

Konsekvensutredninger av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fovsen Njaarke sijte

Fagrapport reiseliv, turisme og annen verdiskaping

Oppdragsnr.: 52509052 Dokumentnr.: 11 Revisjon: J04 Dato: 2026-08-31

Konsekvensutredninger av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fovsen Njaarke sijte

Fagrappport reiseliv, turisme og annen verdiskaping
Oppdragsnr.: 52509052 Dokumentnr.: 11 Revisjon: J04

Oppdragsgiver: Landbruks- og matdepartementet
Oppdragsgivers kontaktperson: Silje Trollstøl
Rådgiver: Norconsult Norge AS
Oppdragsleder: Magne Haukås
Fagansvarlig: EIBOW
Andre nøkkelpersoner: KRKOR

Forsidefoto: Femundløpet 2015. Foto: Sissel Vollan. Kilde: [Wikimedia Commons](#)

Revisjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent
B01	08.05.2026	Førsteutkast til gjennomlesing hos oppdragsgiver	KRKOR	EIBOW	MAHAU
B02	14.08.2026	Oppdatert med kapittel om følgekonskvenser	KRKOR	EIBOW	MAHAU
J04	31.08.2026	Endelig utredning	KRKOR	EIBOW	MAHAU

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

Sammendrag

Landbruks- og matdepartementet har gitt Norconsult, i samarbeid med NIBIO og Sogn Naturforvaltning, i oppdrag å utrede konsekvenser av etablering av tilleggsareal for Fovsen Njaarke sijte i området Håmmålsfjellet-Sålekinna. Utredningene skal legge til grunn at tilleggsarealet skal kunne brukes årlig som vinterbeiter av inntil 2100 rein fra Fovsen Njaarke sijte. Utredningsarbeidet skal legge til grunn at området kan tas i bruk fra 15. oktober til 30. april.

Denne rapporten beskriver konsekvenser av tiltaket for reiseliv, turisme og annen verdiskaping.

Verdivurdering

Reiseliv og turisme i tiltaks- og influensområdet er samlet sett vurdert å ha *stor verdi*. Verdien knytter seg i mindre grad til reiselivsnæringens absolutte omfang målt i sysselsetting og verdiskaping på fylkes- og nasjonalt nivå, og i større grad til reiselivets funksjon og betydning som næringsgrunnlag, utviklingsfaktor og attraktivitet i lokalsamfunn med spredt bosetting og begrenset næringsgrunnlag. Områdets natur- og friluftskvaliteter, særlig knyttet til vinterbaserte aktiviteter, utgjør et sentralt grunnlag for etterspørselen etter reiselivstjenester. Enkelte arrangementer, herunder Femundløpet, har regional, nasjonal og internasjonal betydning og bidrar til profilering og omdømmebygging for regionen som reisemål.

Verdien av annen verdiskaping er vurdert til *middels*. Det foregår i dag ingen etablert energiproduksjon innenfor området, og det foreligger ingen vedtatte planer, konsesjoner eller pågående utbyggingsprosjekter knyttet til vind-, sol- eller vannkraft. Selv om området har et dokumentert naturgitt potensial for energiproduksjon, foreligger det på vurderingstidspunktet ingen rettslige, planmessige eller økonomiske bindinger som tilsier at dette potensialet kan anses som etablert eller sannsynliggjort verdiskaping. Øvrig verdiskaping, herunder jakt- og fiskerettigheter, kurs- og opplæringsvirksomhet og mindre utmarksbasert næring, gir lokale inntekter av begrenset omfang og vurderes samlet sett som supplerende, men ikke avgjørende for kommunenes næringsgrunnlag.

Vurdering av påvirkning og konsekvens

For reiseliv og turisme forventes tiltaket å gi en reduksjon i opplevelseskvalitet og bruk av området, særlig vinterstid, gjennom økt motorferdsel, etablering av gjerdeanlegg og annen infrastruktur samt tilstedeværelse av rein i sentrale friluftsområder og løypenett. Enkelte reiselivsaktører med virksomhet tett knyttet til området kan oppleve svekkede rammevilkår og redusert etterspørsel. Reiselivsnæringen som helhet vurderes imidlertid å bestå som næringsmessig og funksjonell faktor i kommunene. Grad av påvirkning i driftsfasen er vurdert til å ligge mellom *noe forringet* og *forringet* og samlet konsekvensgrad blir *middels negativ*.

For annen verdiskaping medfører tiltaket en innsnevring av handlingsrommet for mulig framtidig energiproduksjon i driftsperioden, uten at eksisterende eller vedtatt verdiskaping faller bort. Øvrig verdiskaping, herunder jakt, kursvirksomhet og mindre utmarksbasert næring, vurderes samlet sett å få små til moderate virkninger, i hovedsak knyttet til tilpasningsbehov og økt usikkerhet. Grad av påvirkning i driftsfasen er vurdert til *noe forringet* og samlet konsekvensgrad blir *noe negativ*.

Oppsummering og sammenstilling av verdi, påvirkning og konsekvens.

Utredningstema	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Reiseliv og turisme	Stor verdi	Mellom noe forringet og forringet	Middels negativ konsekvens
Annen verdiskaping	Middels verdi	Noe forringet	Noe negativ konsekvens

Konsekvenser i anleggsfasen

Anleggsfasen innebærer oppføring av begrenset infrastruktur i form av gjerdeanlegg og gjeterhytter, og vurderes å være kortvarig og geografisk avgrenset. For reiseliv og turisme knyttes påvirkningen i anleggsfasen primært til midlertidig redusert opplevelseskvalitet som følge av støy og økt aktivitet. For annen verdiskaping vurderes påvirkningen i anleggsfasen som ubetydelig, ettersom det ikke foregår etablert næringsvirksomhet i området som forventes å bli direkte berørt av kortvarig anleggsaktivitet. Virkningene vurderes som reversible.

Skadereduserende tiltak

For reiseliv og turisme vurderes fysisk-arealmessige tiltak som sperregjerder å ha begrenset eller negativ effekt, da slike tiltak kan forsterke inngrep og barrierer for ferdsel. Skadereduserende tiltak med størst relevans vurderes å være knyttet til informasjon, dialog og samhandling, herunder etablering av faste og mer formaliserte dialogarenaer samt rutiner for gjensidig informasjonsdeling mellom reindrifta og relevante reiselivsaktører. Videre bør utforming og lokalisering av infrastruktur tilpasses for å redusere visuell dominans og konflikt med etablerte ferdselsårer.

For annen verdiskaping vurderes handlingsrommet for skadereduserende tiltak som begrenset. Tiltak rettet mot økt forutsigbarhet, tidlig dialog ved eventuelle framtidige utviklingsinitiativ og avklaring av rammevilkår vurderes som mest relevante.

Vurdering av konsekvens med skadereduserende tiltak for reiseliv, turisme og annen verdiskaping

Skadereduserende tiltak forventes å kunne redusere omfanget av negative virkninger, særlig for reiseliv og turisme, gjennom bedre forutsigbarhet, koordinering og tilpasning. Tiltakene vurderes imidlertid ikke å kunne fjerne de grunnleggende konfliktene knyttet til samtidig bruk av området til vinterbeite og friluftsliv, reiselivs- og annen næringsvirksomhet. Samlet konsekvensgrad vurderes derfor i hovedsak å forbli middels negativ for reiseliv og turisme og noe negativ for annen verdiskaping, også etter gjennomføring av foreslåtte skadereduserende tiltak.

Usikkerhet

Det knytter seg usikkerhet til datagrunnlaget for lokal verdiskaping og til hvordan framtidig reindrift i området faktisk vil bli utøvd, herunder omfang, intensitet og romlig fordeling av aktivitet. Det foreligger begrenset erfaringsgrunnlag fra tilsvarende saker, og høringsinnspill og lokal kunnskap har derfor vært viktige supplement til tilgjengelige data. Samlet sett vurderes usikkerheten om konsekvensene som moderat til høy, særlig knyttet til omfang, varighet og romlig konsentrasjon av framtidig reindriftsbruk.

Vurdering av følgekonsekvenser av utvalgte skadereduserende tiltak

Tiltak 1, 3 og 4 vurderes som positive for reiseliv og turisme. Tiltakene reduserer enten tidsrommet med mulig konflikt, fjerner en direkte arealkonflikt eller begrenser antall inngrepspunkter. Tiltak 1 og 4 vurderes også som positive for annen verdiskaping. Virkningene er særlig knyttet til jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet og annen utmarksbasert aktivitet, men vurderes samlet som avgrensede. Tiltak 3 vurderes som ubetydelig for annen verdiskaping ettersom tiltaket først og fremst reduserer en konflikt med Femundløpet, som er vurdert under reiseliv og turisme.

Tiltak 2 og 5 vurderes samlet å ha ubetydelige konsekvenser både for reiseliv/turisme og for annen verdiskaping.

Sperregjerder (tiltak 6, 7 og 8) kan gi barrierer for ferdsel, redusere opplevelsen av sammenhengende natur- og friluftsområder og skape praktiske utfordringer for skiløpere, hundekjører, jegere og andre brukere, og vurderes som negativt både for reiseliv/turisme og for annen verdiskaping. Sperregjerder vurderes hver for seg som noe negativt (-), men dersom mange eller alle sperregjerdene etableres, vurderes den samlede virkningen å kunne bli betydelig negativ (- -).

Innhold

1	Bakgrunn	6
2	Landbruks- og matdepartementets beskrivelse av tiltaket	7
2.1	Forutsetninger for tiltaket	7
2.2	Tidsramme for tiltaket	7
2.3	Tilbakeføring av området	7
2.4	Infrastruktur for reindrifta – Landbruks- og matdepartementets beskrivelse av utredningsarbeidet	8
2.5	Nullalternativet (referansealternativet)	8
3	Sannsynlig driftsform i Håmmålsfjellet – Sålekinna	9
3.1	Beitebruk og driftsmønster	9
4	Infrastruktur som skal utredes	12
4.1	Generelt om gjerdeanlegg i reindrifta	12
4.2	Gjerdeanlegg og tilhørende infrastruktur som skal utredes	14
4.3	Gjeterhytter i beiteområdet som skal utredes	17
5	Metode	19
5.1	Metodebeskrivelse	19
5.2	Kunnskapsgrunnlaget	21
5.3	Utfyllende om nullalternativet i denne utredningen	22
5.4	Medvirkning	22
5.5	Tiltaks- og influensområdet	23
5.6	Usikkerhet	23
6	Oppsummering av høringsuttalelser til mandatet for utredningen	25
7	Vurdering reiseliv og turisme	27
7.1	Dagens situasjon	27
7.2	Verdivurdering	32
7.3	Påvirkning i driftsfasen	34
7.4	Konsekvens	36
7.5	Midlertidig påvirkning knyttet til anleggsfasen	37
7.6	Forslag til skadereduserende tiltak	37
8	Vurdering annen verdiskaping	39
8.1	Dagens situasjon	39
8.2	Verdivurdering	43
8.3	Påvirkning i driftsfasen	45
8.4	Konsekvens	47
8.5	Midlertidig påvirkning knyttet til anleggsfasen	47

8.6	Forslag til skadereduserende tiltak	48
9	Vurderinger av følgekonskvenser av utvalgte skadereduserende tiltak	49
9.1	Tiltak 1: Tilleggsområdet tas i bruk tidligst 1. januar	49
9.2	Tiltak 2: Etablering av samlegjerde for skilling i Rendalen renselskaps konsesjonsområde	50
9.3	Tiltak 3: Tilpassing av det sørligste gjerdeanlegget slik at det ikke berører traséen for Femundløpet.	52
9.4	Tiltak 4: Bare ett av gjerdeanleggene for Fovsen Njaarke sijte realiseres, og benyttes av begge sijtene	53
9.5	Tiltak 5: Etablering av en reinfri buffersone i et område som grenser opp mot villreinområdet i vest	55
9.6	Tiltak 6: Etablering av sperregjerder i kombinasjon med naturlig topografi i fjellet for å hindre sammenblanding med villrein.	56
9.7	Tiltak 7 og 8: Sperregjerder langs eksisterende veier og jordbruksareal	58
9.8	Oppsummering vurdering av følgekonskvenser for reiseliv og turisme	65
9.9	Oppsummering vurdering av følgekonskvenser for annen verdiskaping	65
10	Referanser	67
	Vedlegg 1	69
	Referat fra innspillsmøte om konsekvenser for reiseliv og turisme (Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite)	69
	Vedlegg 2	73
	Referat fra innspillsmøte om konsekvenser for annen verdiskaping (Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite)	73
	Vedlegg 3	75
	Oppsummering av innsendte innspill	75

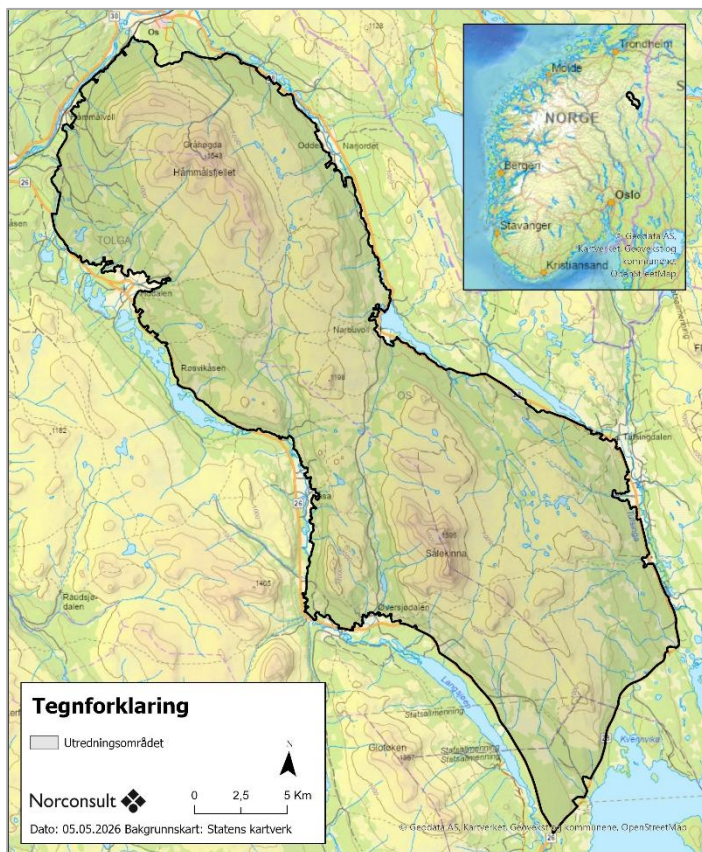
1 Bakgrunn

Høyesterett avviste 11. oktober 2021 saken om utmåling av ekspropriasjonserstatning til reindrifta på Fosen, med den begrunnelse at konsesjons- og ekspropriasjonsvedtakene for Roan og Storheia vindkraftverk på Fosen var ugyldige. Høyesterett kom til at reindriftssamenes rett til kulturutøvelse etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 var krenket.

Energidepartementet (daværende OED) initierte i april 2023 en meklingsprosess som et alternativt spor til den varslede omgjøringsprosessen. Meklingene mellom de to sijtene (driftsgruppene) i Fosen reinbeitedistrikt (heretter omtalt som Fovsen Njaarke sijte) og de respektive vindkraftselskapene ble igangsatt i mai 2023.

Den 18. desember 2023 ble det inngått en meklingsløsning mellom Sør-Fosen Sijte og Fosen vind. Den 6. mars 2024 ble tilnærmet tilsvarende avtale inngått mellom Nord-Fosen siida og Roan Vind. Begge avtalene har stilt som forutsetning at staten gjennomfører en prosess med sikte på å skaffe til veie et tilleggsareal for vinterbeite som kan stilles til sijtenes disposisjon fram til utløpet av inneværende konsesjonsperiode for vindkraftverkene.

Energidepartementet ga vinteren 2024 NIBIO i oppdrag å utrede mulige tilleggsarealer for vinterbeite for reindrifta på Fosen. NIBIO leverte sin rapport i september 2024 (NIBIO, 2024). NIBIO har utredet tolv områder i Trøndelag, Møre og Romsdal og Innlandet som mulige tilleggsareal. Av disse tolv var det ett område som utpekte seg som godt egnet. Dette er Håmmålsfjellet-Sålekinna i Os, Tolga og Engerdal kommune i Innlandet fylke (Figur 1-1). Vurdering av hvilke konsekvenser etablering av vinterbeite i området har for miljø og samfunn var ikke en del av NIBIOs oppdrag.

Regjeringen har lagt til grunn den faglige anbefalingen fra NIBIO og jobber videre med dette alternativet.

Figur 1-1 Avgrensning av utredningsområdet Håmmålsfjellet-Sålekinna.

2 Landbruks- og matdepartementets beskrivelse av tiltaket

Landbruks- og matdepartementet legger til grunn at tilleggsarealet ved Håmmålsfjellet-Sålekinna skal kunne brukes årlig som vinterbeiter av de to sijtene i Fovsen Njaarke sijte. Sijtene må flytte reinen med bil mellom Fosen og tilleggsarealet. Tilleggsarealet skal kunne brukes av inntil 2100 rein årlig fra Fovsen Njaarke sijte.

Opprinnelig var det forutsatt at vinterbeite var aktuelt i en periode fra januar til april. Utredningsarbeidet skal legge til grunn at området kan tas i bruk fra 15. oktober til 30. april. Det legges som hovedregel til grunn at slakteuttak vil skje før flytting til tilleggsarealet, og at kalving vil skje etter flytting tilbake til Fovsen Njaarke sijte.

Hoveddelen av tiltaket er reinbeite. I tillegg vil det være aktuelt å oppføre infrastruktur for å kunne drifte i området.

2.1 Forutsetninger for tiltaket

Tilleggsarealet skal kun være knyttet til bruk for Fovsen Njaarke sijte. Det vil ikke være tillatt for andre reinbeitedistrikt å bruke området. Tilleggsarealet vil ligge utenfor det samiske reinbeiteområdet, og det medfører ikke en utvidelse av det samiske reinbeiteområdet.

Mattilsynet har gjort en vurdering av utfordringen med at Fovsen Njaarke sijte ligger nord for CWD-grensen, og et eventuelt tilleggsareal ligger sør for CWD-grensen, jf. forskrift 12. juni 2017 nr. 734 om soner ved påvisning av Chronic Wasting Disease. Mattilsynets anbefaling skal legges til grunn for konsekvensutredningen. Mattilsynets vurdering ligger som vedlegg i NIBIOs rapport «Utredning av mulig tilleggsareal for vinterbeite for Sør-Fosen og Nord-Fosen siida». Mattilsynet anbefaler å flytte forbudsgrensen nord for Fovsen Njaarke sijte.

Det aktuelle området er forvaltningsområde for gaupe i forvaltningsplanen for region 5 (Hedmark). I tillegg er beiteområder i Sålekinna brukt som beite for sauebesetninger fra rovdyrutsatte beiteområder i Engerdal.

Forsvarsbygg arbeider med oppgradering av det eksisterende radaranlegget på Håmmålsfjellet. Konsekvensutredningen skal legge til grunn at Forsvarsbyggs arbeid gjennomføres som planlagt, og at etablering av tilleggsareal for Fovsen Njaarke sijte ikke skal være til hinder for dette.

2.2 Tidsramme for tiltaket

Tilleggsarealet er knyttet til meklingsavtalene for henholdsvis Sør-Fosen sijte og Nord-Fosen siida, og følger konsesjonsperioden for vindkraftverkene. Konsesjonsperioden for Storheia vindkraftverk (i Sør-Fosen sijtes område) utløper i 2045, og konsesjonsperioden for Roan vindkraftverk (i Nord-Fosen siidas område) utløper i 2043.

Utredningen skal vurdere bruken av området som tilleggsareal for vinterbeite i konsesjonsperioden.

Dersom reindrifta i Nord-Fosen siida og Sør-Fosen sijte avvikles i løpet av konsesjonsperioden, vil også bruken av tilleggsarealet avsluttes og vilkår om tilbakeføring må oppfylles.

2.3 Tilbakeføring av området

Tilleggsarealet er knyttet til konsesjonsperioden for vindkraftverkene, jf. forrige kapittel. Når konsesjonsperioden er avsluttet skal tilleggsarealet tilbakeføres slik det var før tilleggsarealet ble etablert, og all infrastruktur knyttet til reindrifta skal fjernes.

Gjerdeanlegg og bygninger skal fjernes etter at bruken er avsluttet. Sijtene skal så langt det er mulig inngå avtaler om etterbruk av etablerte gjeterhytter med lokale aktører som kan benytte disse til andre formål. Dette gjelder også andre bygninger som kan etterbrukes. Gjerder som eventuelt er bygd for å hindre konflikter med andre interesser i området og sammenblanding med villrein skal i utgangspunktet fjernes av reindriftsmyndighetene.

2.4 Infrastruktur for reindrifta – Landbruks- og matdepartementets beskrivelse av utredningsarbeidet

Nødvendig infrastruktur for å få reinen av og på bil skal utredes. Dette omfatter også avlastnings/opplastingsplasser, oppsamlingsgjerder og beitehage som reinen kan oppholde seg i frem til transport og etter transport. Beitehagen må være stor nok til at reinen kan oppholde seg der over noe tid, og det må være mulighet for tilleggsfôring. Gjerdeanlegget må ha vanntilførsel, strøm og sanitæranlegg.

Det vil også være nødvendig å utrede oppføring av gjeterhytte, garasje og lagerbygning til bruk for reingjeterne. Disse må plasseres der det er hensiktsmessig for gjeting og arbeid med reinen.

Gjerdeanlegg som kan brukes til skilling av rein ved sammenblandinger med tilgrensende reinbeitedistrikter skal vurderes.

Det kan være aktuelt for reindrifta å bruke droner for tilsyn av reinen. I samarbeid med reindrifta kan det også være aktuelt med andre tiltak for tilsyn og for å følge reinens bevegelsesmønster.

Det skal vurderes alternative plasseringer av infrastruktur. Alternativene må vurderes ut fra reindrifsfaglige behov og hensynet til andre interesser.

Konsekvensutredningen skal gi en beskrivelse av behov for og mulig omfang av nødvendig infrastruktur for reindrifta, samt vurdere alternative plasseringer av denne. Plasseringen av infrastruktur skal være best mulig reindrifsfaglig, og i størst mulig grad unngå negative konsekvenser for andre forhold, herunder klima- og miljøhensyn. Alternative plasseringer skal utredes i dialog med reindrifta. Rasfare og fare for flom må vurderes for de alternative plasseringene.

Den foreslåtte infrastrukturen skal inntegnes på kart.

2.5 Nullalternativet (referansealternativet)

Tiltakets påvirkning på og konsekvens for utredningsområdet skal vurderes opp mot nullalternativet (referansealternativet).

I dette utredningsarbeidet er nullalternativet dagens situasjon og planlagt utvikling av arealbruken i tilleggsområdet.

3 Sannsynlig driftsform i Håmmålsfjellet – Sålekinna

I dag driver sijtene atskilt på Fosen. Sijtene har ulikt syn på hvordan driften i tilleggsområdet skal foregå.

Utredningen tar ikke stilling til interne forhold mellom gruppene, herunder en eventuell oppdeling av tilleggsområdet mellom sijtene. Delt beitebruk innebærer at det kan bli etablert to gjerdeanlegg.

3.1 Beitebruk og driftsmønster

En eventuell bruk av tilleggsområdet vil hjemles i en plan med bestemmelser og retningslinjer, etter plan- og bygningsloven, samt gjennom privatrettslige avtaler med grunneiere og/eller ekspropriasjon. Hvilke rettigheter som faktisk blir gjeldende for reindrifta i tilleggsområdet, er derfor usikkert.

Tidsramme

Opprinnelig var det forutsatt at vinterbeite var aktuelt i en periode fra januar til april. Utredningsarbeidet skal legge til grunn at området kan tas i bruk fra 15. oktober til 30. april. Hovedsamlingen på Fosen skjer vanligvis tett opptil eller like etter jul, men vær- og beiteforhold kan enkelte år legge til rette for tidligere samling. Dette kan innebære behov for å ta vinterbeitene i tilleggsområdet i bruk før nyttår. Det er ikke aktuelt å benytte tilleggsområdet utover april måned.

Reintall

Fovsen Njaarke sijte har et fastsatt øvre reintall på 2100 rein pr. 31.3 (reintall før kalving, ved driftsårets slutt). Dette gjelder også ved bruk av tilleggsområdet. LMD har videre lagt til grunn som hovedregel at slakting skal skje før transport til tilleggsområdet. Sijtene påpeker at de må ha mulighet til å slakte også når de er i tilleggsområdet. Det kan bety at antall rein på beite i tilleggsområdet i enkelte år kan overstige 2100 rein for en kortere periode.

Transport til og fra tilleggsområdet

Reinen må transporteres med lastebil fra gjerdeanlegg på Fosen. Transportavstanden er henholdsvis ca. 240 km for Sør-gruppen (inkl. ferge) og 360 km for Nord-gruppen. Lastekapasiteten per bil (semitrailer med trekkvogn eller lastebil med henger) er ca. 160 voksne rein. Ved en forutsetning om bruk av to biler pr. sijte kan det gå minimum 3-4 dager for hver sijte å få hele flokken transportert til tilleggsområdet. Dette forutsetter at sijtene har klart å samle hele sine reinflokker før flyttingen starter, noe som er usikkert.

Reinen kan ikke slippes på fritt beite før hovedflokken er kommet til tilleggsområdet. De første reinene må derfor lastes av i beitehagen i påvente av resten av hovedflokken. Rein som blir stående i reingjerde over 12 timer må ha tilgang på fôr og snø/vann.

Ved transport tilbake til Fosen vil reinen samles og tas inn i gjerdet når vær- og føreforholdene tillater det, normalt i slutten av mars/tidlig april.

Ordinær drift

Tilleggsområdet blir nytt og ukjent område for både rein og reindriftsutøvere. Det er noe usikkerhet om reinen slår seg til ro, eller vil forsøke å trekke ut av området. Intensiv gjeting er trolig nødvendig. Det er spesielt viktig å få kontroll på flokken når den slippes samlet ut av beitehagen.

Tilleggsområdet har vinterbeite av høy kvalitet, med god tilgang på spesielt lav. Ved vanlige beiteforhold, og uten forstyrrelser fra rovdyr eller menneskelig ferdsel, vil reinen kunne beite i det samme området over lengre tid. Tilleggsområdets topografi gjør at tilsyn gjennomføres i hovedsak som kantgjeting; ved daglig å kjøre rundt området flokken oppholder seg i, og hente inn dyr som har trukket ut av beiteområdet.

Oppsamlingsområder og flyttleier er en sentral del av reindriftas driftsmønster. Oppsamlingsområdene er naturlige avgrensede områder med gode beiter og lite forstyrrelser hvor reinen kan samles forut for flytting. Flyttleier er naturlige leder i terrenget hvor reinen i utgangspunktet lett lar seg flytte under styring og kontroll av reindriftsutøverne. Det vil ta tid for reindrifta å bli kjent med hvordan reinen bruker området og hvordan driftsmønsteret blir. Når man har fått tilstrekkelig med erfaring fra området, er det naturlig at flyttleier og oppsamlingsområder kartfestes i reindriftras arealbrukskart, for å unngå tekniske inngrep eller tilrettelegging for ferdsel som kan sperre bruken av de viktigste flyttleiene. Som tidligere nevnt er det usikkert hvilke rettigheter som faktisk blir gjeldende for reindrifta i tilleggsområdet, men innenfor det samiske reinbeiteområdet har reindriftras flyttleier et strengt vern og skal ikke stenges (Lovdata, 2007). Uavhengig av dette er det uansett viktig at det ikke skjer tekniske inngrep og andre aktiviteter i tilleggsområdet som medfører større utfordringer for reindriftras bruk av området som vinterbeite.

Hovedbruken av gjerdeanleggene blir ved ankomst til tilleggsområdet, og ved flytting tilbake til Fosen. Når reinen samles og skal transporteres tilbake, må også representanter fra nabadistriktene til tilleggsområdet være til stede for å se om deres rein har blandet seg med Fosen-rein. Tilsvarende må sijtene være til stede når nabadistriktene har i gjerdet dersom det er mistanke om at rein fra ulike distrikt har blandet seg. Dersom det oppstår større sammenblandinger med nabadistriktene, kan det bli nødvendig å ta inn i gjerdet underveis i beiteperioden.

Ved samlinger er det behov for vesentlig flere gjetere på snøskuter enn ved den daglige driften. På samme vis blir det behov for mer arbeidskraft i gjerdet når reinen skal skilles og lastes på lastebil.

3.1.1 Uforutsette hendelser / ikke ordinær drift

Ved dårlige beiteforhold vinterstid, i form av enten mye snø og/eller låste beiter (islag på snøen), vil reinen spre seg i mindre flokker over større områder for å finne tilgjengelig beite. Dersom dårlige beiter oppstår i fjellet, vil det sannsynligvis forekomme rein i lavereliggende områder med tilgjengelig beite utenfor tilleggsområdet. Dårlige beiter innebærer betydelig merarbeid for reindriftsutøverne. Nødføring kan gjennomføres ved dårlige beiter, men dette har ikke vært nødvendig for reindrifta i Trøndelag.

Menneskelig ferdsel eller rovvilt kan påvirke reinens beitemønster. Ved gode beiteforhold i et område kan reinen beite rolig over lengre perioder, men ved gjentatte forstyrrelser vil den trekke til andre, mer uforstyrrete områder.

Dersom umerket rein fra Rendalen renselskap eller villrein kommer inn i tilleggsområdet vil den måtte skilles og slippes ut i tilleggsområdet igjen, i utgangspunktet når Fosen-reinen samles for transport nordover. Det kan også oppstå situasjoner der man vil gjennomføre skilling med en gang situasjonen oppstår. Et alternativ til å slippe Rendalsreinen ut og drive flokken tilbake til konsesjonsområdet er å transportere dem på bil. Selv om dette kan utfordre dyrevelferd er det gjennomførbart jfr. tidligere erfaring etter sammenblanding med rein fra Elgå reinbeitedistrikt (pers. med. Per Ola Granlund).

3.1.2 Motorferdsel

Snøskuter

Snøskuter blir brukt daglig vinterstid. For effektiv drift, er reindrifta avhengig av å kunne kjøre snøskuter i hele tilleggsområdet, også i verneområder. I tillegg kan det bli nødvendig å kjøre utenfor tilleggsområdet, blant annet for å effektivt hente rein som har vandret ut av området. Under ordinær gjeting og tilsyn vil hver gruppe benytte 2 til 3 gjetere med skuter, mens det under samling eller andre arbeidskrevende operasjoner vil være vesentlig flere i aksjon.

Barmarkskjøretøy

I utgangspunktet er barmarkskjøretøy som sekshjuling eller motorsykkel lite aktuelt. Det skal ikke mye snø og frost til før snøskuter er et bedre hjelpemiddel enn barmarkskjøretøy.

Helikopter

Helikopter brukes i reindrifta spesielt ved flytting i utfordrende terreng, og gjerne ved inntak i gjerdet. Vinterføret og terrengets beskaffenhet medfører sannsynligvis at bruk av snøskuter er tilstrekkelig under de fleste forhold, men helikopter kan brukes ved behov.

3.1.3 Andre hjelpemidler

Bruk av drone

Drone med kamera (vanlig og/eller termisk) er et vanlig hjelpemiddel i reindrifta. Droner brukes til å føre tilsyn med flokken og til en viss grad flytte med reinen. Droner kan redusere reindriftns behov for motorferdsel.

Gjeterhund

Reindrifta har mulighet til å bruke hund til gjeting av rein gjennom hele året, uavhengig av båndtvangsbestemmelser. Gjeterhund brukes daglig.

Rein med GPS

Det er vanlig i moderne reindrift at deler av reinflokken er merket med GPS-sendere. GPS-merking av rein er et nyttig supplement for å holde oversikt over hvor i terrenget reinen beveger seg. Reindrifta på Fosen har i dag en liten andel rein som er GPS-merket.

3.1.4 Andre forhold knyttet til samisk reindriftnsutøvelse

Som tidligere nevnt er det usikkert hvilke rettigheter som faktisk blir gjeldende for reindrifta i tilleggsområdet, men innenfor det samiske reinbeiteområdet har reindrifta også følgende rettigheter:

Jakt og fiske

Samiske reindriftnsutøvere har innenfor det samiske reinbeiteområdet rett til å drive jakt, fangst og fiske på statsgrunn, på samme vilkår og regler som fastboende. Rettigheten gjelder i utgangspunktet ikke på privat grunn. Nærmere omtale finnes i reindriftnslovens § 26 (Lovdata, 2007).

Brensel og trevirke

Reindriftnsutøvere har i det samiske reinbeiteområdet rett til å ta ut nødvendig trevirke (lauvtrær, einer og tørre bartrær) til brensel, gammer, teltstenger, enkle redskaper, o.l. Nærmere omtale finnes i reindriftnslovens § 25 (Lovdata, 2007).

Generelt må underlaget i kvern, korridorer og innhengning ha god drenering og være flatt uten større steiner og annet som reinen kan skade seg på når den blir presset sammen.

I Figur 4-2 og Figur 4-3 ser vi bilder av to av sijtenes anlegg på Fosen og hvordan de er utformet. Gjerdeanlegg i tilleggsområdet vil være større på grunn av større behov for parkeringsplass, lagerbehov og gjeterhytter.

Figur 4-2 Viser nord-gruppens gjerdeanlegg på Meungan, Osen kommune, på kart og på flyfoto. Kart: Statens Kartverk.

Figur 4-3 Viser sør-gruppen gjerdeanlegg på Skansen, Åfjord kommune, på kart og på flyfoto. Kart: Statens Kartverk.

4.1.1 Beitehage

Beitehagen er den største innhengningen i et gjerdeanlegg. Her blir reinen samlet forut for skilling og transport, og i dette tilfellet forut for et samlet beiteslipp i tilleggsområdet. Ved opphold i beitehagen i 1-2 døgn skal ikke reinen oppta mer enn halve arealet i beitehagen når den er i ro. Skal den være i beitehagen mer enn 1-2 døgn skal det være stor nok plass til at den kan bevege seg i mindre grupper (Mattilsynet, 2014).

På grunn av størrelsen på beitehagen er utformingen mindre viktig, og gjerdet kan følge naturlige avgrensninger i terrenget. Høyden på gjerdet i beitehagen bør være minimum 1,75 meter høy, og avstand mellom stolper ca. 1,5-2,5 meter, avhengig av terrenget.

På grunn av beitehagens størrelse bør den ha flere åpninger når den ikke er i bruk, slik at vilt kan trekke fritt igjennom området. Det må være lett å drive reinen mot kverna. I beitehagen bør det derfor være et ledegjerde eller en traktformet utforming mot korridoren som går til kverna. Ledegjerder kan også være nødvendig for å lede reinen inn i beitehagen. Lengden på disse vil avhenge av terrenget og andre naturgitte forhold.

4.1.2 Kvern/sil

Kvern eller sil er et sirkelformet rom hvor reinen kommer så nært at man kan ta fast enkelt dyr med hender. Kverna har en diameter på ca. 10-15 meter, men dette kan variere. Kverna har solide vegger med plank, og de må være minst 2 meter høye. I tilknytning til kverna kan det ofte være ei lita bu for «papirarbeid», dvs. å føre lister over f.eks. slaktedyr og livdyr.

4.1.3 Innhengning/sorteringskammer

Fra kverna sorteres rein ut i de ulike kamrene; slaktedyr, livdyr og fremmedrein. Antall sorteringskammer er avhengig av omfanget av reindriften i det aktuelle området. Gjerdet utformes som i beitehagen, men i smalere deler inn mot kverna er det behov for forsterking i høyde og med plank i stedet for netting.

4.1.4 Lasterampe

For lasting på bil må det være en rampe i tilknytning til en innhengning. Rampa må kunne justeres i høyde for å passe til transportens lasteplan. I tilknytning til lasterampa er det behov for flere små innhengninger for å sortere på voksendyr og kalv før de lastes på bil. Gjerdene her må være av samme standard som i kverna.

4.1.5 Øvrige forhold

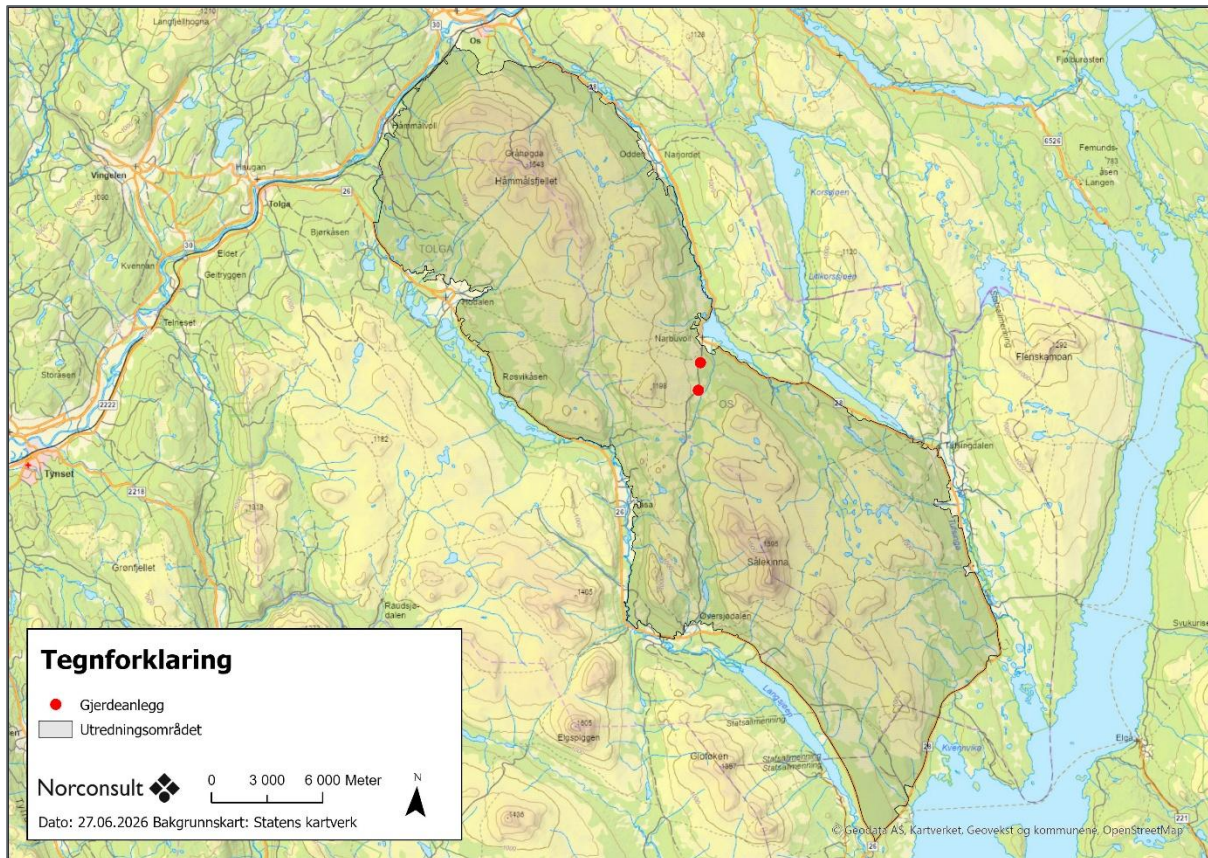
Reinen bør ha tilgang på fôr etter 12 timer i en innhengning. Ved over 12 timer i gjerdet om høsten og vinteren, skal den også ha tilgang på vann eller snø (Mattilsynet, 2014).

Kverna og lasteområdet må være opplyst. I tillegg må det være mulighet for å komme inn i kvern og eventuelt korridor for å rydde snø ved behov.

I tillegg kommer behov for parkeringsplass, lager/garasje og gjeterhytter/mannskapshus. Parkeringsplassen må være stor nok til at lastebil kan snu, samt komme inntil lasterampa. Gjerdeanlegget må ha tilgang på strøm og tilførsel av drikkevann.

4.2 Gjerdeanlegg og tilhørende infrastruktur som skal utredes

Det er to områder for gjerdeanlegg som skal utredes, jf. Figur 4-4. Begge områdene har formål LNF i kommuneplanens arealdel. Områdene er ikke avklart med grunneiere.

Figur 4-4 Lokalisering av gjerdeanleggene er markert med røde punkt. Bakgrunnskart: Statens Kartverk

For gjerdeanleggene skilles det mellom ulike formål ut fra behovet for fysiske inngrep:

Gult område – Beitehage

Beitehagen krever ingen inngrep foruten gjerdet rundt arealet. Dersom det ikke er rennende vann i området, må det etableres mulighet for vanntilgang ved tilfeller der det er lite tilgjengelig eller forurenset snø i enkelte år. Det vil også være nødvendig med ledegjerder som leder reinflokken inn i beitehagen.

Blått område – Gjerdeanlegg (Kvern/sil, sorteringskammer og lasterampe)

Her blir det flere mindre innhengninger og delvis høyere og sterkere gjerder. Det er behov for terrengforberedende tiltak på overflaten som skogrydding og fjerning av større steiner, stubber og røtter. Det kan også være behov for grusing og drenering, spesielt i kverna.

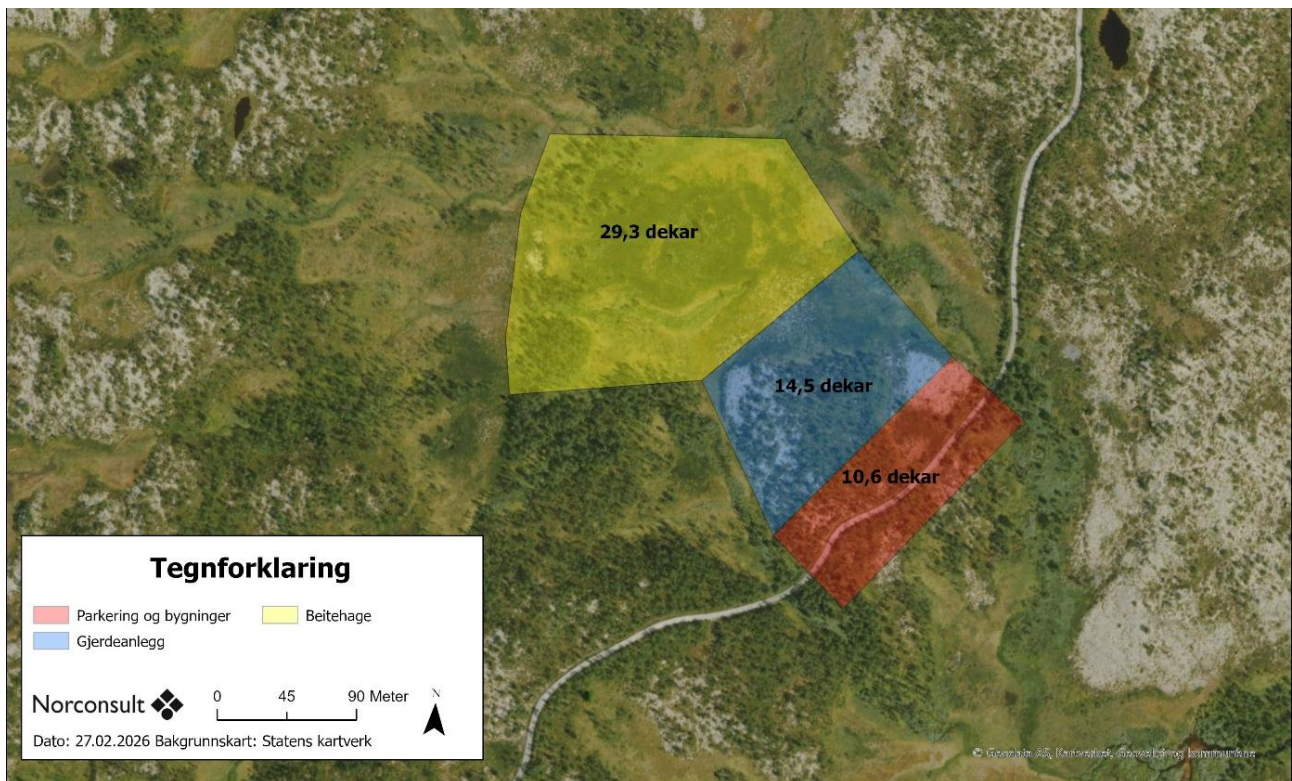
Rødt område – Parkeringsplass og bebyggelse

Innenfor dette området kreves det større grad av terrenginngrep for tilrettelegging av parkeringsareal og snuplass for lastebil, samt områder for lager og gjeterhytter. Det vurderes behov for en større lagerbygning og 3 til 6 gjeterhytter, avhengig av om det blir felles eller separate anlegg.

Utnyttingsgraden i rødt område er vanskelig å beskrive nøyaktig, men et behov på 5 dekar er sannsynlig

4.2.1 Øversjødalsvegen Sør

Arealet ligger langs Øversjødalsveien i Os kommune, ca. 3 km fra Narbuvooll og fylkesvei 28. Arealet består av bjørkeskog med lav- og lyngdekke og ris- og grasmyr (Figur 4-5). Det er relativt flatt, med en mindre høyde i den vestlige delen av blått område.

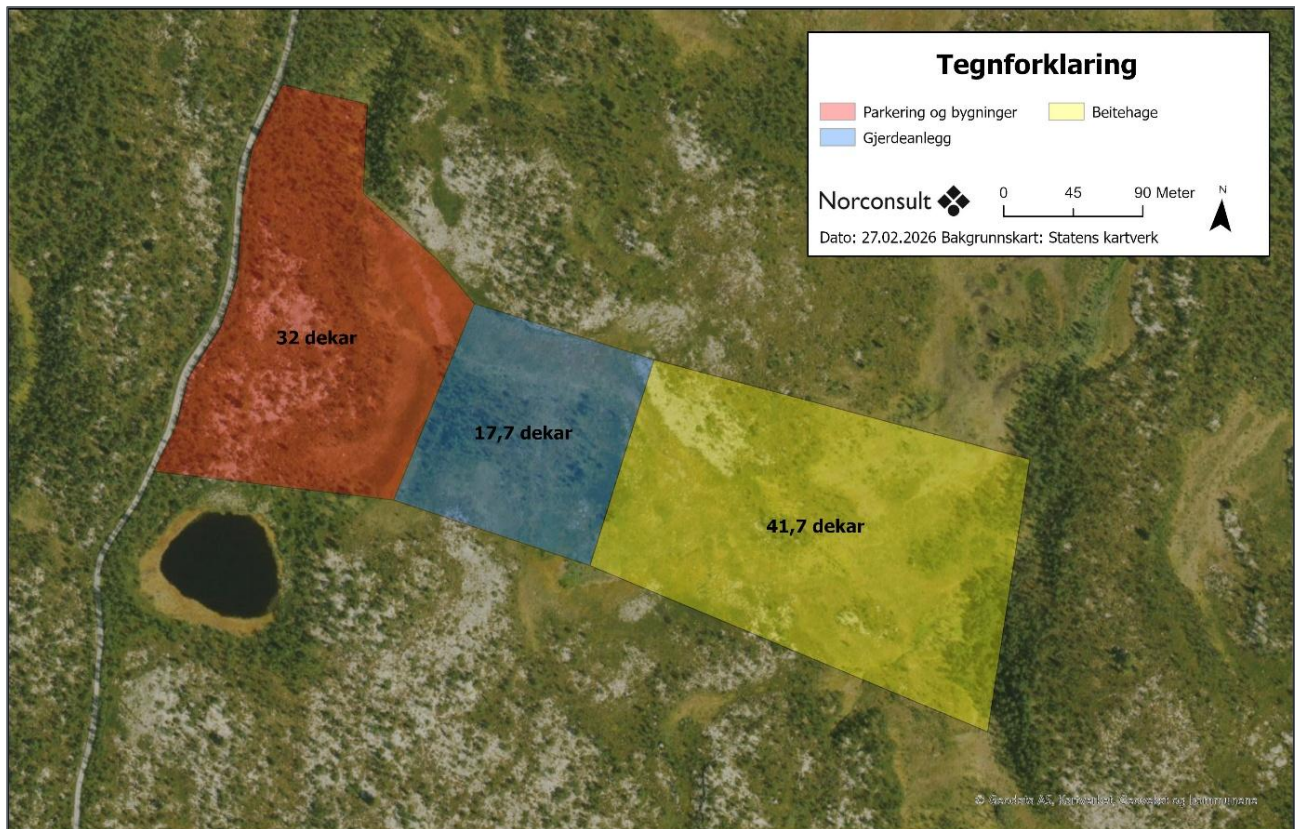

Figur 4-5 Viser foreslått område for parkeringsplass mv. (rødt), gjerdeanlegget (blått) og beitehage (gult). Bakgrunnskart: Statens kartverk.

Området ligger geografisk midt i beiteområdet, og fremstår driftsmessig lett tilgjengelig fra både sør og nordsiden. Arealet er langt fra øvrig infrastruktur som strøm og vanntilførsel. Standarden på Øversjødalsveien må forbedres til helårsvei vegklasse 3 frem til gjerdeanlegget, jf. Normaler for landbruksveier (Landbruksdirektoratet, 2026). Veien blir ikke brøytet vinterstid i dag.

4.2.2 Øversjødalsvegen Nord

Arealet ligger langs Øversjødalsveien i Os kommune, ca. 1,5 km fra Narbuvooll og fylkesvei 28. Området mangler strøm og vanntilførsel. Arealet består av bjørkeskog med lav- og lyngdekke og ris-myrr (Figur 4-6).

Figur 4-6 Viser foreslått område for parkeringsplass mv. (rødt), gjerdeanlegget (blått) og beitehage (gult). Bakgrunnskart: Statens kartverk.

Område for gjerdeanlegget (blå markering) er relativt flatt. Område for parkeringsplass mv. er stort, men arealet er kupert, med stigning fra nord mot sør, og krever sannsynligvis god tilpasning av vei, parkering og bygninger. Fremstår lett tilgjengelig driftsmessig fra sør, men begrenses noe av elva Engåa rett øst for området. Også dette alternativet krever oppgradering av Øversjødalsveien til helårsvei vegklasse 3, frem til gjerdeanlegget, og den må brøytes.

4.3 Gjeterhytter i beiteområdet som skal utredes

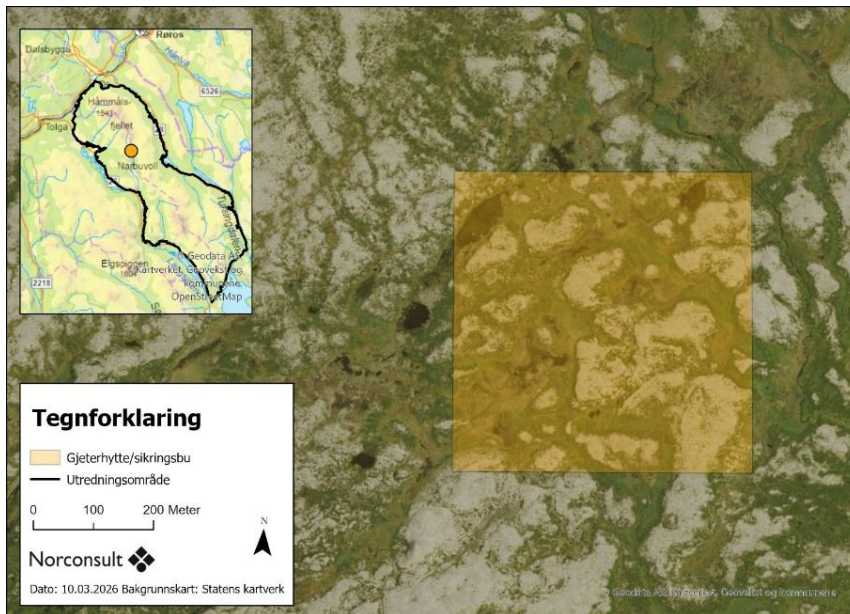
Gjeterhytter har en viktig funksjon for en effektiv reindrift. En gjeterhytte gir muligheten til å være til stede over lengre tid nær flokken og bedrer arbeidsforholdene for reindriftsutøverne. Hyttene er også et viktig sikkerhetstiltak dersom uvær, ulykker eller andre problemer oppstår. Hyttene må forventes å bli brukt jevnlig gjennom beiteperioden.

Det er vurdert behov for to gjeterhytter; én i område Håmmålsfjellet (figur 4-7) og én i område Sålekinna (figur 4-8). Området er ikke befart på barmark. Uten kjennskap til forholdene på stedet, er det derfor foreslått et areal på 500 x 500 meter som hyttene kan plasseres innenfor.

I tilknytning til hver hytte er det også behov for et uthus til lagring av ved, drivstoff mv. Samlet bebygd areal for hytte og uthus på opptil 50 m² vurderes som tilstrekkelig.

4.3.1 Gjeterhytte i nord – Håmmålsfjellet

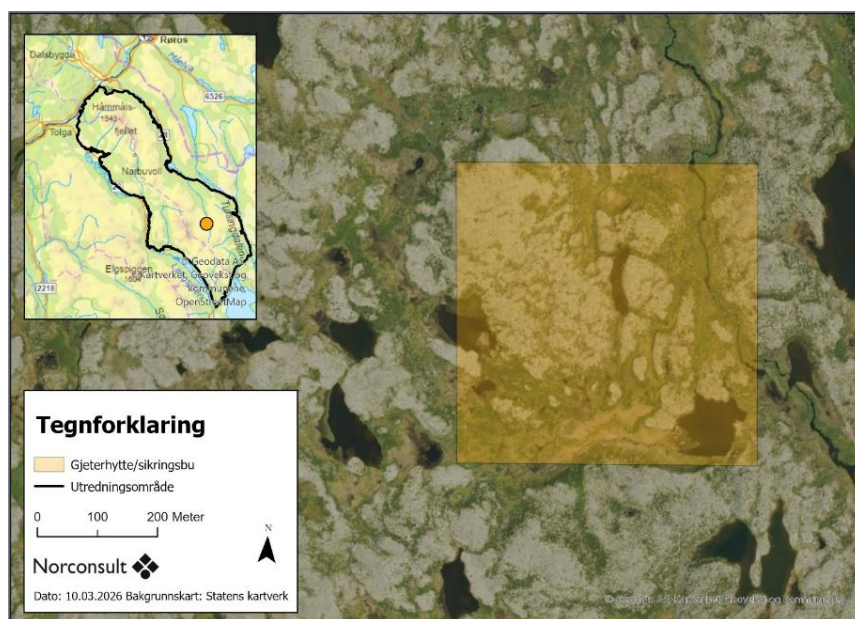
Området som skal utredes for plassering av gjeterhytte i den nordlige delen av utredningsområdet, er i Tolga kommune, se Figur 4-7. Bakgrunnen for valget av dette området som egnet for gjeterhytte, er at plasseringen gir relativt korte avstander til beiteområder både på østsiden og vestsiden av Håmmålsfjellet.

Figur 4-7 Viser foreslått område for gjeterhytte i nordlig del av tilleggsområdet.

4.3.2 Gjeterhytte i sør – Sålekinna

I den sørlige delen av utredningsområdet skal det utredes plassering av gjeterhytte innenfor et område som er i Os kommune se Figur 4-8. Området er egnet for gjeterhytte med tanke på at det ligger sentralt ved Sålekinna.

Figur 4-8 Viser foreslått område for gjeterhytte i sørlig del av tilleggsområdet.

5 Metode

I henhold til forskrift om konsekvensutredninger skal utredninger følge anerkjent metodikk (Forskrift om konsekvensutredninger, 2017). Temaene for denne utredningen er imidlertid ikke omfattet av Miljødirektoratets veileder M-1941 og det foreligger ingen standard metode for konsekvensutredninger for reiseliv, turisme og annen verdiskaping. Vi har derfor tatt utgangspunkt i forskriften om konsekvensutredninger, Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023), metodikk fra Statens vegvesens Håndbok V712 (Statens vegvesen, 2021) samt erfaring fra utredninger med overføringsverdi til denne utredningen og tilpasset metoden til temaene for denne utredningen.

5.1 Metodebeskrivelse

Reiseliv og turisme og annen verdiskaping vurderes separat i denne utredningen. Begge vurderingene følger imidlertid de samme metodiske trinnene og vi har derfor utarbeidet en felles metodebeskrivelse for de to vurderingene. I dette kapitlet redegjøres det for de felles metodiske trinnene vi har fulgt i vurderingene. De konkrete tilpasningene som er gjort til hvert av temaene, som beskrivelse av kriteriene for verdisetting og grad av påvirkning for henholdsvis *turisme og reiseliv* og *annen verdiskaping*, er beskrevet i henholdsvis kap. 6 og kap. 8.

Vurderingene i denne utredningen er i hovedsak kvalitative. Der kvantitative data foreligger, benyttes disse som støtte for de kvalitative vurderingene.

5.1.1 Avgrensning av tema

Denne fagutredningen omfatter vurderinger av virkninger for reiseliv, turisme og annen verdiskaping som følge av tiltaket, innenfor tiltaks- og influensområdet slik dette er definert i kap. 6.5.

Reiselivsnæringen er definert som næringer som produserer reiselivsprodukter og som trolig ikke ville eksistert uten etterspørselen fra turister (Statistisk sentralbyrå, 2024). Reiselivsaktører er aktører som driver virksomhet som faller inn under denne definisjonen. I denne utredningen er reiselivsnæringen definert til å omfatte aktører som tilbyr overnatting, servering, passasjertransport, opplevelser og formidling (reisearrangører).

Annen verdiskaping er definert som verdiskaping som ikke faller inn under reindrift, jordbruk, skogbruk eller reiseliv og turisme, da disse temaene vurderes i egne fagutredninger.

Utredningen omfatter næringsmessige virkninger knyttet til bruk av området for de ovennevnte temaene, herunder virkninger for eksisterende og planlagt næringsaktivitet. Utredningen omfatter ikke vurderinger av private husholdningers velferdseffekter, markedsverdi for enkeltstående eiendommer eller samfunnsøkonomiske kostnader.

Videre vurderes ikke direkte virkninger for friluftsliv, naturmiljø, reindrift eller andre former for verdiskaping her, da disse temaene behandles i egne fagutredninger. Indirekte virkninger for reiseliv som følge av endringer i friluftsliv inngår imidlertid i vurderingene.

5.1.2 Grensesnitt mot andre fag

Denne fagutredningen har grenseflater mot flere andre fagutredninger. Særlig gjelder dette forholdet mellom reiseliv og turisme og utredningen av friluftsliv, ettersom tilgang til og utøvelse av ulike former for friluftsliv i tiltaksområdet kan være en viktig årsak til at turister besøker området. Utredningene utfyller hverandre og kan med fordel leses i sammenheng. Reiseliv skiller seg fra friluftsliv ved at begrepet omfatter næringsvirksomhet som er avhengig av turistenes konsum. Direkte konsekvenser for friluftslivet vurderes i

fagutredningen av friluftsliv. Eventuelle indirekte konsekvenser for reiselivsnæringen som følge av endringer i friluftslivet vurderes i denne utredningen. Et eksempel er dersom negative virkninger for friluftslivet fører til redusert etterspørsel etter overnatting, guiding eller utleie av friluftsutstyr.

Utredningen av annen verdiskaping har også grenseflater mot andre fagutredninger, særlig fagutredningen for jordbruk og skogbruk.

5.1.3 Kartlegging av dagens situasjon

Utredningen skal vurdere påvirkning og konsekvens av tiltaket opp mot nullalternativet, som i denne utredningen er dagens situasjon og planlagt utvikling av arealbruken i tilleggsområdet, jf. kap. 5.3. Vurderingene starter derfor med en kartlegging av dagens situasjon. Formålet med kartleggingen er bl.a. å få oversikt over hvilke aktører som bedriver virksomhet i tiltaks- og influensområdet, hva slags type virksomhet som bedrives og hva som er den lokale, regionale og nasjonale økonomiske betydningen av denne virksomheten.

I henhold til forskrift om konsekvensutredning skal konsekvensutredningen «...ta utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon. Hvis det mangler informasjon om viktige forhold, skal slik informasjon innhentes» (Forskrift om konsekvensutredninger, 2017, §17). En viktig del av utredningen er derfor å innhente informasjon fra relevante kilder. Kunnskapsgrunnlaget for denne utredningen er nærmere beskrevet i kap. 5.2.

5.1.4 Verdivurdering

Basert på kartleggingen av dagens situasjon gjør vi en verdivurdering basert på gitte kriterier. Da det ikke fins en standard metode for konsekvensvurderinger av reiseliv, turisme og annen verdiskaping, så er kriteriene for verdivurderingene utarbeidet spesielt for denne utredningen. Vi har tatt utgangspunkt i forskriften om konsekvensutredninger, kriterier for verdisetting for andre fagtemaer i Miljødirektoratets veileder M-1941 og Statens vegvesens Håndbok V712 samt utredninger med overføringsverdi til denne utredningen og utformet tilpassede verdikriterier for henholdsvis reiseliv og turisme og annen verdiskaping. Kriteriene for verdisetting er presentert i hhv. kap. 7.2 og 8.2. Basert på disse kriteriene verdivurderes *reiseliv og turisme og annen verdiskaping* på en skala som går fra «ubetydelig verdi» til «svært stor verdi», jf. Figur 5-1 som viser et eksempel på en verdivurdering der verdien er vurdert til middels.

Figur 5-1 Eksempel på verdivurdering i tråd med Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023)

5.1.5 Påvirkning og konsekvens i driftsfasen

For å vurdere påvirkning og konsekvens i driftsfasen starter vi med å beskrive forventede endringer av tiltaket som er relevante for temaene som utredes. Vi beskriver hvilke endringer tiltaket kan forventes å innebære for *reiseliv og turisme og annen verdiskaping* sammenliknet med nullalternativet.

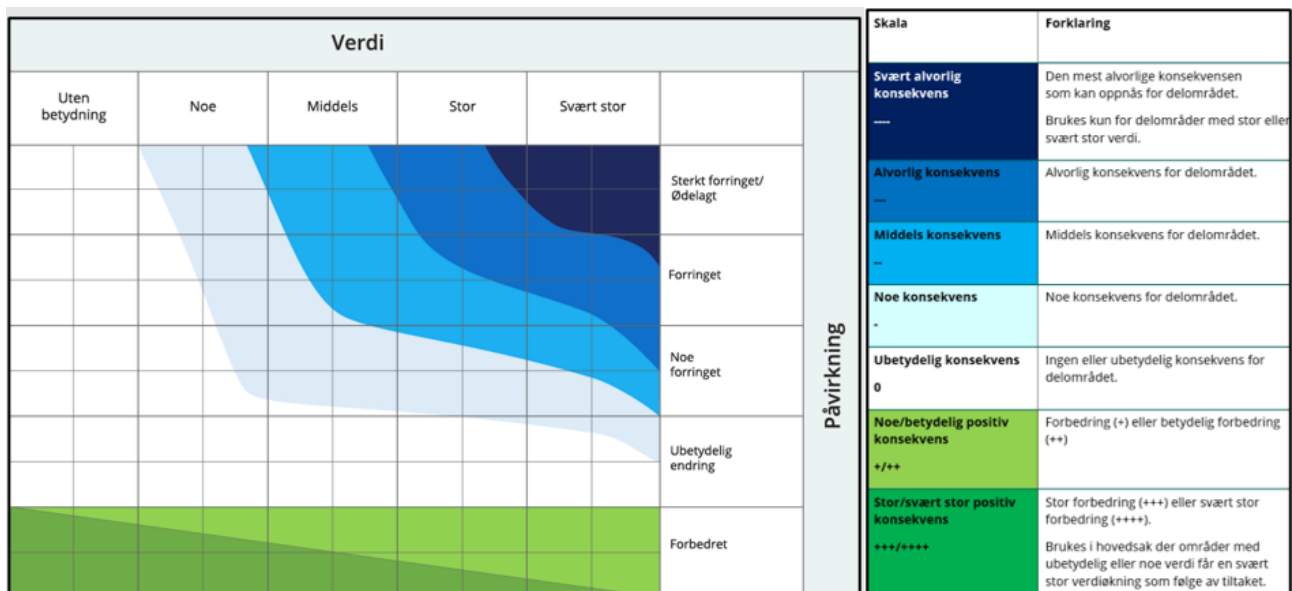
Basert på de forventede endringene av tiltaket vurderer vi grad av påvirkning. For å vurdere grad av påvirkning har vi utarbeidet et sett med kriterier som er presentert i hhv. kap. 7.3 og 8.3. Basert på kriteriene for påvirkning vurderer vi grad av påvirkning på en skala fra forbedret til sterkt forringet, jf. eksempelet i Figur 5-2 der graden av påvirkning er vurdert til ubetydelig.

Figur 5-2 Eksempel på vurdering av grad av påvirkning basert på Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023).

5.1.6 Konsekvens

Når verddivurderingen og graden av påvirkning er vurdert, utledes samlet konsekvens ved å kombinere de to vurderingene med utgangspunkt i konsekvensviften fra Miljødirektoratets veileder M-1941, jf. Figur 5-3 (Miljødirektoratet, 2023).

Figur 5-3 Konsekvensvifte for å sette konsekvensgrad basert på verddivurdering og vurdering av påvirkning. Fargene angir konsekvensgrad. Kilde: Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023).

5.1.7 Vurdere skadereduserende tiltak

Av KU-forskriftens fremgår det at «Konsekvensutredningen skal beskrive de tiltakene som er planlagt for å unngå, begrense, istandsette og hvis mulig kompensere for vesentlige skadevirkninger for miljø og samfunn både i bygge- og driftsfasen.» (Forskrift om konsekvensutredninger, 2017, §23).

På bakgrunn av vurderingen av påvirkning og konsekvens foreslår vi skadereduserende tiltak for å begrense eventuelle negative skadevirkninger for reiseliv, turisme og annen verdiskaping.

5.2 Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapsgrunnlaget for vurdering av reiseliv, turisme og annen verdiskaping er basert på en kombinasjon av åpne kilder, innspillsmøter, mottatte innspill, dialog med relevante aktører og tilgjengelig statistikk.

For å kartlegge aktører, attraksjoner, aktiviteter og dagens bruk av området er det benyttet ulike åpne informasjonskilder, herunder kommunale nettsider, Google Maps, virksomheters egne nettsider, turistinformasjonssider og kart- og aktivitetsplattformer som Sporet.no. Dette har gitt oversikt over eksisterende tilbud, bruksmønstre og funksjoner innenfor tiltaks- og influensområdet.

I forbindelse med høring av mandat for konsekvensutredning av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fosen vinterbeitedistrikt kom det inn om lag 50 høringsuttalelser. Flere av disse inneholder beskrivelser av dagens bruk av området som berører reiseliv, turisme og annen verdiskaping, samt synspunkter på mulig påvirkning av tiltaket. Høringsuttalelsene er benyttet som et sentralt kunnskapsgrunnlag for å identifisere relevante tema, problemstillinger og lokale forhold. Uttalelsene gir særlig innsikt i eksisterende bruk, opplevde verdier og bekymringer blant berørte aktører. Konsekvensvurderingene er samtidig basert på fagutreders selvstendige faglige vurderinger, relevant fagkunnskap og andre tilgjengelige utredninger. Høringsinnspillene representerer ett av flere grunnlag for vurderingene, men er ikke alene avgjørende for konklusjonene. Høringsuttalelsene er oppsummert i kapittel 6.

Det er videre gjennomført to innspillmøter, ett om reiseliv og turisme og ett om annen verdiskaping. I møtene ble det særskilt etterspurt innspill knyttet til aktører med virksomhet i tiltaks- og influensområdet, dagens bruk, mulig påvirkning på næringsaktivitet og forslag til avbøtende tiltak. Innspill fra møtene er benyttet som del av kunnskapsgrunnlaget og supplert med skriftlige innspill mottatt i etterkant. Referat fra innspillmøtene er vedlagt utredningen.

Det har også vært dialog med enkelte aktører om spesifikke aktiviteter og tema, herunder Femundløpet og NØK Fornybar, som er et datterselskap i Nord-Østerdal Kraftlag SA som jobber med utvikling og drift av fornybar energi. I tillegg er det benyttet offentlig tilgjengelig statistikk fra Statistisk sentralbyrå samt reiselivsstatistikk og analyser fra NHO Reiseliv og Innovasjon Norge for å belyse reiselivets omfang og betydning. Videre er NVEs kartløsning brukt for oversikt over eksisterende og vurderte energiutbygginger som kan ha betydning for samlet arealbruk og rammebetingelser i området.

Kunnskapsgrunnlaget er vurdert som tilstrekkelig til å beskrive dagens situasjon og vurdere mulige virkninger av tiltaket for reiseliv, turisme og annen verdiskaping, samtidig som det er lagt vekt på å redegjøre for usikkerhet der datagrunnlaget er begrenset.

5.3 Utfyllende om nullalternativet i denne utredningen

For vurdering av hvordan tiltaket kan påvirke reiseliv, turisme og annen verdiskaping er det av betydning å kjenne til den faktiske beitebruken i området i dag.

Tilleggsområdet er utenfor det definerte samiske reinbeiteområdet, og utgangspunktet er at Håmmålsfjellet-Sålekinna ikke skal benyttes som beiteområde for rein. Likevel forekommer det årlig at rein fra Femund sijte trekker inn i tilleggsområdet. Antall rein og hvor lenge reinen oppholder seg i området varierer fra år til år, men det er ikke uvanlig at over tusen rein kan oppholde seg i området i løpet av sen høst og tidlig vinter. Femund sijte har påpekt at de ikke klarer å forhindre at rein trekker inn i området før driftsforholdene muliggjør dette (skuterføre). Situasjonen er godt kjent og bekreftet overfor Norconsult av reindriftnæring, berørte grunneiere og offentlig forvaltning.

I denne utredningen legges det til grunn at det i praksis årlig trekker rein fra Femund sijte inn i tilleggsområdet.

5.4 Medvirkning

Det er for denne fagutredningen avholdt to innspillmøter. 22. april ble det avholdt et innspillmøte om reiseliv, og 23. april ble det avholdt et innspillmøte om annen verdiskaping. Formålet med møtene var å få

innspill om dagens bruk av fjellområdet til hhv. turisme- og reiselivsformål og annen verdiskaping, samt å få innspill om hvordan denne bruken kan bli påvirket av etableringen av vinterbeite for Fosen reinbeitedistrikt i vinterhalvåret. 16 personer deltok i innspillsmøtet om reiseliv, mens i innspillsmøtet om annen verdiskaping deltok 15 personer samt en AI-drevet møteassistent. Referat fra innspillsmøtene er vedlagt denne utredningen.

Både i innkallingen til møtene og i møtene ble det oppfordret til å tipse fagutreder om aktører som ikke sto på mottakerlista, men som burde få muligheten til å komme med innspill til utredningen. Det ble også oppfordret til å komme med innspill til utredningen. I etterkant av innspillsmøtene har det kommet flere innspill på e-post til fagutreder. Disse innspillene er kort oppsummert i Vedlegg 3.

I tillegg til innspillsmøtene har det vært avholdt et kort møte med NØK Fornybar AS.

5.5 Tiltaks- og influensområdet

Tiltaksområdet omfatter det området som er avsatt til bruk som tilleggsbeite for reindrifta (*tilleggsområdet*), jf. Figur 1-1. I tillegg utredes virkninger utenfor selve tiltaksområdet der tiltaket kan få betydning for reiseliv, turisme og annen verdiskaping. Dette området betegnes som influensområdet.

I denne utredningen er det ikke fastsatt en skarp geografisk avgrensning av influensområdet, da reiselivsaktivitet i og rundt tiltaksområdet kan ha ringvirkninger over et større område, blant annet gjennom ferdsel, arrangementer, bruk av infrastruktur og tilhørende overnattings- og servicetilbud. Influensområdet er derfor avgrenset funksjonelt og tematisk, snarere enn gjennom en entydig geografisk grense.

Influensområdet er i hovedsak avgrenset til kommunene Os, Tolga og Engerdal, hvor det finnes reiselivsaktører, aktiviteter og ferdsel som direkte eller indirekte er knyttet til bruk av tiltaksområdet. Det er også i disse tre kommunene tiltaksområdet ligger, og det er etter vår vurdering rimelig å anta at det er disse kommunene som kan bli mest påvirket av tiltaket. I tillegg vurderes Røros å inngå i influensområdet for reiseliv og turisme. Dette skyldes at flere reiselivsaktører, arrangementer og overnattingssteder i Røros har direkte kobling til aktiviteter i tiltaksområdet, særlig knyttet til vinterturisme og hundekjøring. Arrangementet Femundløpet er et sentralt eksempel på en aktivitet med regional, nasjonal og internasjonal betydning, hvor deler av løypenett, trening og tilknyttede ringvirkninger har klar sammenheng med bruk av området Håmmålsfjellet-Sålekinna.

5.6 Usikkerhet

I henhold til KU-forskriften § 22 skal usikkerhet ved konsekvensutredningen gjøres rede for (Forskrift om konsekvensutredninger, 2017). Usikkerhet kan være knyttet til kunnskapsgrunnlag, påvirkning og effekt av avbøtende tiltak.

Det foreligger ingen etablert eller standardisert metode for å konsekvensutrede virkninger for reiseliv, turisme og annen verdiskaping i saker av denne typen. Det er heller ikke kjent at det tidligere er gjennomført tilsvarende utredninger for bruk av et område som vinterbeite for rein med direkte sammenlignbare problemstillinger. Utredningen er derfor basert på en kombinasjon av tilgjengelig fagkunnskap, kvalitative vurderinger, innhenting av lokal kunnskap og fagutreders skjønn.

Datagrunnlaget for aktører, aktiviteter og økonomisk verdiskaping innenfor tiltaks- og influensområdet er begrenset. Det finnes i liten grad samlet statistikk over omfang, bruk og økonomiske ringvirkninger knyttet til reiseliv, turisme og annen lokal næringsaktivitet i det aktuelle området. Kartleggingen har derfor i stor grad vært basert på offentlige og åpne kilder, dialog med aktører, høringsinnspill og mottatte skriftlige innspill. Dette innebærer usikkerhet knyttet til fullstendighet, presisjon og representativitet i beskrivelsen av dagens situasjon.

Det knytter seg videre betydelig usikkerhet til hvordan eventuell framtidig reindrift i området faktisk vil utøves. Dette gjelder blant annet tidsperioder for bruk av området, omfang og intensitet i reindriftsaktiviteten, reinens arealbruk og bevegelsesmønster samt eventuelle tiltak som gjerder, transport eller annen tilrettelegging. Mangelfull erfaring fra tilsvarende saker bidrar til usikkerhet i vurderingen av hvordan disse forholdene kan påvirke reiseliv, turisme og annen verdiskaping over tid.

Tidsrammen og oppdragets avgrensning har også medført begrensninger når det gjelder muligheten til å gjennomføre fullstendig kartlegging av all virksomhet og aktivitet i området. Det kan derfor være aktører, bruk og verdiskaping som ikke er fullt ut dokumentert i utredningen.

Høringsinnspill, dialog med lokale interessenter og innspill mottatt gjennom innspillsmøter har vært et viktig supplement til øvrige datakilder og har bidratt til å redusere noe av usikkerheten, særlig når det gjelder beskrivelse av lokal bruk og opplevde verdier. Samlet sett vurderes datagrunnlaget å være tilstrekkelig til å gjennomføre kvalitative vurderinger av verdi, påvirkning og konsekvens.

Samlet sett vurderes usikkerheten som moderat til høy, særlig knyttet til omfang, varighet og romlig konsentrasjon av framtidig reindriftsbruk.

6 Oppsummering av høringsuttalelser til mandatet for utredningen

Landbruks- og matdepartementet sendte mandatet for konsekvensutredningen av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fosen reinbeitedistrikt på høring 5.3.25 med frist for innspill 2. april samme år. Det kom inn i alt 51 høringsuttalelser til mandatet og flere av disse berører temaer med relevans for denne utredningen. Her oppsummerer vi høringsuttalelsene, gruppert etter tema.

Friluftsliv, reiseliv og turisme

Høringsuttalelsene viser at området allerede er i aktiv bruk som reiselivs- og besøksområde. Spesielt trekkes vinter- og skuldersesongbaserte aktiviteter fram, herunder hundekjøring, jaktprøver, hyttebruk og organiserte arrangementer. Aktører innen reiseliv og frivillige organisasjoner peker på betydelige ringvirkninger for lokalt næringsliv, særlig innen overnatting, servering og handel.

Flere uttalelser legger vekt på at vinterbeite for tamrein vil kunne medføre ferdselsrestriksjoner, økt motorisert aktivitet og etablering av gjerder og infrastruktur som samlet vil svekke områdets attraktivitet for besøkende. Dette vurderes å kunne gi redusert besøksgrunnlag, svekket omdømme og tap av framtidig reiselivsutvikling.

Området beskrives som et viktig friluftsområde for både lokalbefolkning og tilreisende. Høringsuttalelsene viser til omfattende bruk til jakt, fiske, skiaktivitet, hundetrening og uorganisert ferdsel gjennom hele året. Flere arrangører av regionale og nasjonale arrangementer viser til etablerte bruksavtaler og langsiktig aktivitet.

Konsekvensutredningen bes særlig vurdere hvordan sperregjerder, hensynssoner og økt ferdselsregulering kan påvirke tilgjengelighet, opplevelseskvalitet og trygg ferdsel. Redusert bruk av området vurderes å kunne ha negative konsekvenser for folkehelse og for bosettings- og trivselshensyn i fjellbygdene.

Jakt, fiske og utmarksnæring

Mange grunneiere og utmarksaktører peker på jakt og jaktutleie som en sentral og ofte eneste inntektskilde knyttet til utmarka. Det påpekes at tilstedeværelse av tamrein, sperregjerder og økt aktivitet vinter og vår kan forstyrre viltets trekk mønstre og redusere jaktutbytte.

Flere uttalelser fremhever at redusert jaktverdi vil medføre direkte økonomiske tap og i enkelte tilfeller forringelse av eiendomsverdi. Disse virkningene anses som langsiktige og vanskelig reverserbare.

Hytter, eiendom og lokal tjenesteøkonomi

Hyttefelt og fritidsboliger trekkes frem som viktige elementer i lokal økonomi gjennom bruk, utleie og handel. Høringsuttalelsene peker på risiko for verdifall dersom vinterbeite for tamrein medfører støy, redusert ferdsel eller landskapsinngrep.

Bekymringer knyttes også til drikkevann, skiløyper og vintervedlikehold, som samlet kan påvirke attraktiviteten for hytteeiere og potensielle tilflyttere.

Annen verdiskaping og alternativ arealbruk

Flere aktører påpeker at området også har potensial for annen verdiskaping, herunder framtidig energiutvikling (vind- og solkraft), skogbruk, grus- og pukkforekomster samt videreforedling av utmarksressurser.

Det fremheves at etablering av vinterbeite kan føre til båndlegging av arealer og redusere handlingsrommet for slik utvikling. Dette omtales som en betydelig alternativkostnad, både for grunneiere og kommuner, gjennom tapte investeringsmuligheter og framtidige skatteinntekter.

Samlet hovedbilde

Høringsuttalelsene gir samlet sett et tydelig bilde av at Håmmålsfjellet-Sålekinna er et aktivt brukt område med betydelig eksisterende og framtidig verdiskaping knyttet til reiseliv, friluftsliv, utmarksnæring og alternativ arealbruk. Etablering av vinterbeite for tamrein vurderes av mange berørte parter å kunne medføre vesentlige negative konsekvenser for disse verdiene, både gjennom direkte inngrep og gjennom økt konfliktnivå og usikkerhet.

Samlet sett gir høringsuttalelsene et overveiende kritisk bilde av tiltaket. Det foreligger ingen entydige støtteuttalelser, og hovedtyngden av innspillene uttrykker enten direkte motstand eller sterke forbehold knyttet til tiltakets konsekvenser, gjennomførbarhet og lokal aksept. Flere høringsinstanser understreker at tiltaket kan medføre vesentlige negative virkninger for eksisterende arealbruk, næringsinteresser og lokalsamfunn.

Kommunene som har avgitt høringsuttalelse er samstemte om at tiltaket kan få betydelige konsekvenser for eksisterende arealbruk, næringsinteresser og lokalsamfunn, og at disse konsekvensene må utredes grundig gjennom konsekvensutredningen. Felles for kommunene er en klar understrekning av at videre vurdering av tiltaket må baseres på et solid og helhetlig kunnskapsgrunnlag, og at kommunenes vurdering av lokale konsekvenser må tillegges betydelig vekt.

7 Vurdering reiseliv og turisme

I denne delen av utredningen kartlegges konsekvenser for *reiseliv* og *turisme*. En turist er definert som en person som reiser til eller oppholder seg på et sted som ligger utenfor det området han eller hun normalt ferdes i, der reisen er av en ikke rutinemessig karakter og oppholdet varer under et år. Både dags- og overnattingsturister er inkludert i turismebegrepet (Statistisk sentralbyrå, 2024).

Reiselivsnæringen er definert som næringer som produserer reiselivsprodukter og som trolig ikke ville eksistert uten etterspørselen fra turister (Statistisk sentralbyrå, 2024). Reiselivsaktører er aktører som driver virksomhet som faller inn under denne definisjonen. I denne utredningen har vi definert reiselivsnæringen til å omfatte aktører som tilbyr overnatting, servering, passasjertransport, opplevelser og formidling (reisearrangører).

7.1 Dagens situasjon

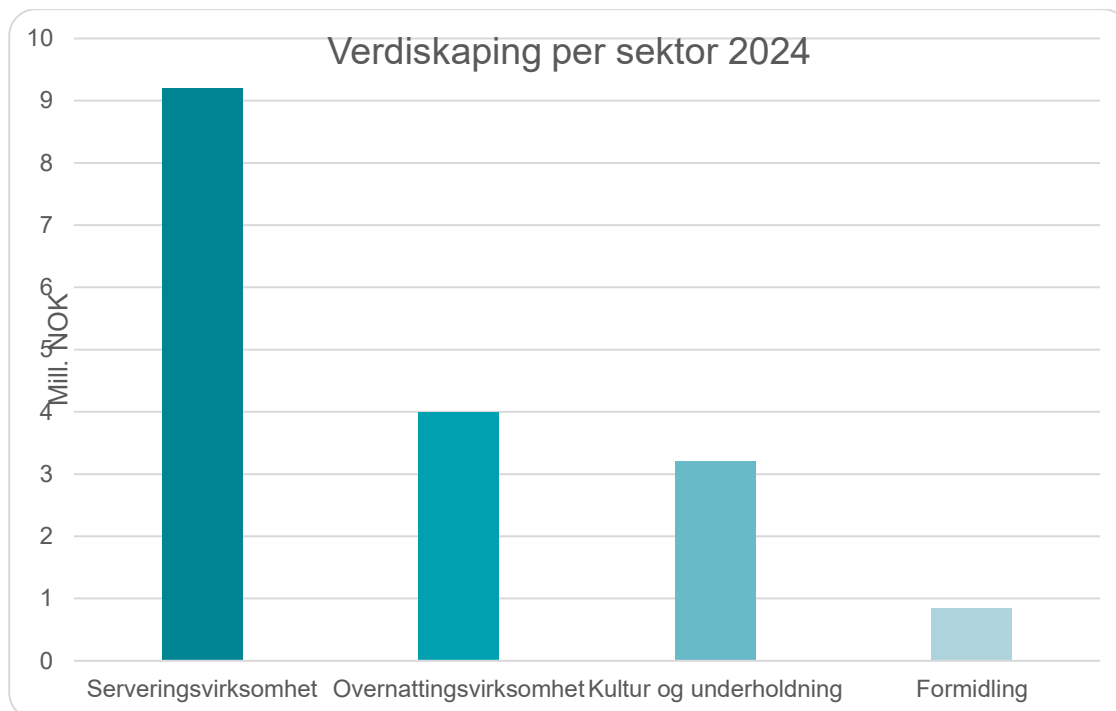
I dette delkapitlet beskrives dagens situasjon for reiseliv og turisme i tiltaks- og influensområdet. Beskrivelsen av dagens situasjon danner grunnlaget for vurderingen av verdi, påvirkning og konsekvens. For å kartlegge dagens situasjon har vi innhentet relevant reiselivsstatistikk samt kartlagt aktører, attraksjoner og aktiviteter ved hjelp av ulike kilder, jf. kap. 5.2.

7.1.1 Reiselivsnæringens omfang og verdiskaping

For å anslå reiselivsnæringens omfang i de tre kommunene Tolga, Os og Engerdal, har vi innhentet statistikk om bl.a. antall sysselsatte og antall årsverk innen overnattings- og serveringsvirksomhet i de tre kommunene samt verdiskaping fra reiselivet i de tre kommunene.

Engerdal og Os hadde 18 sysselsatte hver innen overnattings- og serveringsvirksomhet i 2025, mens Tolga hadde 17 sysselsatte. Til sammenlikning var totalt antall sysselsatte i de tre kommunene i 2025 henholdsvis 595, 1014 og 856 personer (Statistisk sentralbyrå, 2026). Dette innebærer at andelen sysselsatte innen overnattings- og serveringsvirksomhet utgjorde hhv. 3 pst., 1,8 pst. og 2 pst. av det totale antallet sysselsatte i de tre kommunene. Til sammenlikning var gjennomsnittlig andel sysselsatte innen overnattings- og serveringsvirksomhet for landets kommuner på 3,1 pst., mens medianen var på 2,8 pst.

Samlet verdiskaping i reiselivet i de tre kommunene var på 17,2 mill. kroner i 2024. Dette fordelte seg med 9,2 mill. kroner fra serveringsvirksomhet, 4 mill. fra overnattingsvirksomhet, 3,2 mill. fra kultur og underholdning og 841 000 kr. fra formidling, jf. Figur 7-1 (Innovasjon Norge, 2026). Verdiskapingen innen reiseliv i Innlandet fylke var i 2024 på om lag 5,4 mrd. kroner. Det innebærer at Tolga, Os og Engerdal sto for om lag 0,3 pst. av verdiskapingen innen reiseliv i Innlandet fylke i 2024. Sammenlikner vi med verdiskapingen innen reiseliv på nasjonalt nivå, som var 121,8 mrd. i 2024, sto de for en andel på 0,01 pst. av verdiskapingen (Innovasjon Norge, 2026). Sammenlikner vi tallene for verdiskaping med antall innbyggere får vi at verdiskapingen fra reiseliv per innbygger i Tolga, Os og Engerdal samlet var på om lag 3600 kroner i 2024. For Innlandet fylke var verdiskapingen fra reiseliv per innbygger på om lag 14 200 kroner samme år, mens nasjonalt var verdiskapingen fra reiseliv per innbygger på om lag 21 600 kr (Statistisk sentralbyrå, 2026).

Figur 7-1 Samlet verdiskaping (millioner kroner) i reiselivet i Tolga, Os og Engerdal i 2024. Kilde: Innovasjon Norge.

7.1.2 Overnatting og servering

I 2025 var det ikke registrert noen overnattinger på hotell og liknende overnattingsbedrifter i de tre kommunene i SSBs statistikkdatabase. SSB publiserer imidlertid ikke statistikk dersom enkeltpersoner eller virksomheter kan identifiseres, noe som er tilfellet for Engerdal og Tolga, jf. Tabell 7-1. Når det gjelder overnattinger på andre typer overnattingssteder så hadde Engerdal nærmere 42 000 overnattinger på campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem i 2025, mens Os hadde om lag 12 000. Tallet er ikke oppgitt for Tolga. Samlet gir dette i underkant av 54 000 overnattinger på campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem i de tre kommunene, med forbehold om at dette tallet ikke fanger opp alle overnattinger grunnet det tidligere nevnte konfidensialitetshensynet i statistikken.

Tabell 7-1 Overnattinger i 2025 etter innkvarteringstype. Kilde: SSB, tabell 12898.

	Hotell og liknende overnattingsbedrifter	Campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem
Engerdal	:	41 826
Tolga	:	:
Os	0	12 063
Samlet	0	53 889

: betyr at tall ikke vises av konfidensialitetshensyn.

7.1.3 Fritidsboliger og hytteutleie

Tabell 7-2 viser antall fritidsboliger i de tre kommunene i 2026. Engerdal har det høyeste antallet fritidsboliger (1728), etterfulgt av Os (1166) og Tolga (737) (Statistisk sentralbyrå, 2026). Sammenlikner vi med SSBs boligstatistikk finner vi at alle kommunene har et høyt antall fritidsboliger sammenliknet med

eneboliger. Engerdal kommune har mer enn dobbelt så mange fritidsboliger som eneboliger, Tolga har om lag like mange fritidsboliger som eneboliger, mens Os har et par hundre flere fritidsboliger enn eneboliger (Statistisk sentralbyrå, 2026).

Tabell 7-2 Fritidsbygg i 2026 etter bygningstype. Kilde: SSB, tabell 03174 og tabell 06265.

	Hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg	Helårsboliger og våningshus benyttet som fritidsbolig	Sum fritidsbygg	Eneboliger
Engerdal	1714	14	1728	794
Tolga	708	29	737	726
Os	1143	23	1166	884

De tre kommunene har ganske store områder som er planlagt eller avsatt til hytteutbygging (tomterreserve), sett i forhold til eksisterende fritidsbygg i kommunene. Engerdal kommune har per i dag en tomterreserve på om lag 650 hyttetomter (Engerdal kommune, 2026). Os kommune har en tomterreserve på om lag 600 hyttetomter. Halvparten av disse ligger i Hummelfjell (Os kommune, 2025). Tolga har en tomterreserve på om lag 1500 tomter for fritidsbebyggelse (Tolga kommune, 2024). Tomterreserven er ikke nødvendigvis et uttrykk for reell etterspørsel etter fritidsboliger. Tall fra SSB viser at veksten i fritidsboliger i Tolga, Os og Engerdal har vært lav og relativt stabil de siste årene, med kun noen få nye hytter per år i hver kommune. I perioden 2020-2026 har antallet hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg økt med i gjennomsnitt 16 per år i Engerdal, mens tilsvarende tall for Tolga og Os er i underkant av 0,5 og 3 (Statistisk sentralbyrå, 2026). Tomterreserven framstår dermed som høy sett i forhold til faktisk utbygging.

Verdiskapingen fra privat utleie inngår ikke i verdsettingen av reiseliv og turisme, som kun omfatter det som er definert som reiselivsnæringen jf. kap. 5.1.1. Omfanget av privat hytteutleie kan likevel bidra til å belyse omfanget av turisme i tiltaks- og influensområdet, og vi har derfor valgt å ta det med her. Det er imidlertid krevende å anslå omfanget av privat utleie da det ikke finnes statistikk på dette på kommunenivå. Vi har derfor kartlagt dette grovt ved å søke etter ferieboliger til utleie på Airbnb, Booking.com og Finn.no. Basert på søk i disse tjenestene anslår vi at antallet private hytter/feriehus til utleie kan ligge i intervallet 100-200 stk. samlet i de tre kommunene, men dette er et svært usikkert anslag.

7.1.4 Aktører

Reiselivsnæringen er definert som næringer som produserer reiselivsprodukter og som trolig ikke ville eksistert uten etterspørselen fra turister. Reiselivsnæringen omfatter aktører som tilbyr *overnatting*, *servering*, *passasjertransport*, *opplevelser* og *formidling* (reisearrangører).

Basert på søk i åpne kilder, innspillsmøtet om reiseliv og turisme og øvrige mottatte innspill til denne og tilstøtende fagutredninger har vi kartlagt aktører innen reiseliv i Engerdal, Os og Tolga. Tabell 7-3 viser en oversikt over de kartlagte aktørene, type virksomhet samt en kort beskrivelse av virksomheten basert på informasjon fra åpne kilder samt eventuelle innspill og høringsuttalelser.

Tabell 7-3 Aktører innen reiseliv og turisme i Engerdal, Os og Tolga.

Aktør	Type virksomhet	Beskrivelse
Basecamp Os	Opplevelser / frivillig organisasjon	Frivillig forening som organiserer turer og friluftaktiviteter i Nord-Østerdal og Røros-regionen, med særlig vekt på å øke friluftslivsaktivitet blant ungdom og voksne.
Besøkssenter Nasjonalpark Femundsmarka	Formidling, opplevelser	Besøkssenter i Elgå (Engerdal) som gir informasjon om Femundsmarka og Gutulia nasjonalparker, fungerer som

		innfallsport til nasjonalparkene og tilbyr veiledning, kart og sykkelutleie.
DNT hytter (Narjordet, Ellefplass, Sæter/Knøttebu)	Overnatting, friluftsliv	Selvbetjente DNT-hytter som benyttes av turgåere og skigåere, og fungerer som viktige knutepunkt i sti- og løypenettet i regionen.
Drevsjø camping	Overnatting	Campingplass i Drevsjø med hytter, caravan- og teltplasser, brukt av turister, fiskere og friluftsutøvere året rundt.
Femundløpet	Idrettsarrangement	Internasjonalt anerkjent langdistanse hundeløp med stor regional og nasjonal betydning. Løpet og tilhørende trening foregår delvis i tiltaksområdet.
Femund Glamping	Overnatting / opplevelsesbasert	Glamping-tilbud knyttet til Femund Canoe Camp i Drevsjø, med sesongbasert overnatting i tipitelt i naturpregede omgivelser og aktivitetstilbud knyttet til friluftsliv.
Femundtunet	Overnatting og servering	Kombinert hotell, hytter og camping ved Drevsjø, med servering og tjenester rettet mot turister i Femund Engerdal.
Fjestad Husky	Opplevelser, overnatting	Tilbyr hundekjøring/opplevelser i Tufsingdalen. Tilbyr også overnatting og servering.
Furutun	Overnatting	Mindre overnattingssted/hytteutleie rettet mot individuelle reisende og friluftsbukere i regionen.
Galten Gård og Smithseter	Overnatting, servering, opplevelser	Gårdsbasert reiselivsbedrift i Drevsjø-området med overnatting, servering og aktivitetstilbud knyttet til friluftsliv og seterkultur.
Gildestova Tolga	Overnatting, kultur	Kulturhistorisk Østerdalsstue fra 1920, nyrenovert og benyttet til overnatting, arrangementer og kulturformål. Ikke ordinær servering.
Hodalen fjellstue	Overnatting, arrangement	Sesongbasert fjellstue i Hodalen (Tolga) med utleie av flere hytter samt bruk som bygdas storstue til arrangementer. Aktiv drift.
Hogstad hytteutleie	Overnatting	Privat virksomhet som tilbyr utleie av hytter i Drevsjø-området, hovedsakelig rettet mot fritids- og friluftsbuk.
Rørø alpinsenter Hummelfjell	Opplevelser, servering	Alpinsenter med heiser, bakker, servering og tilknyttet camping og hytteområder, brukt av både lokale og tilreisende.
Hummelfjell camping / caravan	Overnatting	Campingplass tilknyttet Hummelfjell alpinsenter, brukt både sommer og vinter.
Husky Point Rørø AS	Opplevelser	Profesjonell tilbyder av hundekjøring og trekkhundopplevelser med base i Os i Østerdalen, med helårs aktivitet.
Isterfossen camp og fritid	Overnatting, opplevelser	Camping- og fritidsanlegg ved Isterfossen nær Drevsjø, ofte brukt av fiskere og naturbaserte turister.
Ivaregga Vinterstua	Overnatting	Utleieleilighet i Tolga med kort- og langtidsopphold, brukt av tilreisende i vinter- og sommersesong.
Johnsgård Turistsenter	Overnatting, opplevelser	Turistsenter i Femund Engerdal med camping, hytter, servering i sesong og aktivitetstilbud som ski, sykling og hundekjøring.
Malmplassen Bed & Breakfast	Overnatting	Bed & Breakfast i Tolga, benyttet av besøkende til Rørø- og Femundsområdet.
Oddentunet museum	Museum, kulturarv	Fredet gårdstun i Narjordet (Os), del av Musea i Nord-Østerdalen. Brukes til museumsformidling, omvisninger og arrangementer.
Rønningen camp & hytter	Overnatting	Campingplass og hytteutleie rettet mot friluftsliv og naturbasert turisme.
Røste Hyttetun & Camping	Overnatting	Hytte- og campinganlegg i Os kommune, benyttet av tilreisende med friluftsliv- og naturinteresser.
Sølenstua Camp og Hytter	Overnatting	Camping- og hytteanlegg i randsonen mot Sølenfjellene, brukt som base for fjellturer og friluftsliv.
Sømådalen Camping	Overnatting	Camping- og hytteanlegg i Sømådalen, beliggende i direkte tilknytning til Håmmålsfjellet-Sålekinna.

Destinasjon Femund Engerdal	Formidling	Lokalt destinasjonsselskap og turistkontor som markedsfører reiselivet og gir informasjon til besøkende.
Vingelsgaard Gjestgiveri	Overnatting, servering	Tradisjonsrikt gjestgiveri i Tolga kommune, brukt til overnatting, servering og selskap.
Visit Røros og Østerdalen	Destinasjonsselskap	Regionalt destinasjonsselskap for markedsføring og utvikling av reiseliv i Røros- og Østerdalsregionen.
SMScooterutleie	Utleie	Tilbyr utleie av snøskutere, med eller uten guide, for vintertransport og opplevelser.
Privat hytteutleie	Overnatting	Utleie av private hytter og feriehus via plattformer som Airbnb, Booking og Finn.no, i et betydelig men usikkert omfang.
Tufsingdal Idrettslag	Idrett og friluftsliv	Lokalt idrettslag som organiserer idretts- og friluftaktiviteter for barn og voksne i Tufsingdalen samt kjører opp skiløyper i tiltaksområdet.

7.1.5 Aktiviteter i området

Området Håmmålsfjellet-Sålekinna benyttes til en rekke former for friluftsliv som også har betydning for turisme og reiseliv, ved at aktivitetene bidrar til å tiltrekke besøkende og danne grunnlag for kommersiell virksomhet innen overnatting, servering, guiding, arrangementer og utleie. I dette kapitlet gis en kortfattet oversikt over friluftslivsaktiviteter i området som kan bidra til turisme og reiseliv, samt hvordan disse aktivitetene er knyttet til aktører og tilbud i nærområdene. For en mer utfyllende beskrivelse av friluftslivets bruk, omfang og verdier vises det til fagrapporten om friluftsliv (Norconsult, 2026).

Tiltaksområdet er særlig attraktivt for ulike vinterbaserte aktiviteter. Det kjøres et omfattende nett av preparerte skiløyper i og gjennom tiltaksområdet, med tilknytning fra blant annet Os, Hodalen, Øversjødalen, Johnsgård og Narbuvoll. Løypenettet har regional betydning og brukes både av lokalbefolkning og tilreisende. Flere reiselivsaktører i disse nærområdene tilbyr overnatting, servering og annen tilrettelegging for skiløpere, og skiløypene utgjør en vesentlig del av deres reiselivsprodukt. I tilknytning til løypenettet ligger det flere betjente serverings- og overnattingssteder, som fungerer som naturlige knutepunkter for vinterturismen.

Løypenettet og tilhørende infrastruktur har vært etablert og videreutviklet over flere tiår, noe som gir forutsigbare rammer for reiselivsaktører og bidrar til områdets attraktivitet som reisemål, særlig i vintersesongen.

I tillegg til preparerte løyper gir området gode muligheter for fjellski og lengre skiturer i mer urørte omgivelser. Slike turer, både organiserte og uorganiserte, inngår i tilbudet som markedsføres av flere aktører i randsonene rundt fjellområdet. Områdets sammenhengende terreng og relativt lave grad av tekniske inngrep trekkes frem i innspill og høringsuttalelser som viktige kvaliteter for denne typen turer. Omfanget av bruken er betydelig, med høy brukerfrekvens vinterstid og dokumentert bruk gjennom mange år.

Håmmålsfjellet og Sålekinna er godt egnet for toppturer vinterstid, både på fjell- og randoneeski. Sålekinna fremstår som et særlig populært mål for toppturer, blant annet som følge av tilgjengelighet, utsikt og relativt gode snøforhold. Slike turer bidrar til økt bruk av overnattings- og servicetilbud i nærområdene, særlig i helger og ferier. Røros alpinsenter ved Os er et sentralt reiselivstilbud i området, med fem nedfarter og tre heiser. Alpinsenteret fungerer både som et selvstendig besøksmål og som utgangspunkt for videre skiturer inn i fjellområdet, noe som knytter alpinanlegget og øvrige aktører i Os-området tett til bruken av Håmmålsfjellet-Sålekinna.

Området har også naturgitte forutsetninger for kiting vinterstid, med åpne fjellflater og stabile vindforhold. Aktiviteten er omtalt i et innspill som attraktiv, men det er ikke kjent at kiting foregår i større omfang eller som organiserte tilbud i regi av kommersielle aktører per i dag.

I snøfrie perioder benyttes området til fotturer og terrengsykling, hovedsakelig som del av uorganisert friluftsliv. Samtidig bidrar aktivitetene til etterspørsel etter overnatting og service hos reiselivsaktører i omkringliggende bygder og tettsteder, særlig i tilknytning til ferie- og helgebruk.

Håmmålsfjellet-Sålekinna benyttes i tillegg til jakt, fiske, hundetrening og gjennomføring av hundepøver, herunder prøver for stående fuglehund i vår- og vinterhalvåret. Slike aktiviteter har en tydelig lokal forankring gjennom grunneierlag, jaktlag og kommersielle aktører i nærområdene. Flere høringsuttalelser beskriver hvordan hundepøver og treningssamlinger gir dokumenterte ringvirkninger for lokalt næringsliv gjennom overnatting, servering, handel og leie av lokaler.

Et særlig viktig arrangement med regional, nasjonal og internasjonal betydning er Femundløpet. Selv om løpet har en bred geografisk utstrekning, har deler av løypenett, treningsområder og tilknyttede aktiviteter direkte kobling til Håmmålsfjellet-Sålekinna. Arrangementet bidrar til betydelig aktivitet hos reiselivsaktører i tiltaks- og influensområdet, og fungerer samtidig som et sentralt profilerings- og omdømmetiltak for regionen overfor et nasjonalt og internasjonalt publikum.

Samlet sett viser gjennomgangen at friluftslivsaktivitetene i Håmmålsfjellet-Sålekinna danner et viktig grunnlag for turisme og reiseliv, særlig vinterstid. Aktivitetene har et betydelig omfang og er tett knyttet til aktører og tilbud i nærområdene. Områdets tilgjengelighet, opplevelseskvaliteter, etablerte infrastruktur og symbolske verdi inngår som sentrale elementer i flere virksomheters reiselivsprodukt og langsiktige utviklingsmuligheter.

7.2 Verdivurdering

Verdien av reiseliv og turisme i tiltaks- og influensområdet vurderes på bakgrunn av kartleggingen av dagens situasjon, jf. kap. 7.1. Verdien av reiseliv og turisme er vurdert ut fra områdets samlede betydning for kommunen som reisemål og næringsgrunnlag. Vurderingen bygger på i hvilken grad reiselivsaktiviteten er avhengig av områdets natur-, landskaps- og opplevelseskvaliteter, samt hvilken rolle reiselivet spiller for lokal verdiskaping, sysselsetting, attraktivitet og omdømme. Verdivurderingen er fastsatt gjennom en helhetsvurdering i tråd med prinsippene i V712. Kriteriene for verdivurderingen er vist i Tabell 7-4.

Tabell 7-4 Kriterier for verdivurdering av reiseliv og turisme

	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Reiseliv og turisme	Området har ingen kjent funksjon for reiseliv eller turisme, og endringer vil ikke ha betydning for kommunens næringsliv, attraktivitet eller samfunnsutvikling.	Reiseliv og turisme har liten betydning for kommunen som næring eller utviklingsfaktor. Området har begrenset funksjon som reisemål, og endringer i kvalitet eller bruk forventes å gi små eller ubetydelige konsekvenser for kommunen.	Reiselivet har lokal eller avgrenset betydning for kommunen. Aktiviteten bidrar til lokal verdiskaping og bruk, men er ikke avgjørende for kommunens næringsstruktur eller omdømme. Endringer i området forventes å få begrensede og hovedsakelig lokale konsekvenser for	Reiselivet i området har tydelig betydning for kommunens næringsliv og attraktivitet, men er ikke dominerende. Området er viktig som reisemål i et lokalt til regionalt perspektiv, og reiselivsaktiviteten er i stor grad knyttet til natur- og landskapskvaliteter. Endringer i området kan gi merkbare konsekvenser for deler av reiselivsnæringen og for kommunens attraktivitet.	Området utgjør en kritisk reisemålsressurs for kommunen, der reiseliv er en bærende eller strategisk viktig næring. Natur-, landskaps- og/eller kulturmiljøkvaliteter er avgjørende for etterspørselen. Endringer i områdets kvalitet forventes å få vesentlige konsekvenser for kommunens næringsgrunnlag, sysselsetting, attraktivitet og

			reiseliv og kommunal utvikling.		omdømme, eventuelt også for bosetting og tjenestetilbud.
--	--	--	---------------------------------	--	--

Kartleggingen viser at reiselivsnæringen i Engerdal, Os og Tolga samlet sett har et relativt begrenset omfang, både når det gjelder sysselsetting og verdiskaping. I 2024 sto de tre kommunene for om lag 0,3 prosent av den totale reiselivsverdiskapingen i Innlandet fylke og rundt 0,01 prosent nasjonalt. Verdiskapingen fra reiseliv per innbygger var om lag 3 600 kroner i 2024, sammenliknet med om lag 14 200 kroner i Innlandet og 21 600 kroner nasjonalt (Statistisk sentralbyrå, 2026).

Reiselivsnæringen sysselsetter et begrenset antall personer og utgjør en lav andel av den samlede sysselsettingen i kommunene. Dette tilsier at reiseliv og turisme ikke kan tillegges svært stor verdi i et overordnet fylkes- eller nasjonalt perspektiv.

Samtidig viser kartleggingen at reiselivet har en tydelig og ikke-ubetydelig funksjon lokalt og regionalt, særlig i kommuner med spredt bosetting og et begrenset næringsgrunnlag. Overnattingstilbud, servering, arrangementer og opplevelsesbaserte tjenester bidrar til lokal verdiskaping, skatteinntekter og sysselsetting, og fungerer som viktige supplement til øvrig næringsliv.

Statistikk over kommersielle overnattinger viser et betydelig omfang av turisme i kommunene, særlig knyttet til campingplasser, hyttegrender og vandrerhjem. Samlet rapporteres det i underkant av 54 000 overnattinger i 2025 på denne typen innkvartering i Engerdal og Os, med forbehold om at deler av overnattingene ikke fanges opp i tilgjengelig statistikk av hensyn til konfidensialitet. I tillegg kommer et betydelig, men vanskelig kvantifiserbart, omfang av privat hytteutleie.

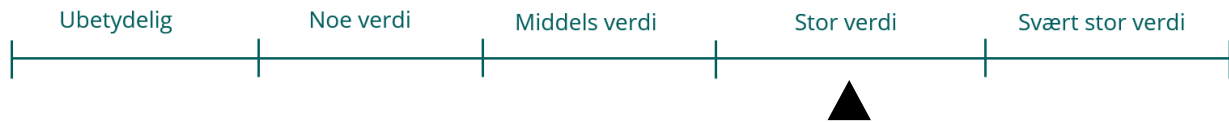
Det høye antallet fritidsboliger i de tre kommunene, sett i forhold til fast bosetting, indikerer et betydelig innslag av fritidsbrukere og tilreisende. Selv om verdiskaping fra privat fritidsbruk og privat utleie ikke inngår direkte i reiselivsnæringen slik den er definert i denne utredningen, bidrar fritidsboliger og fritidsbruk til å belyse omfanget av turisme i området og til å underbygge etterspørselen etter lokale varer og tjenester.

Kartleggingen av aktører viser et mangfold av små og mellomstore reiselivsbedrifter innen overnatting, servering, opplevelser og formidling, samt frivillige og ideelle aktører som bidrar til aktivitet, arrangementer og friluftslivsbruk med betydning for turisme. Flere av aktørene er lokalisert i direkte tilknytning til tiltaks- og influensområdet, og har virksomhet som i stor grad er basert på natur- og friluftsbaserte opplevelser.

Særlig vinterbaserte aktiviteter, som langrenn, fjellski, toppturer, hundetrening og større arrangementer, utgjør et viktig grunnlag for besøksgrunnlaget. Enkelte arrangementer, særlig Femundløpet, har regional, nasjonal og internasjonal betydning, og bidrar til betydelig profilering og omdømmebygging for regionen som reisemål.

Gitt reiselivets funksjon som supplementnæring og dets sterke avhengighet av natur- og friluftskvaliteter, vil endringer i tiltaksområdet kunne gi merkbare konsekvenser for deler av reiselivsnæringen og for kommunenes attraktivitet.

Samlet sett vurderes reiseliv og turisme å ha stor verdi, jf. Figur 7-2. Verdien knytter seg i mindre grad til næringens absolutte omfang og i større grad til dens funksjon og betydning som næringsgrunnlag og utviklingsfaktor i lokalsamfunnet, samt dens avhengighet av områdets natur- og friluftskvaliteter. Verdien er derfor stor i et lokalt og regionalt perspektiv, til tross for at reiselivsnæringens andel av samlet verdiskaping er relativt lav på fylkes- og nasjonalt nivå.

Figur 7-2 Verdivurdering av reiseliv og turisme.

7.3 Påvirkning i driftsfasen

Påvirkning for reiseliv og turisme er vurdert som endring i reiselivets funksjon og betydning for kommunene, med grunnlag i endringer i opplevelseskvalitet, tilgjengelighet, bruk og rammevilkår for lokal næringsaktivitet. Kriteriene for vurdering av påvirkningsgrad er vist i Tabell 7-5.

Tabell 7-5 Kriterier for vurdering av påvirkning på reiseliv og turisme

Påvirkning	Kriterier
Sterkt forringet	Tiltaket gir varig og vesentlig reduksjon i reiselivets funksjon for kommunen, f.eks. gjennom tap av sentrale opplevelses- eller bruksområder, bortfall av strategisk viktige attraksjoner eller alvorlige konflikter mellom ferdsel og andre interesser som medfører redusert tilgjengelighet. Dette kan føre til bortfall av aktivitet, omlegging eller avvikling for flere aktører, og tydelig svekket attraktivitet som reisemål.
Forringet	Tiltaket gir merkbar reduksjon i opplevelseskvalitet og bruk, og svekker rammevilkår for deler av reiselivsnæringen. Enkelte aktiviteter, sesonger eller aktører påvirkes negativt, men reiselivet består samlet sett som næringsmessig og funksjonell faktor i kommunen. Kommunens attraktivitet som reisemål svekkes noe.
Noe forringet	Tiltaket gir begrensede og lokale ulemper, for eksempel for enkelte brukergrupper, aktiviteter eller kortere tidsperioder. Endringene er lite synlige eller avgrensede, og har liten betydning for reiselivets samlede funksjon for kommunen.
Ubetydelig endring	Tiltaket medfører ingen reell endring i reiselivets funksjon, bruk eller betydning for kommunen. Opplevelseskvalitet, tilgjengelighet og næringsaktivitet forblir i hovedsak uendret.
Forbedret	Tiltaket bidrar til styrket funksjon for reiseliv og turisme, for eksempel gjennom forbedret tilgjengelighet, økt attraktivitet, nye muligheter for opplevelses- eller arrangementstilbud, eller tydelig positiv effekt på kommunens attraktivitet som reisemål.

Tiltaksområdet utredes for bruk i perioden fra 15. oktober til 30. april. Det er driftsfasen som vurderes å kunne gi de største negative virkningene for reiseliv og turisme, og vurderingene i dette kapitlet legges derfor størst vekt på forhold vinterstid. I perioden fra mai til oktober vil eventuelle negative virkninger i hovedsak være knyttet til fysiske infrastruktureltiltak, som gjerdeanlegg, gjeterhytter og eventuell oppgradering og brøyting av vei.

Påvirkningen på reiseliv og turisme vil i stor grad skje indirekte, gjennom virkninger på friluftsliv og bruk av området. Endringer i områdets attraktivitet for friluftsliv, eller begrensninger i utøvelsen av friluftslivsaktiviteter, kan føre til redusert etterspørsel fra turister. Dette kan igjen påvirke reiselivsaktører gjennom lavere etterspørsel etter overnatting, servering, guiding, arrangementer og utleie av utstyr. Friluftsliv er utredet som eget fagtema, og det vises til fagrapporten om friluftsliv for en utfyllende beskrivelse av

forventet påvirkning. I dette kapitlet redegjøres det for de mest sentrale påvirkningene på friluftsliv som kan ha betydning for reiseliv og turisme, samt for påvirkninger som kan treffe reiselivsaktører mer direkte.

Det er knyttet stor usikkerhet til den faktiske påvirkningen på reiseliv og turisme, ettersom denne i stor grad vil avhenge av hvordan reindrifta i praksis vil bli utøvd. De fysiske inngrepene som etablering av gjerder og gjeterhytter vurderes isolert sett å være av relativt begrenset omfang, og vil i seg selv ikke utgjøre et vesentlig hinder for ferdsel i området. Det forekommer allerede i dag at rein fra Femund sijte årlig trekker inn i tiltaksområdet, og det er ikke uvanlig at over tusen rein kan oppholde seg i området i perioder på senhøsten og tidlig vinter. Tilstedeværelse av rein er dermed ikke et helt nytt element i området, men et økt antall rein og mer systematisk bruk av området kan forsterke påvirkningen på friluftsliv og dermed indirekte på reiseliv og turisme.

Området oppleves i dag av mange brukere og tilreisende som relativt urørt. Etablering av gjerdeanlegg, gjeterhytter samt oppgradering og brøyting av vei kan bidra til at området mister noe av sitt urørte preg. Slike fysiske inngrep kan redusere områdets attraktivitet som friluftslivsområde for turister som søker stillhet, villmarkspeg og opplevelser i lite berørt natur. Infrastruktureltiltakene vil både sommer- og vinterstid kunne forringe attraktiviteten i de delene av tiltaksområdet hvor tiltakene er synlige, selv om virkningene geografisk er begrenset.

Det forekommer motorferdsel i området i dag, blant annet gjennom etablerte skuterløyper fra Narbuvoll. Reindrift innebærer bruk av snøskuter i forbindelse med gjeting, samling og flytting av rein, og etablering av vinterbeite vil dermed føre til økt motorferdsel i området. Økt motorferdsel kan medføre støy, visuelle forstyrrelser, spor i terrenget og i enkelte tilfeller skader på vegetasjon. Omfanget av motorferdselen vil variere med beiteforhold, reinens adferd og vær- og føreforhold. I tillegg kan det være behov for bruk av drone og i enkelte situasjoner helikopter, særlig i forbindelse med flytting eller inntak av rein i gjerdeanlegg. Slike aktiviteter kan forsterke opplevelsen av forstyrrelse for besøkende.

Bruk av hund i forbindelse med gjeting forekommer, men vurderes ikke i seg selv å ha vesentlig betydning for reiseliv og turisme i området.

Når det gjelder organiserte aktiviteter, er det i utgangspunktet mulig å drive hundetrening og avholde hundepøver i områder med tamrein, og dette praktiseres også i dag i flere reinbeiteområder. Et økt antall rein i området kan imidlertid medføre behov for større aktsomhet og tilpasninger, og det kan bli flere begrensninger for enkelte arrangementer og aktiviteter. Hundelovens generelle regler om aktsomhet gjelder, og statsforvalteren har hjemmel til å innføre ekstraordinær båndtvang av hensyn til tamrein dersom forholdene tilsier det. Slike restriksjoner benyttes erfaringsmessig sjelden, men kan ikke utelukkes. For større arrangementer, som fuglehundpøver, vil behovet for dialog og tilpasninger mellom arrangør og reindrift kunne øke, noe som kan gjøre gjennomføringen mer krevende.

Vinterstid vil reinen bli gjetet mot gode beiteområder og bort fra bebyggelsen, men det kan oppstå situasjoner hvor rein krysser skiløyper eller oppholder seg i løypenettet. Dette forekommer allerede i dag, men et økt antall rein kan øke omfanget av tråkkskader i skiløyper og situasjoner hvor skiløpere opplever rein i løypa som sjenerende. Slike forhold kan redusere skiløypenes attraktivitet for turister og dermed indirekte påvirke etterspørselen etter reiselivsaktørenes tjenester. For aktører som preparerer skiløyper kan dette også medføre økte kostnader gjennom behov for hyppigere løypekjøring. Rein kan i enkelte tilfeller også komme inn i alpinanlegget ved Os, selv om det tilstrebes å holde reinen borte fra anlegget. Tråkkskader i alpinatrekk vurderes å være mindre problematiske enn i langrennsløyper, ettersom løypene her normalt prepareres daglig.

Basert på en samlet vurdering vurderes tiltaket å kunne gi redusert opplevelseskvalitet for turister som besøker området, særlig knyttet til vinterbaserte friluftaktiviteter. Dette kan gjøre området mindre attraktivt som besøksmål for turister som etterspør friluftsbaserte opplevelser i relativt urørte omgivelser.

Reiselivsnæringen i Engerdal, Tolga og Os som helhet vurderes ikke å bli påvirket i stor grad, men enkelte reiselivsaktører med virksomhet i nær tilknytning til tiltaksområdet, og som har et kundegrunnlag tett knyttet til bruken av området, kan likevel oppleve noe redusert etterspørsel etter sine produkter og tjenester. Dette gjelder særlig aktører som tilbyr overnatting, guiding, arrangementer og utleie i direkte sammenheng med friluftsbruk i området. Samlet innebærer dette en reduksjon i opplevelseskvalitet og bruk av området vinterstid, og en mulig svekkelse av rammevilkårene for deler av reiselivsnæringen, uten at reiselivet som næringsmessig og funksjonell faktor i kommunene påvirkes vesentlig.

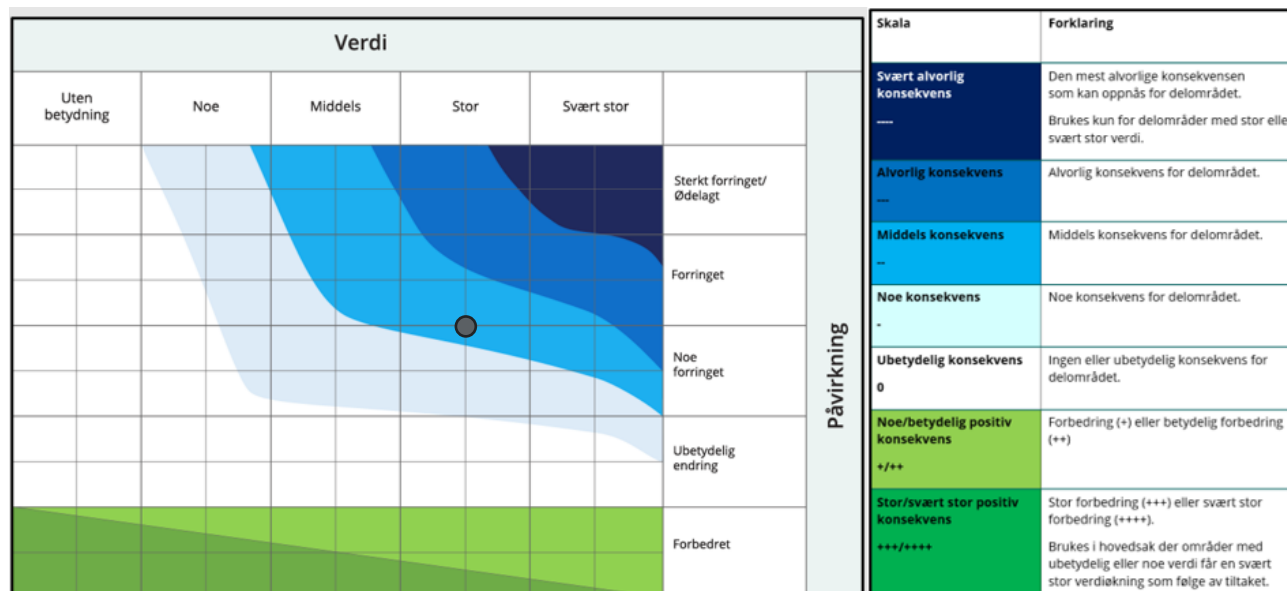
På bakgrunn av kriteriene for vurdering av påvirkning på reiseliv og turisme i Tabell 7-5, vurderes den samlede påvirkningen av tiltaket å være mellom noe forringet og forringet.

Figur 7-3 Vurdering av påvirkning på reiseliv og turisme i driftsfasen.

7.4 Konsekvens

Verdien er vurdert som stor og den samlede påvirkningen er vurdert som forringet. I henhold til Miljødirektoratets konsekvensvifte innebærer dette at samlet konsekvens plasserer seg i midtpunktet mellom stor verdi og noe forringet/forringet, jf. illustrasjon i Figur 7-4. Dette gir konsekvensgrad *middels negativ konsekvens*, jf. Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023).

Figur 7-4 Vurdering av konsekvensgrad for reiseliv og turisme. Kilde: Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023)

Tabell 7-6 oppsummerer vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens for reiseliv og turisme.

Tabell 7-6 Oppsummering og sammenstilling av verdi, påvirkning og konsekvens.

Utredningstema	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Reiseliv og turisme	Stor verdi	Mellom noe forringet og forringet	Middels negativ konsekvens

7.5 Midlertidig påvirkning knyttet til anleggsfasen

Anleggsfasen i dette tiltaket er svært begrenset i tid og areal. Den innebærer å sette opp to gjeterhytter og ett eller to gjerdeanlegg. Det vil trolig være relativt korte anleggsfaser, men som krever motorferdsel i form av transport.

Det er ennå ikke avklart hvordan de to gjeterhyttene skal settes opp. Transport av hytte eller materialer kan bli gjort ved hjelp av helikopter eller snøskuterskuter. Helikoptertransport er støyende, og vil medføre forstyrrelser. Snøskuter er ikke like støyende, og forstyrrer omgivelsene i et mindre område enn helikopter, men med snøskuter kan det bli behov for flere turer ut og inn til hyttetomten enn med helikopter.

For reiseliv og turisme vurderes påvirkningen i anleggsfasen primært å være knyttet til midlertidig redusert opplevelseskvalitet for besøkende som oppholder seg i området samtidig med anleggsaktiviteten. Støy fra helikopter, snøskutertrafikk og økt aktivitet kan virke forstyrrende for brukere som søker stillhet, ro og naturpregede opplevelser, særlig vinterstid. Påvirkningen vil imidlertid være kortvarig og geografisk begrenset til områdene i og rundt anleggsstedene og transporttraseene.

Det forventes ikke at anleggsfasen vil føre til varige endringer i tilgjengelighet, ferdselsmønster eller bruken av området for friluftsliv. Skiløyper, stier og øvrig infrastruktur for friluftsbruk vil kunne benyttes som normalt, ev. med unntak av kortvarige situasjoner der f.eks. sikkerhetshensyn kan gjøre det nødvendig å vise aktsomhet i nærheten av pågående anleggsarbeid. Reiselivsaktørene i området vurderes derfor i liten grad å bli direkte berørt av anleggsfasen, og det forventes ikke merkbare utslag i etterspørsel etter overnatting, servering eller opplevelsestilbud som følge av denne fasen alene.

Oppsummert er påvirkningen vurdert til å være kortvarig, lokal og reversibel, og den avtar raskt når anleggsarbeidene er avsluttet.

7.6 Forslag til skadereduserende tiltak

En del skadereduserende tiltak som kan være aktuelle for andre fagområder vurderes å være lite egnet for å redusere negative virkninger for reiseliv og turisme. Dette gjelder blant annet bruk av sperregjerder, som snarere kan bidra til økt negativ påvirkning ved å medføre ytterligere begrensninger for friluftslivsutøvelse. Sperregjerder er omfattende inngrep som skaper barrierer for ferdsel og reiselivsaktivitet, reduserer opplevelsen av urørt natur og kan komme i konflikt med etablerte traseer, herunder skiløyper og løypetraseer for større arrangementer som Femundløpet. Slike tiltak kan også redusere mulighetene for hundekjørere til trening og aktivitet i området.

På bakgrunn av vurderingen av påvirkning i driftsfasen er det vurdert at følgende skadereduserende tiltak kan være aktuelle for å begrense negative virkninger for reiseliv og turisme:

Informasjon, dialog og samhandling

Informasjon til publikum om tilstedeværelse av rein, gjerder og eventuelle hensyn som bør tas, kan bidra til økt forståelse, bedre tilpasning av ferdsel og redusert opplevd konfliktnivå.

Å legge til rette for god dialog og samhandling mellom reindrifta og berørte aktører kan bidra til å redusere negative konsekvenser av reindrift for reiseliv og turisme, samtidig som det kan redusere negative konsekvenser av reiseliv og turisme for reindrifta. Det bør derfor vurderes å etablere faste og mer formaliserte dialogarenaer samt rutiner for gjensidig informasjonsdeling mellom reindrifta og relevante reiselivsaktører.

Informasjon og dialog bør være gjensidig og ha som formål å komme frem til løsninger som kan begrense negative konsekvenser for begge parter. Fra reindriftras side kan dette blant annet innebære informasjon om perioder med økt aktivitet, flytting av rein eller andre forhold som kan påvirke ferdsel og opplevelseskvalitet. Dette gir grunnlag for at partene i fellesskap kan finne løsninger som begrenser konsekvenser for reiseliv og turisme.

Fra reiselivssiden kan det på tilsvarende måte dreie seg om å informere om behov knyttet til større arrangementer, slik at man i dialog med reindrifta kan finne løsninger som reduserer risikoen for negative konsekvenser for begge parter.

Utforming og lokalisering av faste installasjoner

Ved utforming og plassering av gjerder, gjeterhytter og annen fast infrastruktur bør det tas særskilt hensyn til viktige friluftsområder og etablerte ferdselsårer. Lokalisering og utforming bør bidra til å begrense visuell dominans og inngrep i områder som har stor betydning for friluftsliv, reiseliv og opplevelseskvalitet.

7.6.1 Vurdering av konsekvens med skadereduserende tiltak

Skadereduserende tiltak vurderes å kunne redusere omfanget av negative virkninger for reiseliv og turisme gjennom økt forutsigbarhet, bedre koordinering og tilpasning. Tiltakene anses imidlertid ikke å fjerne de grunnleggende konfliktene knyttet til samtidig bruk av området til vinterbeite og friluftsliv- og reiselivsformål. Samlet konsekvensgrad vurderes derfor å forbli middels negativ.

8 Vurdering annen verdiskaping

I dette kapitlet kartlegges konsekvenser for annen verdiskaping.

Annen verdiskaping er i denne utredningen definert som verdiskaping som ikke faller inn under reindrift, jordbruk, skogbruk eller reiseliv og turisme.

8.1 Dagens situasjon

I dette delkapitlet beskrives dagens situasjon for annen verdiskaping i tiltaks- og influensområdet. Beskrivelsen av dagens situasjon danner grunnlaget for vurderingen av verdi, påvirkning og konsekvens. For å kartlegge dagens situasjon har vi innhentet relevant informasjon fra ulike kilder, jf. kap. 5.2.

8.1.1 Energiproduksjon

Det er per i dag ikke utbygget verken vann-, vind- eller solkraft i tiltaksområdet (NVE, 2026). Det er heller ikke utbygget nettanlegg i tiltaksområdet. Ifølge NVE Atlas er det ingen planlagte utbygginger av vind- eller solkraft i tiltaksområdet. I 2025 ble det imidlertid sendt inn et planinitiativ for vindkraft fra NØK Fornybar som omfattet deler av tiltaksområdet. Planinitiativet ble senere trukket tilbake etter at det ble kjent at området skulle konsekvensutredes som tilleggsbeite for rein.

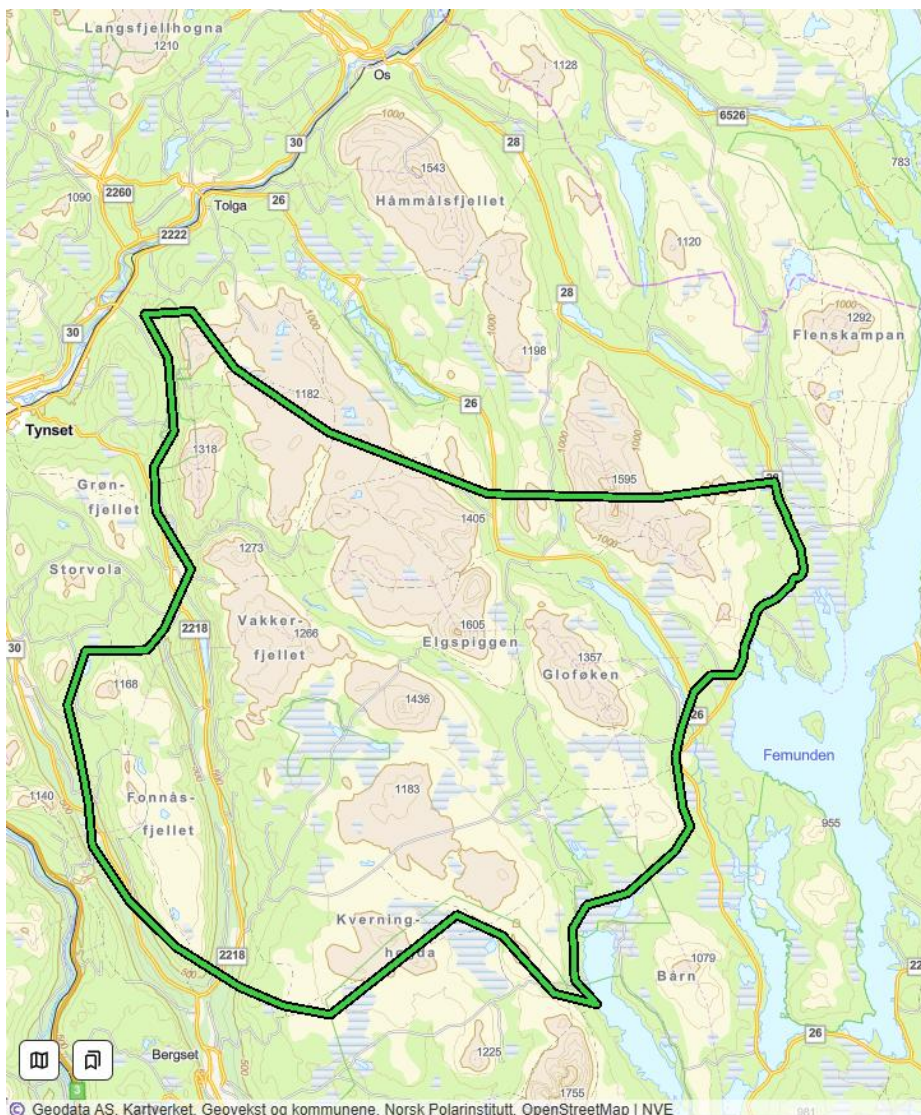
Deler av tiltaksområdet har ifølge NVE Atlas svært gode vindressurser. En del av tiltaksområdet (lengst sør) er en mindre del av et stort område (Nordre Hedmark) som ble utpekt av NVE som et av de mest egnede områdene for vindkraft i Norge i deres forslag til nasjonal ramme for vindkraft fra 2019, se Figur 8-1 (NVE, 2019). Begrunnelsen for at området ble foreslått som et av de mest egnede var i hovedsak at området har veldig gode produksjonsforhold for vindkraft. Ifølge NVEs analyser har deler av dette området noen av de aller beste produksjonsforholdene i Sør-Norge. NVE påpekte at det på kort sikt er lite kapasitet i transmisjonsnettet til å tilknytte ny kraftproduksjon, men at kapasiteten kan bli bedre på lengre sikt. Det vil imidlertid kreve betydelige nettinvesteringer lokalt. NVE viser samtidig til at det er viktige miljø- og samfunnsinteresser i området, blant annet knyttet til fugl, villrein, kulturhistoriske landskap og ikke-samisk reindrift.

På bakgrunn av et enstemmig vedtak i Os kommune 30. mai 2024, der kommunestyret stilte seg positiv til at NØK Fornybar kartla aktuelle områder for etablering av vindkraft i kommunen, igangsatte NØK Fornybar en prosess for å utrede mulige utbyggingsområder. I dette arbeidet ble det innledningsvis identifisert sju områder med egnede vindressurser.

Etter en videre vurdering av disse områdene opp mot kjente miljø- og samfunnsverdier, herunder myrforekomster, landskap og synlighet, verdensarv, villrein og tamrein, ble fire av områdene vurdert som uegnede og tatt ut av videre utredning. Det gjenstod deretter tre mulighetsområder, hvorav to lå innenfor tiltaksområdet Håmmålsfjellet-Sålekinna.

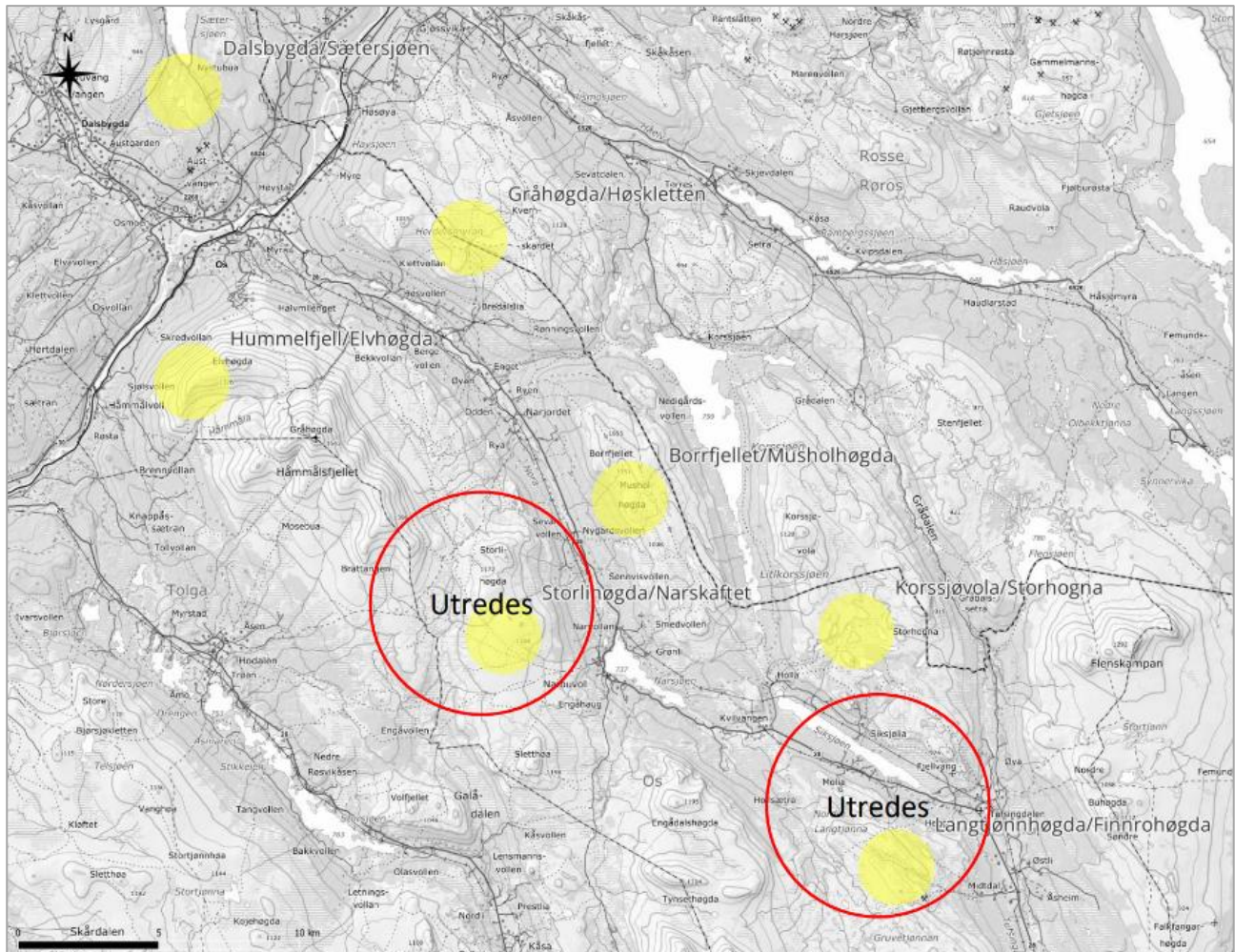
Konsekvensutredninger av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fovsen Njaarke sijte

Fagrapport reiseliv, turisme og annen verdiskaping
Oppdragsnr.: 52509052 Dokumentnr.: 11 Revisjon: J04

Figur 8-1 Område (Nordre Hedmark) utpekt av NVE som et av de mest egnede områdene for vindkraft i deres forslag til nasjonal ramme for vindkraft. Kilde: NVE, 2019.

I juni 2025 fremmet NØK Vind AS et planinitiativ med ønske om oppstart av planarbeid for etablering av Litjnørdalen vindkraftverk i Os kommune. I planinitiativet ble det foreslått å utrede to delområder innenfor tiltaksområdet, jf. Figur 18. I planinitiativet var det lagt opp til en installert effekt på om lag 130 MW, en forventet årlig kraftproduksjon på rundt 635 GWh, samt utbygging av tilhørende infrastruktur for Litjnørdalen vindkraftanlegg. Planinitiativet ble senere trukket tilbake etter at det ble kjent at Håmmålsfjellet-Sålekinna skulle konsekvensutredes som tilleggsbeite for rein fra Fosen.

Figur 8-2 Områder innenfor tiltaksområdet som lå inne i planinitiativet fra NØK Fornybar. Kilde: NØK Fornybar.

Et planinitiativ er en tidlig fase i plan- og bygningslovens prosess, der en tiltakshaver ber kommunen om avklaring av om det er grunnlag for å starte reguleringsplanarbeid. Et planinitiativ innebærer ingen vedtak om utbygging, og gir ikke rettigheter til arealbruk. Dersom et planinitiativ følges opp, vil videre prosess omfatte oppstart av reguleringsplan, konsekvensutredning, høring og politisk behandling. Først etter eventuell godkjenning av reguleringsplan, og senere konsesjonsbehandling etter energiloven, kan et vindkraftanlegg realiseres. En slik prosess vil normalt ta flere år, og et eventuelt vindkraftverk vil trolig tidligst kunne stå ferdig mot slutten av 2030-tallet.

Ifølge NVE Atlas er det én registrering av ikke-utbygd vannkraft i randsonen av tiltaksområdet, helt i nord. Registreringen gjelder en elvestrekning (del av Nøra) uten eksisterende vannkraftanlegg, der det er beregnet et teoretisk vannkraftpotensial basert på fallforhold og hydrologiske data. Registreringen av ikke-utbygd vannkraft er et overordnet kunnskaps- og potensialgrunnlag, og innebærer ikke at vassdraget er planlagt, prioritert eller anbefalt for utbygging. Vi er ikke kjent med at det foreligger planer for vannkraftutbygging i tilknytning til planområdet.

Store deler av tiltaksområdet har ifølge NVE Atlas en årlig solinnstråling på om lag 900–1 000 kWh/m², noe som innebærer at området har gode til svært gode solressurser i norsk sammenheng, og at det i prinsippet

kan være egnet for solenergiproduksjon. Når det gjelder realiserbarheten av fremtidig solkraftutbygging i området, vil imidlertid mange av de samme forholdene som for vindkraft gjøre seg gjeldende, herunder begrensninger i nettkapasitet samt hensyn til miljø- og samfunnsinteresser.

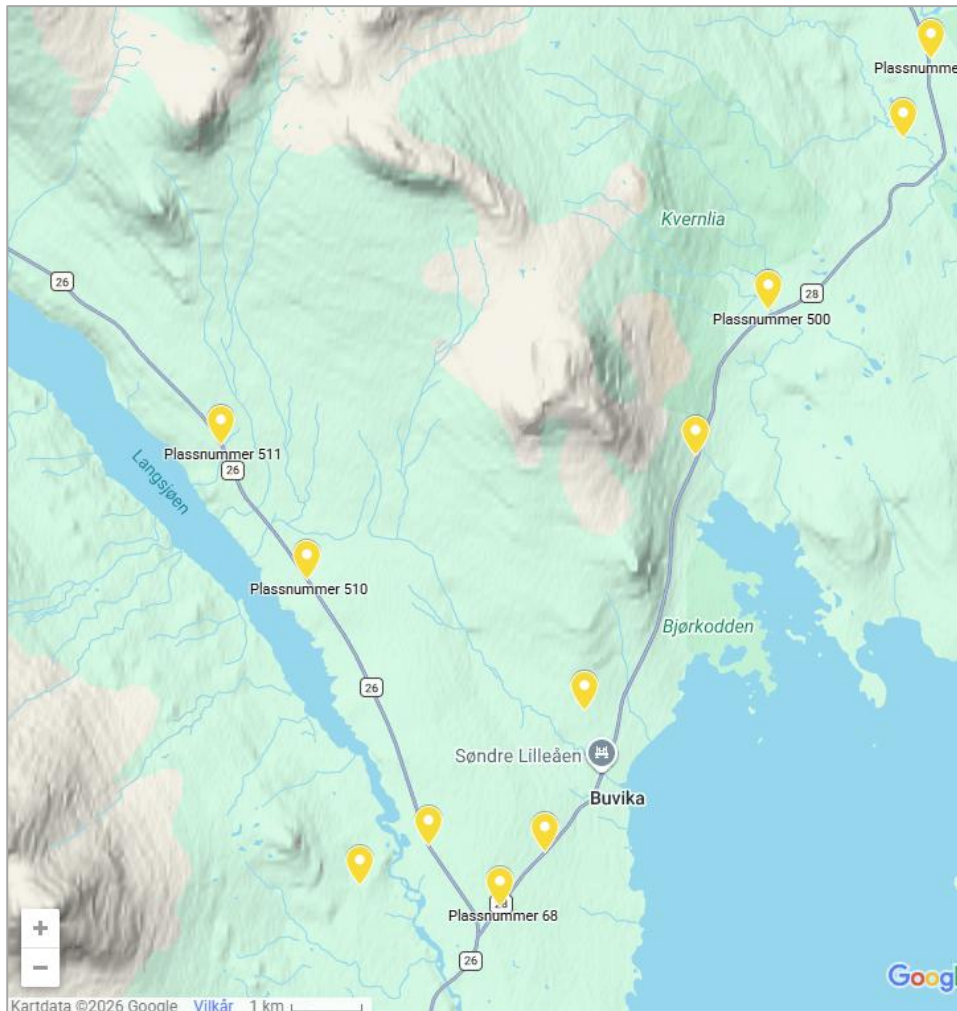
8.1.2 Øvrig verdiskaping

Området benyttes i dag til ulike former for aktivitet knyttet til jakt, hundesport og trening av stående fuglehunder. I høringsuttalelser er det vist til at jakt og jaktutleie i området er en sentral inntektskilde for flere grunneiere og utmarksaktører. En lokal aktør har opplyst at det er investert i gårdsbruk med tilhørende utmarksrettigheter, med formål å etablere et hundesenter med planlagt full drift fra 2027. Eiendommen og tilhørende utmark benyttes per i dag til trening og jakt med stående fuglehund i perioden 21. august til 1. april. Aktiviteten omfatter blant annet mindre treningspartier, privattimer samt trening av kundehunder og egne konkurransehunder. Ifølge aktøren ligger store deler av treningsområdene innenfor eller i tilknytning til antatt beiteområde for rein, og det er pekt på at endrede bruksforhold kan få betydning for videre utvikling av virksomheten og tilhørende lokal verdiskaping knyttet til hundesport.

I tillegg finnes det flere etablerte hundeskoler og aktører innen fuglehundtrening i regionen, herunder Fuglehund i flokk og Femund Jakt- og fuglehundskole. Det foreligger imidlertid ikke dokumentert informasjon om i hvilken grad disse aktørene benytter det aktuelle utredningsområdet til kurs, trening eller prøver. Det kan derfor ikke legges til grunn et konkret omfang av slik aktivitet i området per i dag, utover det som er rapportert av den ovennevnte aktøren. Kartleggingen av aktivitet knyttet til hundesport baserer seg på mottatte høringsinnspill og tilgjengelig informasjon på utredningstidspunktet.

Anne-Lises trafikkskole tilbyr snøskuterkurs i tiltaksområdet, inkludert skredkurs og opplæring som gir førerrett for snøskuter samt kompetanse som kan benyttes i forbindelse med beredskapsoppdrag for hjelpekorps, energiselskap m.m. Kursvirksomheten pågår i perioden fra november til april. Ifølge virksomheten selv varierer omsetningen betydelig mellom sesonger, men er oppgitt å ligge innenfor et intervall på om lag 170 000–800 000 kroner per sesong. Virksomheten har betydning for lokalsamfunnet og kan også gi ringvirkninger utover nærområdet, ettersom det også deltar tilreisende på kursene.

Det foregår også noe birøkt i den sørlige randsonen av tiltaksområdet. Figur 8-3 viser registrerte vandreplasser i dette området (Hedmark Birøkterlag, 2026). Det kan ikke utelukkes at det finnes ytterligere vandreplasser i andre deler av tiltaksområdet, men tilgjengelige kart- og datagrunnlag gir ikke full oversikt, og slike forekomster er derfor ikke dokumentert i denne utredningen.

Figur 8-3 Oversikt over vandreplasser i Femundområdet. Kilde: Hedmark Birøkerlag (2026).

8.2 Verdivurdering

Verdien av annen verdiskaping i tiltaks- og influensområdet vurderes på bakgrunn av kartleggingen av dagens situasjon, jf. kap. 8.1. Kriteriene for verdivurderingen er vist i Tabell 8-1.

Kartleggingen av dagens situasjon viser at annen verdiskaping i tiltaks- og influensområdet i dag har et begrenset omfang. Det foregår ingen etablert energiproduksjon innenfor området, og det foreligger ingen vedtatte planer, konsesjoner eller pågående utbyggingsprosjekter knyttet til vind-, sol- eller vannkraft. Selv om deler av området har betydelige vind- og solressurser, representerer dette et teoretisk potensial og ikke realisert verdiskaping. Området har et dokumentert naturgitt potensial for energiproduksjon, men på vurderingstidspunktet foreligger det ingen rettslig, planmessig eller økonomisk binding som tilsier at dette potensialet kan anses som etablert eller sannsynliggjort verdiskaping.

Tabell 8-1 Kriterier for verdivurdering av annen verdiskaping

	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Annen verdiskaping	Det er ingen kjent eller dokumentert kommersiell verdiskaping knyttet til aktuelle aktiviteter i området. Området har ingen betydning for kommunens næringsgrunnlag, inntekter eller sysselsetting. Endringer i området vil ikke ha økonomiske konsekvenser for kommunen.	Området har begrenset, sporadisk eller småskala økonomisk betydning. Aktivitetene gir liten samlet verdiskaping og har marginal betydning for kommunen. Verdiskapingen er ikke avgjørende for lokal økonomi, og aktivitetene er i stor grad tilpasningsbare eller flyttbare uten vesentlige økonomiske tap for aktører eller kommune.	Området brukes til lokal, inntektsgivende aktivitet av moderat omfang. Verdiskapingen er et supplement til kommunens næringsgrunnlag, men ikke avgjørende. Aktivitetene bidrar til lokal sysselsetting eller inntekter, men kan i noen grad flyttes eller tilpasses uten store økonomiske konsekvenser for kommunen.	Området har viktig betydning for kommunens næringsgrunnlag eller inntekter, og verdiskapingen bidrar på en merkbar måte til lokal økonomi og/eller sysselsetting. Aktivitetene er i stor grad stedbundne, og alternative lokaliteter er begrensede, men kommunen har fortsatt et visst mangfold av andre inntektskilder. Endringer i området kan gi merkbare økonomiske konsekvenser for kommunen.	Området har kritisk betydning for kommunens næringsgrunnlag, inntekter eller sysselsetting, og utgjør en bærende eller strategisk viktig del av lokal eller regional verdiskaping. Det foreligger dokumenterte, stabile og betydelige inntekter knyttet til areal- og naturressurser i området (f.eks. energiproduksjon, større etablert næringsvirksomhet, ressursutnyttelse av nasjonal betydning). Aktivitetene er klart stedbundne, med svært begrensede muligheter for alternativ lokalisering. Endringer i området vil kunne få vesentlige økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser for kommunen.

Øvrige former for verdiskaping, som jakt- og fiskerettigheter, kursvirksomhet knyttet til snøskuter og mindre næringer som birøkt, gir lokale inntekter av begrenset omfang. Aktivitetene har betydning for enkelte grunneiere og aktører, men vurderes samlet sett å være supplerende og ikke avgjørende for lokal og regional økonomi.

På denne bakgrunn, og sett opp mot kriteriene i Tabell 8-1, vurderes verdien av annen verdiskaping i tiltaks- og influensområdet å være middels, jf. Figur 8-4. Aktivitetene gir lokale inntekter, men utgjør ikke et avgjørende eller bærende element i kommunenes næringsgrunnlag.

Figur 8-4 Verdivurdering av annen verdiskaping

8.3 Påvirkning i driftsfasen

Påvirkning for annen verdiskaping er vurdert som endring i aktivitetenes funksjon og samlede betydning for kommunenes næringsgrunnlag og inntekter, samt i hvilken grad aktivitetene er stedbundne og avhengige av areal- og naturressurser i området. Kriteriene for vurdering av påvirkningsgrad er vist i Tabell 8-2

Tabell 8-2 Kriterier for vurdering av påvirkning på annen verdiskaping

Påvirkning	Kriterier
Sterkt forringet	Tiltaket medfører varig og vesentlig reduksjon i annen verdiskapings funksjon og betydning for kommunens næringsgrunnlag. Dette kan innebære opphør eller omfattende reduksjon av eksisterende aktivitet, bortfall av etablerte eller realistiske framtidige inntektsgrunnlag, eller at området i praksis blir utilgjengelig for framtidige utbyggings- eller næringstiltak (f.eks. energiproduksjon) som følge av arealkonflikter med reindrift. Endringen gir vesentlige økonomiske konsekvenser for kommunen.
Forringet	Tiltaket gir redusert handlingsrom eller skjerpede rammevilkår for deler av eksisterende eller framtidig verdiskaping, og medfører en merkbar svekkelse av aktivitetenes betydning for kommunens næringsgrunnlag. Enkelte aktører eller utviklingsmuligheter påvirkes, men annen verdiskaping kan videreføres eller realiseres i tilpasset form. Kommunale konsekvenser er målbare, men ikke kritiske.
Noe forringet	Tiltaket medfører mindre og avgrensede begrensninger eller økt usikkerhet for enkelte former for verdiskaping, herunder innsnevring av framtidig utviklingsrom. Endringene er lokale, tidsavgrensede eller har liten betydning for den samlede verdiskapingens funksjon for kommunen.
Ubetydelig endring	Tiltaket medfører ingen reell endring i eksisterende eller realistisk framtidig verdiskapings funksjon eller betydning for kommunens næringsgrunnlag. Reindrift gir ikke endrede forutsetninger for næringsutvikling, arealbruk eller inntektsgrunnlag innen temaet.
Forbedret	Tiltaket bidrar til styrket funksjon og betydning for annen verdiskaping, for eksempel gjennom synergier, nye samarbeidsformer, bedre ressursutnyttelse eller økt lokal verdiskaping. Tiltaket gir positive konsekvenser for kommunens næringsgrunnlag eller framtidige utviklingsmuligheter.

I driftsfasen innebærer tiltaket økte arealmessige restriksjoner som kan påvirke framtidige muligheter for annen verdiskaping i tiltaksområdet. Den mest sentrale påvirkningen gjelder framtidig energiproduksjon, ved at bruk av området som vinterbeite for rein kan redusere handlingsrommet for etablering av vind- og solkraft i driftsperioden.

Selv om deler av tiltaksområdet har dokumentert gode vind- og solressurser, foreligger det per i dag ingen vedtatte planer, konsesjoner eller pågående utbyggingsprosjekter for energiproduksjon innenfor området. Det tidligere planinitiativet fra NØK Fornybar ble trukket tilbake, og representerer dermed ikke et besluttet utviklingsløp. Påvirkningen knytter seg derfor ikke til bortfall av eksisterende eller vedtatt verdiskaping, men til en innsnevring av mulighetsrommet for eventuell framtidig utvikling.

Flere høringsuttalelser, herunder fra kommunale aktører og grunneiere, peker på at området inngår blant de få gjenværende arealene med potensial for vindkraftutbygging i regionen, og at bruk som vinterbeite kan representere en betydelig alternativkostnad. Denne bekymringen vurderes som relevant, men påvirkningen vurderes samtidig å være avgrenset av flere forhold. Tiltaket er tidsavgrenset fram til 2043/2045 og innebærer ikke et permanent vern eller rettslig båndlegging av området for fremtidig energiproduksjon. Eventuelle utbyggingsmuligheter kan derfor vurderes på nytt etter utløpet av driftsperioden, og påvirkningen vurderes som reversibel over tid.

Når det gjelder øvrig verdiskaping, herunder jakt- og fiskeinntekter, kurs- og opplæringsvirksomhet (for eksempel knyttet til trening av fuglehunder), jakt med løs hund samt mindre utmarksbasert næringsaktivitet som birøkt, vurderes påvirkningen i driftsfasen samlet sett som liten til moderat. Det foreligger ikke dokumentasjon som tilsier at reindrift generelt medfører vesentlige eller varige negative virkninger for disse aktivitetene. Samtidig kan reindrift medføre økte begrensninger og utfordringer for virksomhet som involverer løs hund. Det kan innebære behov for tilpasninger ved planlegging og gjennomføring av aktivitetene.

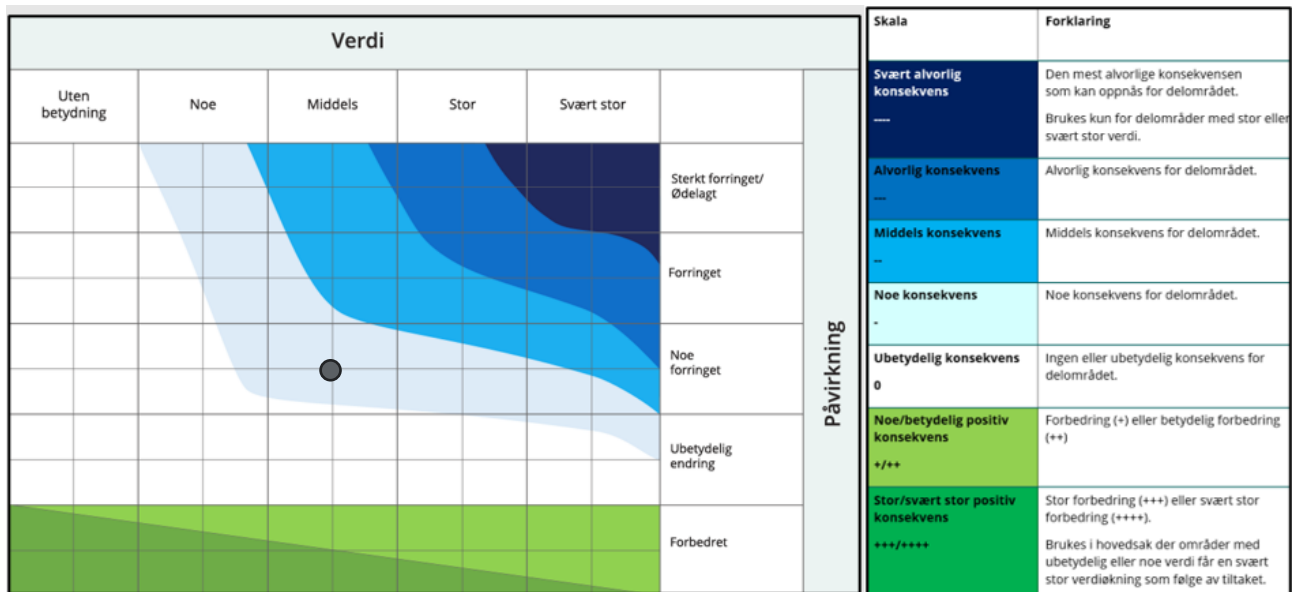
På bakgrunn av kriteriene for påvirkningsgrad vurderes påvirkningen av tiltaket på annen verdiskaping i driftsfasen å være noe forringet. Tiltaket medfører en innsnevring av handlingsrommet for mulig framtidig energiproduksjon i influensområdet, uten at eksisterende eller vedtatt verdiskaping faller bort. Påvirkningen er tidsavgrenset og i hovedsak reversibel, og øvrig verdiskaping innen jakt, fiske og mindre utmarksbasert næring vurderes samlet sett å få liten til moderat påvirkning. Tiltaket gir derfor begrensede, men reelle negative virkninger for annen verdiskaping i et lokalt perspektiv.

Figur 8-5 Vurdering av påvirkning på annen verdiskaping i driftsfasen

8.4 Konsekvens

Verdien av annen verdiskaping er vurdert som middels, og påvirkningen i driftsfasen som noe forringet. I henhold til konsekvensviften i Miljødirektoratets veileder M-1941 gir dette samlet konsekvensgrad *noe negativ konsekvens*, jf. Figur 8-6.

Figur 8-6 Vurdering av konsekvensgrad for annen verdiskaping. Kilde: Miljødirektoratets veileder M-1941 (Miljødirektoratet, 2023).

Tabell 8-3 oppsummerer vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens for annen verdiskaping.

Tabell 8-3 Oppsummering og sammenstilling av verdi, påvirkning og konsekvens.

Utredningstema	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Annen verdiskaping	Middels verdi	Noe forringet	Noe negativ konsekvens

8.5 Midlertidig påvirkning knyttet til anleggsfasen

Anleggsfasen i dette tiltaket er svært begrenset i tid og areal. Den innebærer å sette opp to gjeterhytter og ett eller to gjerdeanlegg. Det vil trolig være relativt korte anleggsfaser, men som krever motorferdsel i form av transport.

Det er ennå ikke avklart hvordan de to gjeterhyttene skal settes opp. Transport av hytte eller materialer kan bli gjort ved hjelp av helikopter eller snøskuter. Helikoptertransport er støyende, og vil medføre forstyrrelser. Snøskuter er ikke like støyende, og forstyrrer omgivelsene i et mindre område enn helikopter, men med snøskuter kan det bli behov for flere turer ut og inn til hyttetomten enn med helikopter.

For annen verdiskaping vurderes påvirkningen i anleggsfasen å være svært begrenset. Det foregår ingen etablerte produksjons- eller næringsaktiviteter innenfor området som forventes å bli direkte berørt av kortvarig anleggsvirksomhet. Eventuelle indirekte virkninger knyttet til støy og økt aktivitet vurderes å være av liten betydning for aktiviteter som jaktutleie, kursvirksomhet eller mindre utmarksbasert næring, og vil i hovedsak være tidsavgrensede og lokale.

Det forventes ikke at anleggsfasen vil medføre varige endringer i arealbruk eller tilgjengelighet som har betydning for annen verdiskaping. Tiltaket legger heller ikke beslag på arealer som brukes til eksisterende næringsvirksomhet, og det ventes derfor ingen målbare økonomiske konsekvenser knyttet til denne fasen.

Oppsummert vurderes påvirkningen på annen verdiskaping i anleggsfasen å være ubetydelig, kortvarig og reversibel, og den avtar raskt når anleggsarbeidene er avsluttet.

8.6 Forslag til skadereduserende tiltak

En del skadereduserende tiltak som kan være aktuelle for andre fagområder vurderes å ha begrenset relevans for å redusere virkninger for annen verdiskaping. Dette gjelder særlig fysiske eller arealmessige tiltak som i praksis ikke vil gi merkbar effekt for eksisterende eller realistisk framtidig verdiskaping, ettersom det i dag ikke foregår etablert energiproduksjon eller annen stedbunden næringsvirksomhet av større omfang innenfor tiltaksområdet.

Handlingsrommet for skadereduserende tiltak innenfor temaet annen verdiskaping vurderes derfor som begrenset. De foreslåtte tiltakene vurderes primært å kunne bidra til redusert usikkerhet og økt forutsigbarhet for berørte aktører, snarere enn til direkte kompensasjon for eventuelle økonomiske tap.

På bakgrunn av vurderingen av påvirkning i driftsfasen vurderes følgende skadereduserende tiltak å kunne være aktuelle for å begrense negative virkninger for annen verdiskaping:

Informasjon, dialog og forutsigbarhet

Å legge til rette for tydelig, forutsigbar og tidlig dialog mellom reindrifta, kommunene, grunneiere og andre berørte aktører kan bidra til redusert usikkerhet knyttet til framtidig bruk og utvikling av området. Dette kan være særlig relevant dersom nye initiativ knyttet til energiproduksjon eller annen næringsvirksomhet aktualiseres i løpet av driftsperioden eller i forkant av periodens utløp.

Dersom nye planer eller initiativ for annen verdiskaping, herunder energiproduksjon, fremmes i driftsperioden, bør det legges til rette for tidlig og gjensidig dialog mellom tiltakshaver, reindrifta og relevante myndigheter. Tidlig avklaring kan bidra til å identifisere behov for tilpasninger og eventuelle løsninger for sameksistens, og dermed redusere risikoen for negative konsekvenser for berørte interesser.

8.6.1 Vurdering av konsekvens med skadereduserende tiltak

Skadereduserende tiltak forventes å kunne redusere omfanget av negative virkninger for annen verdiskaping gjennom økt forutsigbarhet, bedre koordinering og tilpasning. Tiltakene vurderes imidlertid ikke å kunne fjerne de grunnleggende konfliktene knyttet til samtidig bruk av området til vinterbeite og andre former for arealbruk og næringsvirksomhet. Samlet konsekvensgrad vurderes derfor i hovedsak å forbli noe negativ for annen verdiskaping, også etter gjennomføring av foreslåtte skadereduserende tiltak.

9 Vurderinger av følgekonskvenser av utvalgte skadereduserende tiltak

I alle fagutredninger er det foreslått skadereduserende tiltak. For mange av de foreslåtte tiltakene er det ikke behov for å utrede følgekonskvenser på det nåværende tidspunkt i prosessen. Landbruks- og matdepartementet har bedt om at følgekonskvensene av åtte tiltak skal vurderes:

1. Tilleggsområdet tas i bruk tidligst 1. januar.
2. Etablering av samlegjerde for skilling av rein i Rendalen renselskaps konsesjonsområde.
3. Tilpassing av det sørlige gjerdeanlegget.
4. Ett felles gjerdeanlegg for Fovsen Njaarke sijte.
5. Reinfri buffersone for å hindre sammenblanding av rein.
6. Sperregjerde langs den sørlige delen av Øversjødalsveien og videre til Lensmannsvollen for å hindre sammenblanding med villrein.
7. Sperregjerder for å hindre rein i å komme inn på jordbruksarealer.
8. Sperregjerder langs fylkesveier for å hindre sammenblanding med villrein.

Vurderinger av følgekonskvenser skal på det nåværende tidspunkt i prosessen gjøres på et overordnet nivå. Dersom man velger å gå videre med f.eks. sperregjerder, må dette detaljplanlegges og utredes i en eventuell reguleringsplanprosess.

I denne vurderingen av følgekonskvenser vurderes det i hvilken grad det skadereduserende tiltaket forbedrer eller forverrer konsekvensen for det respektive fagtemaet. Følgekonskvensene av de åtte tiltakene vurderes på en skala fra to pluss til to minus (++ / + / 0 / - / --), jf. Tabell 9-1.

Tabell 9-1 Følgekonskvenser vurderes etter følgende skala.

--	Betydelig negativ endring for temaet
-	Negativ endring for temaet
0	Ingen / ubetydelig endring for temaet
+	Positiv endring for temaet
++	Betydelig positiv endring for temaet

Vurderingene er gjort separat for reiseliv og turisme og for annen verdiskaping, i tråd med avgrensningen og vurderingene i kapittel 7 og 8.

9.1 Tiltak 1: Tilleggsområdet tas i bruk tidligst 1. januar

Mange av utredningene avdekker større negative konsekvenser av reindrift i tilleggsområdet i barmarkperioden. Et foreslått skadereduserende tiltak er derfor å avgrense beiteperioden til å gjelde fra 1. januar til 30. april. Tiltaket innebærer en reduksjon i antall dager Fosen-rein potensielt kan være i området fra 197 dager (15. oktober til 30. april) til 120 dager (1. januar til 30. april) – dvs. en reduksjon tilsvarende ca. 40 %.

9.1.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Som beskrevet i kapittel 7 er reiselivet i tiltaks- og influensområdet i stor grad knyttet til natur- og friluftskvaliteter. I perioden før nyttår gjelder dette blant annet fotturer, sykling, jaktbasert besøk, hundetrening på barmark, bruk av fritidsboliger og overnattingstilbud samt øvrig utmarksbasert aktivitet. En avgrensning av beiteperioden til perioden 1. januar til 30. april vil i stor grad skjerme reiseliv og turisme i

høstsesongen. Tiltaket reduserer også risikoen for barmarksrelaterte terrengskader og slitasje fra eventuell motorferdsel, noe som er positivt for områdets opplevelseskvaliteter og for reiselivsprodukter som bygger på stillhet og urørt natur.

Tiltaket fjerner imidlertid ikke de negative virkningene for vinterbasert reiseliv, som er viktig for mange reiselivsaktører i området. Perioden fra januar til april sammenfaller med den mest sentrale sesongen for flere av aktivitetene som er beskrevet i kapittel 7.1.5, herunder skigåing/skikjøring, hundekjøring, Femundløpet, hundepøver, rypejakt, bruk av åpne buer og vinterbasert hytte- og overnattingsbruk. Det kan derfor fortsatt bli ulemper for vinterbruken av området.

Tiltaket er betydelig positivt for høstsesongen, men det reduserer ikke risikoen for negative virkninger for vinterbaserte aktiviteter, som er viktige for reiselivet i området. Samlet vurderes tiltaket som positivt (+) for reiseliv og turisme.

9.1.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Som beskrevet i kapittel 8 er dagens verdiskaping i tiltaks- og influensområdet særlig knyttet til jakt- og fiskerettigheter, kurs- og opplæringsvirksomhet, hundetrening, jaktprøver og mindre utmarksbasert næring. Flere av disse næringsaktivitetene er mest sårbare i perioden før nyttår.

Tiltaket vil ha positive konsekvenser for annen verdiskaping ved at høstbasert utmarksbruk skjermes. Dette gjelder særlig jakt og jaktutleie, herunder elgjakt, småviltjakt og løshundjakt, som i innspillene til utredningen er framhevet som viktige for grunneiere, jaktlag, utmarkslag og lokale aktører. Dersom tilleggsområdet først tas i bruk fra 1. januar, reduseres risikoen for at jakt må avlyses, utsettes eller gjennomføres med begrensninger som følge av tamrein i jaktområdene. Tiltaket vil også kunne redusere konfliktpotensialet for hundetrening, jaktprøver og enkelte former for kurs- og opplæringsvirksomhet som er omtalt i kapittel 8.1.2, i den grad aktivitetene foregår i perioden før nyttår.

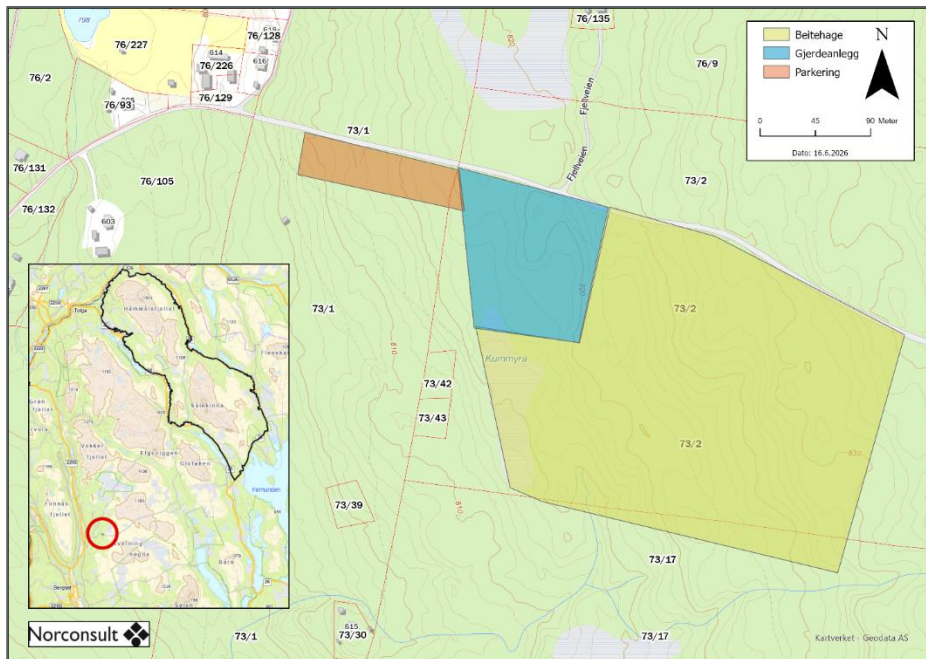
Tiltaket vil ha begrenset betydning for vurderingen av framtidig energiproduksjon. Som beskrevet i kapittel 8 foreligger det ikke vedtatte planer, konsesjoner eller pågående utbyggingsprosjekter for vind-, sol- eller vannkraft i området. En kortere årlig beiteperiode vil likevel kunne gi noe større fleksibilitet og redusere omfanget av tidsmessig arealkonflikt sammenlignet med en beiteperiode fra 15. oktober, men den grunnleggende usikkerheten og det reduserte handlingsrommet for eventuell framtidig utvikling vil i hovedsak bestå så lenge området benyttes som vinterbeite.

Skjerming av høstsesongen er særlig positivt for jakt, løshundbruk, hundetrening og annen utmarksbasert aktivitet, men tiltaket fjerner ikke virkninger for vinterbaserte aktiviteter eller usikkerhet knyttet til mulig framtidig energiproduksjon. Samlet vurderes tiltaket som positivt (+) for annen verdiskaping.

9.2 Tiltak 2: Etablering av samlegjerde for skilling i Rendalen renselskaps konsesjonsområde

Det er sannsynlig at det kan oppstå sammenblanding mellom Fosen-rein og rein fra Rendalen renselskap. Det foreslås derfor å etablere et gjerdeanlegg for skilling av rein i tilknytning til Rendalen renselskaps konsesjonsområde (Figur 9-1). Et område ved Søvollen i Rendalen kommune er foreslått av renselskapet. Ved å etablere et gjerde i sitt eget konsesjonsområde slipper Rendalen å transportere rein med bil dersom sammenblanding skjer og skilling må gjennomføres. Søvollen er tidligere benyttet som gjerdeplass, og er tilgjengelig gjennom hele vinteren da området ligger ved vinterbrøytet veg. Det anses ikke å være behov for gjeterhytter ved dette gjerdeanlegget. Arealet for beitehagen er ca. 65 dekar, areal for gjerdeanlegg ca. 13 dekar og parkering på 4,4 dekar.

Vi legger til grunn at gjerdeanlegget gjennomsnittlig maksimalt blir tatt i bruk en gang pr år for å skille ut rein fra Fosen (noen år kan gjerdet bli tatt i bruk to ganger, men mange år vil det trolig ikke være nødvendig å skille ut rein fra Fosen i dette gjerdet). Det er vanskelig å anslå hvor mange rein som må tas inn i gjerdet for å skille ut Fosen-rein, da dette vil variere fra gang til gang. Vi antar at det kan være snakk om maksimalt noen hundre rein, og at gjerdet benyttes i 1-2 dager til skillingen er over.

Figur 9-1 Utforming av gjerdeanlegg ved Søvollen i Rendalen kommune. Illustrasjon: Norconsult.

9.2.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Områdets verdi er trolig særlig knyttet til natur- og friluftslivskvaliteter, relativt urørte omgivelser og tilgang til fjell- og utmarksområder. For reiseliv og turisme vil virkningen av tiltaket i hovedsak være lokal og knyttet til fysisk arealbeslag i form av gjerder og en parkeringsplass, samt visuell påvirkning og aktivitet i forbindelse med skilling av rein. Et nytt gjerdeanlegg ved Søvollen i Rendalen kommune kan svekke opplevelseskvaliteten lokalt i området der anlegget etableres, særlig dersom det berører eller er synlig fra ferdselsårer eller nærliggende friluftsområder.

De negative virkningene vurderes likevel å være ubetydelige. Sammenliknet med gjerdeanleggene i tilleggsområdet (Øversjødalsvegen Nord og Sør) vil dette gjerdeanlegget beslaglegge mindre areal. Anlegget er foreslått i tilknytning til vinterbrøytet veg i et område som tidligere har vært benyttet som gjerdeplass, og vil bli brukt om lag én gang i året, i 1-2 dager av gangen.

Samlet vurderes derfor tiltaket å medføre ubetydelig endring i konsekvenser for reiseliv og turisme.

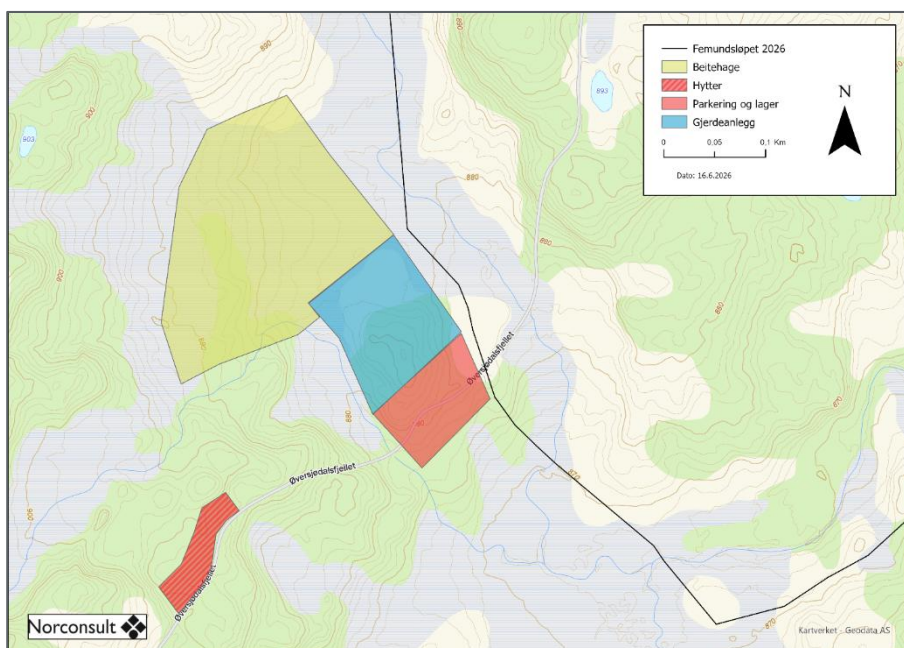
9.2.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Som beskrevet i kapittel 8 omfatter annen verdiskaping blant annet jakt, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet og annen utmarksbasert aktivitet. Samlegjerdet ved Søvollen ligger utenfor tilleggsområdet, men kan gi lokale virkninger for tilsvarende utmarksbruk der anlegget etableres.

De negative virkningene vurderes likevel å være ubetydelige også for annen verdiskaping.

9.3 Tiltak 3: Tilpassing av det sørligste gjerdeanlegget slik at det ikke berører traséen for Femundløpet.

Øversjødalsvegen Sør (se kapittel 4.2.1) kommer i konflikt med traseen for Femundløpet. Et avbøtende tiltak er å utforme gjerdeanlegget slik at det ikke kommer i konflikt med selve løpstraseen (Figur 9-2). Arealet med parkering og bygninger er med dette forslaget delt i to; parkering og lager i tilknytning til gjerdeanlegget, mens areal for hytter er flyttet til et område et par hundre meter lenger sørvest. Tilpasningen medfører at areal for gjerdeanlegg reduseres med 1,5 dekar og for parkering og bygninger med 0,4 dekar sammenlignet med opprinnelig gjerde beskrevet i kapittel 4.2.1. Størrelsen på beitehagen opprettholdes til tilnærmet samme størrelse.

Figur 9-2 Viser gjerdeanlegget etter tilpassing til traseen for Femundløpet. Illustrasjon: Norconsult.

9.3.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Tiltaket vurderes som positivt for reiseliv og turisme fordi det reduserer en konkret fysisk konflikt mellom det sørligste gjerdeanlegget og traseen for Femundløpet. Femundløpet har regional, nasjonal og internasjonal betydning og inngår i et bredere miljø for hundekjøring, trening, besøk og vinterbasert reiseliv. Traseen vil fortsatt ligge nær gjerdeanlegget, og behovet for koordinering mellom arrangør og reindrift vil bestå. Tiltaket vurderes som positivt (+) for reiseliv og turisme.

9.3.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Femundløpet er først og fremst vurdert under reiseliv og turisme. Tilpasningen av gjerdeanlegget reduserer en direkte fysisk konflikt med løpstraseen, men vurderes ikke å ha direkte betydning for annen verdiskaping slik dette temaet er avgrenset i kapittel 8.

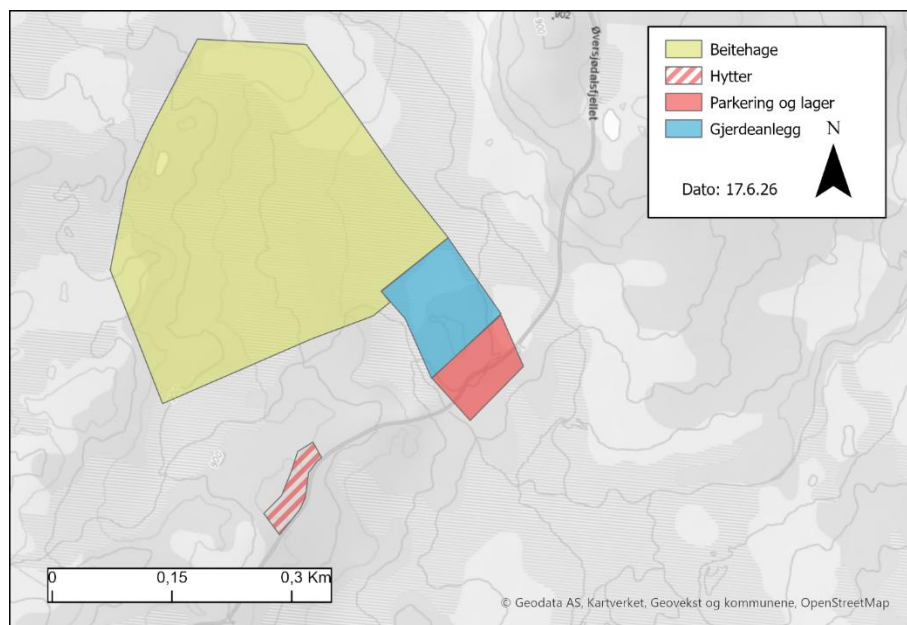
Selv om tiltaket kan gi noe større forutsigbarhet for gjennomføring av Femundløpet, er denne virkningen knyttet til reiseliv og arrangementet som sådan. For annen verdiskaping vurderes tiltaket å gi ingen eller ubetydelig endring.

9.4 Tiltak 4: Bare ett av gjerdeanleggene for Fovsen Njaarke sijte realiseres, og benyttes av begge sijtene

Konsekvensene av å etablere ett felles gjerdeanlegg som begge sijtene benytter skal vurderes. For både Øversjødalsvegen Sør (kapittel 4.2.1) og Øversjødalsvegen Nord (kapittel 4.2.2) er derfor beitehagen vesentlig utvidet. Det er også noen tilpasninger av arealet med tanke på felles bruk for arealene for gjerdeanlegg, parkering og bygninger. Dette gjelder begge anlegg.

9.4.1 Øversjødalsvegen Sør som fellesanlegg

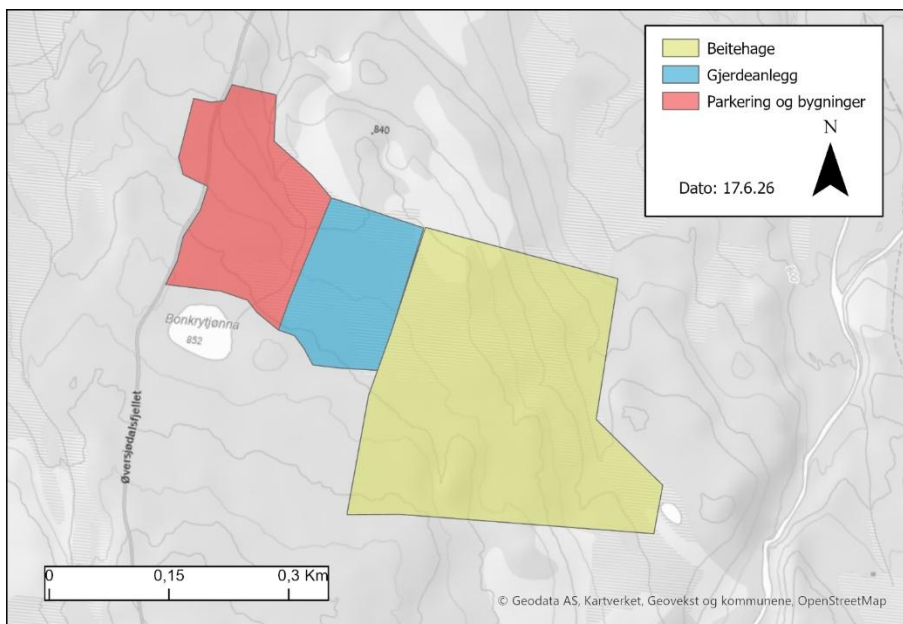
Figur 9-3 viser gjerdeanlegget med større beitehage, samt tilpasning til Femundsløptraséen. Størrelse på ny beitehage blir 121 dekar, ca. 90 dekar større enn opprinnelig. Areal for gjerdeanlegg blir 13 dekar og for parkering, lager og hytter blir arealet drøyt 10 dekar.

Figur 9-3 Viser foreslått gjerdeanlegg med utvidet beitehage. Illustrasjon: Norconsult.

9.4.2 Øversjødalsvegen Nord som fellesanlegg

Figur 9-4 viser gjerdeanlegget med større beitehage, samt noe tilpasning for felles bruk av arealene for gjerdeanlegg og parkering og bygninger. Størrelse på ny beitehage blir 104 dekar, drøyt 60 dekar større enn opprinnelig. Areal for gjerdeanlegg blir 25 dekar og for parkering, lager og hytter blir arealet drøyt 37 dekar.

Figur 9-4 Viser foreslått gjerdeanlegg med utvidet beitehage. Illustrasjon: Norconsult.

9.4.3 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Ett felles gjerdeanlegg vurderes som positivt for reiseliv og turisme sammenlignet med en løsning der begge gjerdeanlegg realiseres. Tiltaket vil redusere antall tekniske inngrep, antall lokaliteter med visuell påvirkning og antall steder med støy, lys, transport og aktivitet knyttet til samling og flytting av rein. Dette er positivt for områdets samlede attraktivitet som reisemål og friluftsområde.

Samtidig innebærer begge fellesløsningene noe større lokal arealbruk enn de opprinnelige enkeltanleggene, særlig fordi beitehagene blir vesentlig større. Dette kan gi mer negativ lokal virkning for landskap, visuell påvirkning og opplevelseskvalitet. Øversjødalsvegen Sør har mindre samlet lokal arealbruk enn Øversjødalsvegen Nord, men berører Femundløpet i større grad. Øversjødalsvegen Nord ligger nærmere Narbuvooll og eksisterende infrastruktur, og berører Femundløpet i mindre grad, men har noe større arealer for gjerdeanlegg, parkering, lager og hytter.

Samlet vurderes ett felles gjerdeanlegg i stedet for to å være positivt (+) for reiseliv og turisme. De positive virkningene ligger særlig i at samlet antall inngrep og konfliktpunkter reduseres sammenlignet med to separate anlegg. Øversjødalsvegen Nord vurderes som noe mer gunstig for reiseliv og turisme enn Øversjødalsvegen Sør, fordi lokaliseringen i mindre grad berører Femundløpet og ligger nærmere eksisterende infrastruktur.

9.4.4 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Ett felles gjerdeanlegg vurderes også som positivt for annen verdiskaping sammenlignet med to separate anlegg. Dette kan redusere praktiske ulemper for grunneiere, jaktlag, hundeaktører, kursaktører og andre som bruker utmarksarealene som grunnlag for lokal verdiskaping.

Samtidig innebærer begge fellesløsningene større lokal arealbruk enn de opprinnelige enkeltanleggene. Dette kan gi noe større praktiske ulemper for grunneierbruk, ferdsel, jakt og annen utmarksbasert aktivitet i nærområdet. Forskjellen mellom de to lokaliseringene er likevel begrenset for annen verdiskaping. Øversjødalsvegen Nord har større arealer for gjerdeanlegg, parkering, lager og hytter, mens

Øversjødalsvegen Sør har noe mindre samlet lokal arealbruk. For annen verdiskaping er det viktigste likevel at to anlegg erstattes av ett.

Som for reiseliv og turisme vurderes ett felles gjerdeanlegg i stedet for to å være positivt (+) for annen verdiskaping.

9.5 Tiltak 5: Etablering av en reinfri buffersone i et område som grenser opp mot villreinområdet i vest

For å unngå sammenblanding mellom Tolga-Østfjell villreinområde/Rendalen renselskap og Fosen-rein er det foreslått en beitefri buffersone jf. Figur 9-5. I området for buffersonen er det ingen naturlige barrierer mellom områdene. Fovsen Njaarke sijte skal ha rett til å drive tilsyn i buffersonen, så rein kan drives tilbake til tilleggsområdet.

Figur 9-5 Lilla areal viser foreslått buffersone mellom tilleggsområdet og områder i sør med annen tamrein og villrein. Illustrasjon Norconsult.

9.5.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Tiltaket innebærer at det etableres en reinfri buffersone i vest. For reiseliv og turisme kan dette være positivt dersom buffersonen faktisk reduserer forekomsten av rein og motorferdsel i deler av området. Det kan gi noe bedre opplevelseskvalitet og mer forutsigbar ferdsel i den aktuelle delen av området.

Samtidig vil virkingen av tiltaket avhenge av hvordan buffersonen håndheves i praksis, hvor ofte rein trekker inn i buffersonen, og om tilsyn og gjeting av rein vil gi økt motorferdsel i randsonene. Tiltaket innebærer også

at reindrifta må konsentreres på resterende areal, noe som kan gi økt negativ påvirkning i andre deler av tilleggsområdet. De positive virkningene for deler av området kan derfor i noen grad motsvares av økte ulemper og mer konsentrert reindriftsaktivitet andre steder.

Samlet vurderes tiltaket å medføre ubetydelig endring i konsekvenser for reiseliv og turisme.

9.5.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Som for reiseliv og turisme kan en reinfri buffersoner gi enkelte lokale positive virkninger for annen verdiskaping. Tiltaket kan gi noe mer forutsigbare rammer for jakt, hundeaktivitet, kursvirksomhet og annen utmarksbruk dersom slike aktiviteter berøres.

Samtidig vil buffersonen redusere arealet som er tilgjengelig for reindrifta. Dette kan gi mer konsentrert reindriftsaktivitet i andre deler av tilleggsområdet og dermed økt risiko for konflikt med jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, snøskuterkurs og annen lokal utmarksbasert aktivitet. Virkningen av tiltaket avhenger også av hvordan buffersonen håndheves i praksis, og om tilsyn og gjeting av rein tilbake til tilleggsområdet gir økt motorferdsel i randsonene.

Tiltaket vurderes ikke å ha vesentlig betydning for framtidig energiproduksjon.

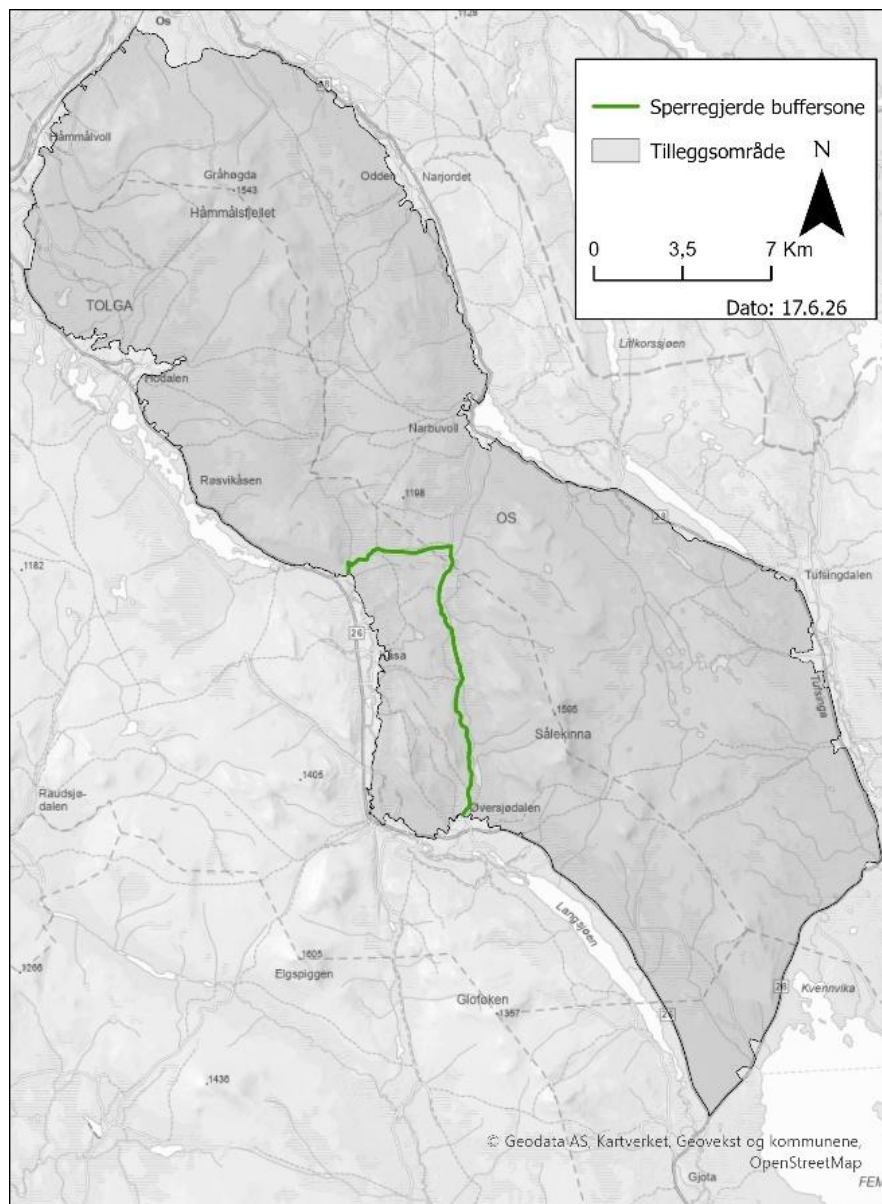
Samlet vurderes tiltaket å medføre ubetydelig endring i konsekvenser for annen verdiskaping.

9.6 Tiltak 6: Etablering av sperregjerder i kombinasjon med naturlig topografi i fjellet for å hindre sammenblanding med villrein.

Et annet foreslått tiltak er å etablere et sperregjerde i fjellet for å hindre sammenblanding i områder uten naturlige grenser. Sperregjerdet i fjellet tilsvarer grensen mot buffersonen som er vist i kapittel 9.4.3. Sperregjerdet følger Øversjødalsveien fra sør, til det går rett østover fra veien ned til Lensmannsvollen (Figur 9-6). Sperregjerdet er knapt 17 kilometer langt.

Det legges til grunn en gjerdehøyde på ca. 170 cm, tilsvarende sperregjerdet i Tufsingdalen som ble satt opp i 2022 (NIBIO, 2023). Det vurderes at ved bygging i skogkledd terreng må det ryddes en trase på rundt 5 meter for å komme fram med stolpemaskin/ATV. Behovet for ryddebeltet påvirkes vesentlig av terrenget, og enkelte steder kan ryddebeltet derfor bli større, både for å unngå nedfall av skog vinterstid og for fremkommelighet for kjøretøy i forbindelse med etablering og vedlikehold. I løpet av perioden tilleggsområdet skal benyttes (frem til 2045) vurderes det behov for rydding av løvoppslag en gang. I tillegg må årlig tilsyn og vedlikehold gjennomføres.

Hva som er den beste traseen for et gjerde i terrenget er vanskelig å vite uten å ha gått opp traséen i felt. Gjerdetraséene er digitalisert ut fra flybilder og må ikke oppfattes som nøyaktig plassering av gjerdet. Ved vurdering av følgekonssekvenser skal det derfor legges til grunn at gjerdet kan bli bygget innenfor en 100 meter bred buffer langs markert trase (50 m til hver side). Dette gjelder der hvor bufferen berører utmark. Gjerdetraséen er lagt utenfor jordbruksareal, fylkesveier, verneområder og tomter/hyttetomter, men bufferen kan komme innenfor slike areal selv om det er åpenbart at gjerdet ikke skal legges på slike areal.

Figur 9-6 Sperregjerdet markert med grønn linje. Illustrasjon: Norconsult.

9.6.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet vil være et nytt og langt fysisk inngrep i et område der reiselivsverdien er nært knyttet til fri ferdsel, sammenhengende fjellområder og naturbaserte vinteraktiviteter. Som beskrevet i kapittel 7 bygger flere reiselivsaktiviteter i området på tilgang til relativt urørte fjell- og utmarksområder, blant annet skiløyper, fjellski, hundekjøring og jaktbasert besøk. Et sperregjerde kan derfor svekke opplevelseskvaliteten og gi praktiske ulemper for aktiviteter som forutsetter sammenhengende bruk av området.

De negative virkningene vil særlig være knyttet til barrierer for ferdsel og behov for tilrettelagte kryssinger. Dette kan gi ulemper for skiløpere, hundekjørere, jegere og andre brukere, og indirekte påvirke reiselivsaktører som bygger sine tilbud på tilgjengelighet og naturbaserte opplevelser. Samtidig kan tiltaket gi

noe mer forutsigbar arealbruk dersom gjerdet fungerer etter hensikten og reduserer forekomsten av rein i enkelte deler av området.

Samlet vurderes tiltaket som negativt (-) for reiseliv og turisme.

9.6.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Som beskrevet i kapittel 8 er annen verdiskaping i tiltaks- og influensområdet særlig knyttet til jakt, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet, mindre utmarksbasert aktivitet og mulig framtidig energiproduksjon. Et sperregjerde i fjellet kan påvirke deler av denne verdiskapingen gjennom de samme mekanismene som er omtalt i fagrapporten for friluftsliv: redusert tilgjengelighet, flere barrierer for ferdsel og behov for porter, gjerdeklyvere, ferister eller andre kryssingsløsninger. Dette kan gi praktiske ulemper for grunneiere, jaktlag, hundeaktører, kursaktører og andre brukere av utmarka.

For jaktbasert verdiskaping kan tiltaket være negativt dersom gjerdet påvirker trekkveier for vilt, gjør løshundjakt mer krevende eller reduserer jaktterrengets attraktivitet. Friluftslivrapporten peker på at sperregjerder kan være særlig utfordrende for jegere med hund, blant annet fordi jakthunder vanskelig kan passere gjerdeklyvere og fordi jegere ikke nødvendigvis vet hvor nærmeste port eller åpning ligger. Rapporten peker også på at gjerder kan påvirke trekkveier for storvilt og gi kollisjonsrisiko for hønsefugl, noe som på sikt kan påvirke jaktutbytte og friluftsopplevelse. Dette er relevant for lokal verdiskaping der jakt, jaktutleie og hundeaktivitet inngår i inntektsgrunnlaget.

Gjerdet kan også gi ulemper for hundetrening, jaktprøver og kursvirksomhet dersom krysningspunkter begrenser sammenhengende bruk av terrenget eller øker behovet for tilpasninger. Dette gjelder særlig aktiviteter som forutsetter bruk av større, sammenhengende arealer og fleksibel ferdsel med hund. For snøskuterkurs og annen vinterbasert kursvirksomhet kan gjerdet gi behov for praktiske avklaringer dersom traseer eller øvingsområder berøres. Tiltaket vurderes å ha ubetydelig effekt for eventuell framtidig energiproduksjon.

Samlet vurderes tiltaket som negativt (-) for annen verdiskaping. Sperregjerdet kan gi praktiske ulemper for jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet og grunneierbasert utmarksbruk.

9.7 Tiltak 7 og 8: Sperregjerder langs eksisterende veier og jordbruksareal

Det er foreslått et betydelig antall sperregjerder langs veier og jordbruksareal, både for å hindre sammenblanding mellom villrein og tamrein og for å hindre at rein kommer inn på jordbruksareal. Figur 9-7 viser det totale omfanget av sperregjerder som foreslås. Total lengde er til sammen ca. 100 kilometer. Gjerdetraseene følger vei der det er praktisk mulig, men mange steder ligger traseen litt oppe i terrenget for å redusere gjerdelengde, men også for å ikke komme i for stor konflikt med avkjørsler fra fylkesvei, bebyggelse mv.

Hva som er den beste traseen for et gjerde i terrenget er vanskelig å vite uten å ha gått opp traséen i felt. Gjerdetraseene er digitalisert ut fra flybilder og må ikke oppfattes som nøyaktig plassering av gjerdet. Ved vurdering av følgekonssekvenser skal det derfor legges til grunn at gjerdet kan bli bygget innenfor en 100 meter bred buffer langs markert trase (50 m til hver side). Dette gjelder der hvor bufferen berører utmark. Gjerdetraseen er lagt utenfor jordbruksareal, fylkesveier, verneområder og tomter/hyttetomter, men bufferen kan komme innenfor slike areal selv om det er åpenbart at gjerdet ikke skal legges på slike areal.

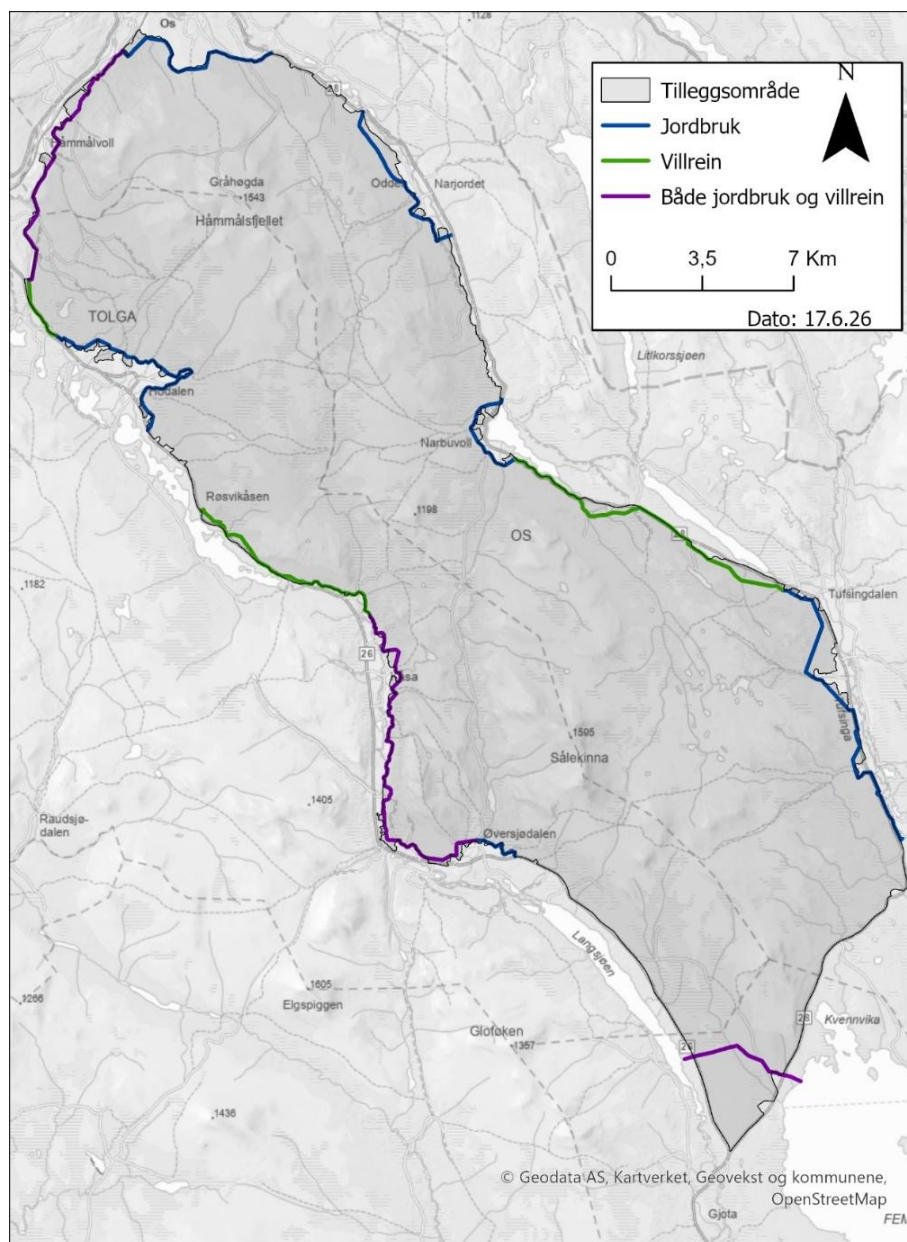
Det legges til grunn en gjerdehøyde på ca. 170 cm, tilsvarende sperregjerdet i Tufsingdalen som ble satt opp i 2022 (NIBIO, 2023). Det vurderes at ved bygging i skogkledd terreng må det ryddes en trase på rundt 5

Konsekvensutredninger av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fovsen Njaarke sijte

Fagrapport reiseliv, turisme og annen verdiskaping
Oppdragsnr.: 52509052 Dokumentnr.: 11 Revisjon: J04

meter for å komme fram med stolpemaskin/ATV. Behovet for ryddebeltet påvirkes vesentlig av terrenget, og enkelte steder kan ryddebeltet derfor bli større, både for å unngå nedfall av skog vinterstid og for fremkommelighet for kjøretøy i forbindelse med bygging og vedlikehold. I løpet av perioden tilleggsområdet skal benyttes (frem til 2045) vurderes det behov for rydding av løvoppslag en gang. I tillegg må årlig tilsyn og vedlikehold gjennomføres.

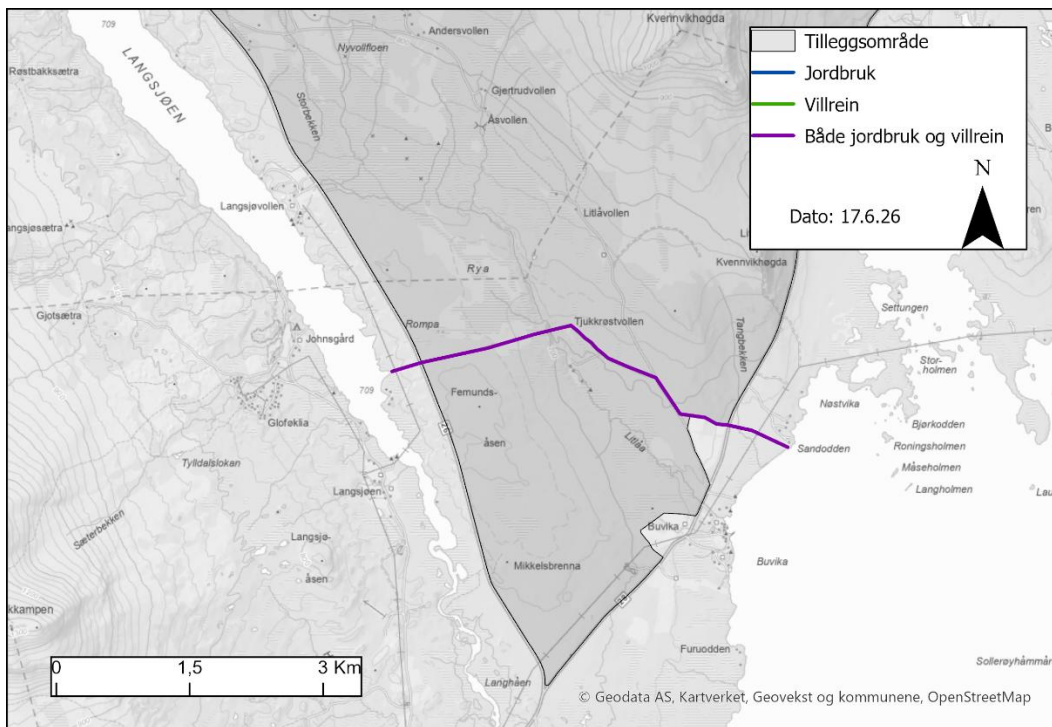
For generelle virkninger av sperregjerder for ferdsel, tilgjengelighet, opplevelseskvalitet, jakt, hundebruk og annen utmarksbasert aktivitet vises det til vurderingen i kapittel 9.6 og fagrapporten for friluftsliv.

Figur 9-7 Foreslåtte sperregjerder. Ulike farger på traseene viser hovedformålet. Sperregjerdet omtalt i kapittel 9.6 vises ikke her. Illustrasjon: NIBIO/Norconsult.

9.7.1 Delområde Langsjøen – Femunden

Sperregjerdet er ca. 5 km langt og har som formål å både hindre at rein kommer på jordbruksarealer og hindre sammenblanding med Rendalen renselsskap og Svahken sijte. Se Figur 9-8. Traseen følger delvis vei.

Figur 9-8 Viser foreslått sperregjerde fra Langsjøen til Femunden. Illustrasjon: Norconsult.

9.7.1.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet for delområdet Langsjøen–Femunden er relativt kort sammenlignet med de øvrige delområdene og følger delvis eksisterende vei, noe som begrenser inngrepsvirkningen. Samtidig kan gjerdet gi lokale barrierer for ferdsel og påvirke opplevelsen av sammenhengende utmarks- og naturområder.

De negative virkningene vurderes å være geografisk avgrensede. Gjerder langs eksisterende vei vil normalt være mindre konflikthylende for reiseliv enn sperregjerder i mer urørte fjellområder. Tiltaket kan også gi noe økt forutsigbarhet dersom det reduserer risikoen for rein i områder med ferdsel, hyttebruk eller øvrig besøksaktivitet. Den positive virkningen vurderes imidlertid som begrenset for reiseliv og turisme. Tiltaket vurderes som negativt (-) for reiseliv og turisme.

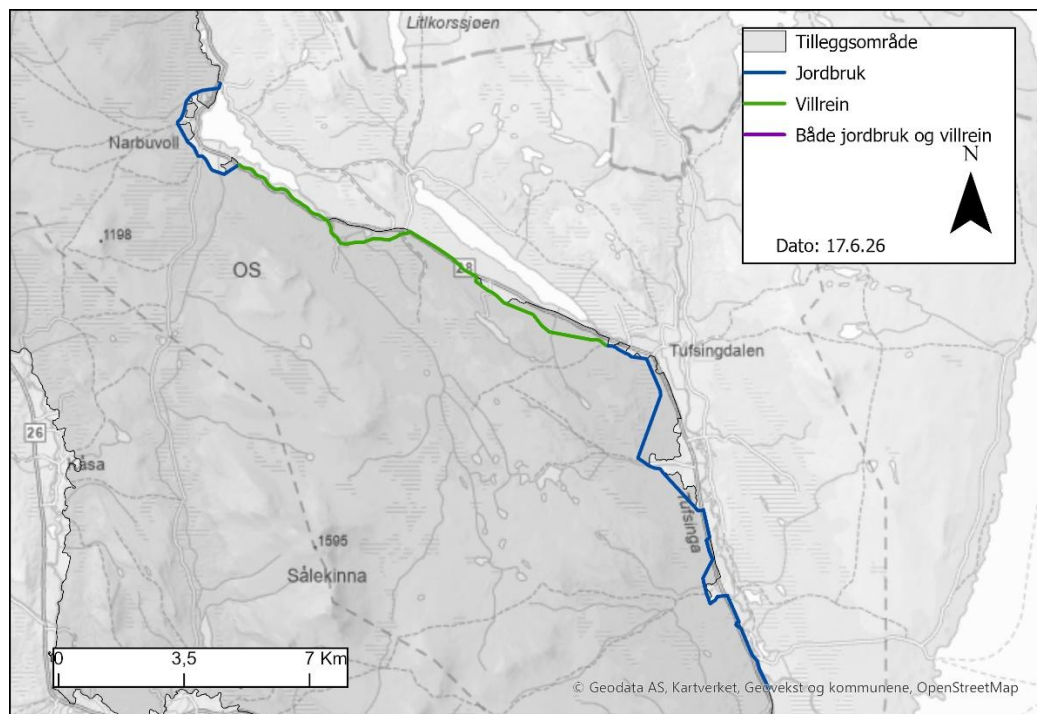
9.7.1.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Sperregjerdet i delområdet Langsjøen–Femunden er relativt kort og følger delvis eksisterende vei, noe som begrenser omfanget av inngrep og praktiske ulemper. Samtidig kan gjerdet gi lokale ulemper for jakt, grunneierbruk, ferdsel og annen utmarksbasert aktivitet, særlig dersom det påvirker tilgjengelighet, trekkveier for vilt eller bruk av hund.

De negative virkningene vurderes likevel å være begrensede. Tiltaket vurderes som negativt (-) for annen verdiskaping.

9.7.2 Delområde Tufsingdalen

Sperregjerdet er knapt 30 kilometer langt og har som formål å hindre at rein kommer på dyrka mark i Tufsingdalen og på Narbuvoll, samt hindre trekk av rein ut fra tilleggsområdet og sammenblanding med Femund-rein, og potensielt videre sammenblanding med villrein. Figur 9-9 viser strekningen og hvilke formål som er vektlagt langs ulike deler av strekningen.

Figur 9-9 Viser foreslått sperregjerde i Tufsingdalen og videre mot Narbuvoll. Illustrasjon: NIBIO/Norconsult.

9.7.2.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet i delområdet Tufsingdalen er langt, og berører et område der det forekommer flere former for vinterbasert bruk, som hundekjøring, skiløyper og aktivitet knyttet til Femundløpet. Som beskrevet i kapittel 7 har slike aktiviteter stor betydning for reiselivet i området. Tiltaket kan derfor gi ulemper for tilgjengelighet, kryssing og forutsigbarhet for aktiviteter som inngår i områdets reiselivsgrunnlag.

Gjerdet kan berøre flere traseer og ferdselsårer og gi behov for porter, åpninger eller annen tilrettelegging for kryssing. Dette kan gjøre ferdsel og arrangementer mindre forutsigbare.

Tiltaket vurderes som negativt (-) for reiseliv og turisme.

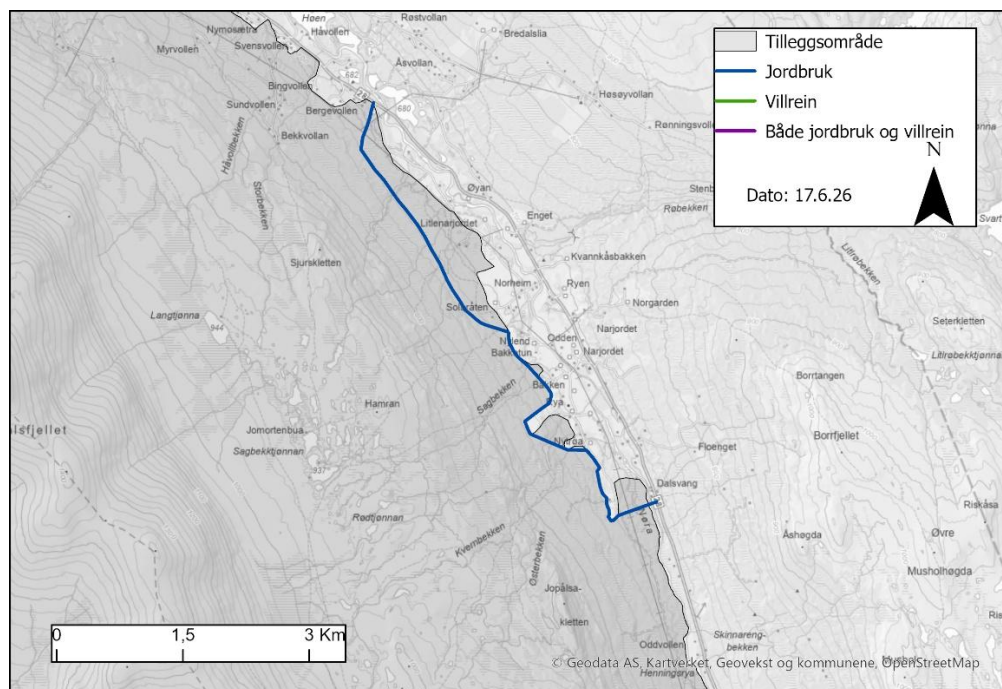
9.7.2.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Sperregjerdet i delområdet Tufsingdalen kan gi ulemper for jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, grunneierbasert utmarksbruk og annen lokal aktivitet. Dette er aktiviteter som kan være avhengige av fleksibel bruk av terrenget og forutsigbar tilgang til utmarksarealer.

Tiltaket vurderes som negativt (-) for annen verdiskaping.

9.7.3 Delområde Narjordet

Sperregjerdet i delområdet skal hindre rein i å komme på jordbruksarealer. Gjerdet er drøyt 7 kilometer langt. Den nordlige delen er lagt litt høyere i terrenget.

Figur 9-10 Viser foreslått sperregjerde på Narjordet. Illustrasjon: NIBIO/Norconsult

9.7.3.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet i delområdet Narjordet er kortere enn flere av de øvrige delstrekningene og har som hovedformål å skjerme jordbruksarealer. Virkningen for reiseliv vurderes derfor som lokal og begrenset. Samtidig kan gjerdet gi barrierer for ferdsel og praktiske ulemper dersom det berører lokale turveier, skiløyper, hyttebruk eller annen besøksrelatert aktivitet.

De negative virkningene vurderes likevel å være begrensede, blant annet fordi gjerdet er relativt kort og i hovedsak knyttet til innmark. Tiltaket vurderes som negativt (-) for reiseliv og turisme.

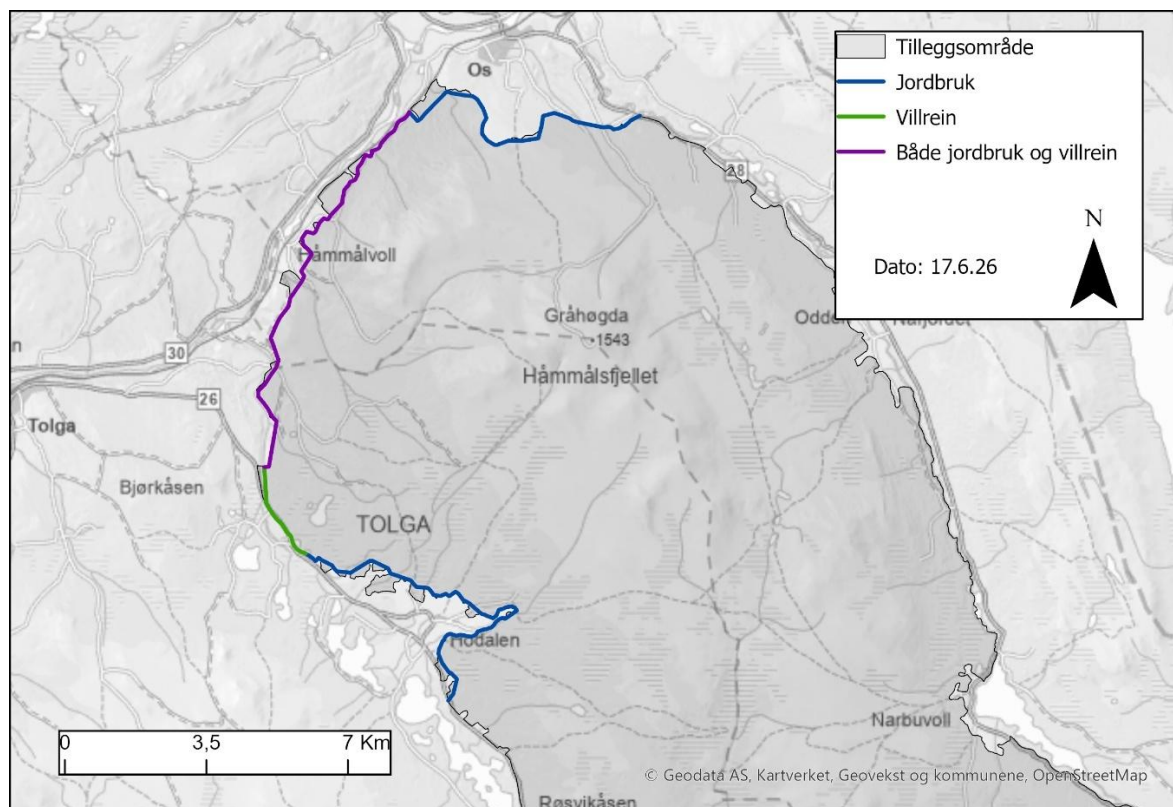
9.7.3.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Sperregjerdet i delområdet Narjordet kan gi lokale ulemper for grunneierbruk, jakt, ferdsel og annen utmarksbasert aktivitet. Samtidig er gjerdet relativt kort, og hovedformålet er å redusere konflikter med jordbruksareal.

Tiltaket vurderes som negativt (-) for annen verdiskaping.

9.7.4 Delområde Håmmålsfjell-Hodalen

Sperregjerdet har som formål både å hindre rein på jordbruksarealet og at rein trekker til villreinområder. Sperregjerdet er ca. 32 kilometer langt. Gjerdet følger i stor grad grensen for tilleggssområdet.

Figur 9-11 Viser foreslått sperregjerde fra Os/Hummelfjell til Hodalen. Illustrasjon: NIBIO/Norconsult

9.7.4.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet i delområdet Håmmålsfjell–Hodalen er langt og følger i stor grad grensen for tilleggssområdet, i nærheten av områder som er viktige for vinterbasert ferdsel, skiløyper, fjellski, toppturer, hyttebruk og reiselivsaktører i randsonene. Som beskrevet i kapittel 7 er områdets verdi for reiseliv nært knyttet til opplevelsen av sammenhengende natur- og friluftsområder.

Et langt gjerde i eller nær slike områder kan svekke tilgjengelighet, opplevelseskvalitet og opplevelsen av sammenhengende fjell- og utmarksområder. De negative virkningene vurderes derfor som større enn for de kortere delstrekningene. Tiltaket vurderes som negativt (-) for reiseliv og turisme.

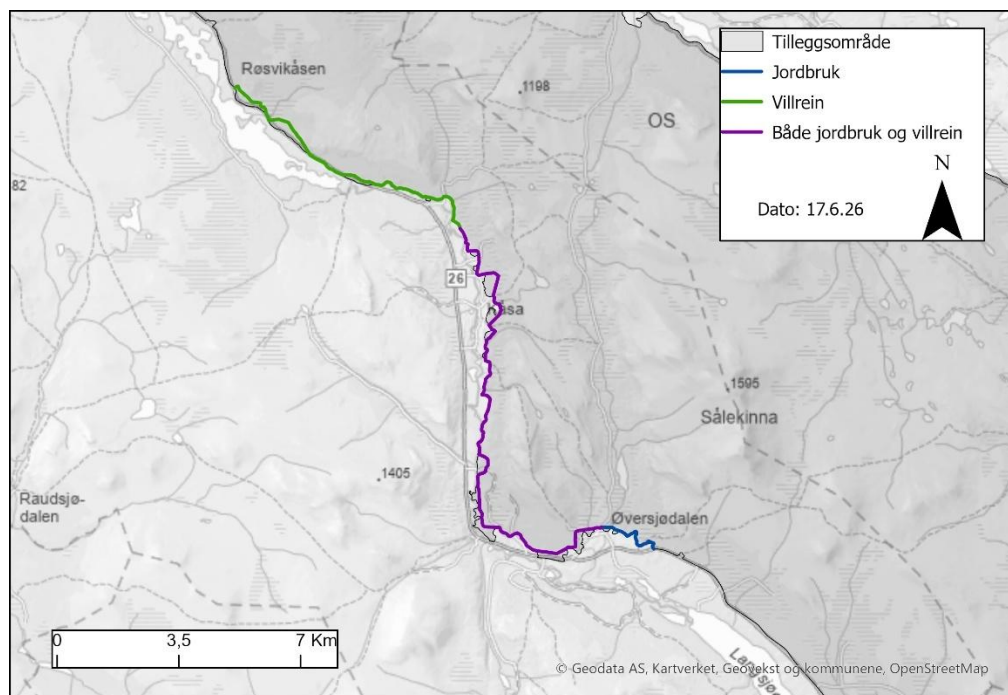
9.7.4.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Sperregjerdet i delområdet Håmmålsfjell–Hodalen kan gi praktiske ulemper for jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, ferdsel og grunneierbasert utmarksbruk. Et langt gjerde kan også påvirke attraktiviteten til jaktterreng og redusere fleksibiliteten i bruk av utmarksarealer.

Tiltaket vurderes som negativt (-) for annen verdiskaping.

9.7.5 Delområde Røsvikåsen-Øversjødalen

Sperregjerdet har som formål både å hindre rein på jordbruksarealet og at rein trekker til villreinområder. Gjerdet er cirka 27 kilometer langt.

Figur 9-12 Viser foreslått sperregjerde fra Røsvikåsen til Øversjødalen. Illustrasjon: NIBIO/Norconsult

9.7.5.1 Vurdering av tiltaket for reiseliv og turisme

Sperregjerdet i delområdet Røsvikåsen–Øversjødalen er langt og berører et område med betydning for ferdsel, hyttebruk, vinteraktivitet og tilgang til fjellområdene. Delstrekningen kan derfor påvirke opplevelsen av sammenhengende natur- og friluftsområder og gi flere barrierer for skiløpere, hundekjørere, turgåere og andre brukere.

Det kan indirekte svekke grunnlaget for reiselivsaktører som bygger sine tilbud på tilgjengelighet, stillhet og naturbaserte opplevelser. De negative virkningene vurderes derfor som større enn for de kortere delstrekningene. Tiltaket vurderes som negativt (-) for reiseliv og turisme.

9.7.5.2 Vurdering av tiltaket for annen verdiskaping

Sperregjerdet i delområdet Røsvikåsen–Øversjødalen kan gi ulemper for jakt, hundebuk, grunneierbasert utmarksbruk, lokal ferdsel og eventuell kurs- eller aktivitetsbasert virksomhet. Gjerdet kan også medføre behov for flere porter, kryssingspunkter, vedlikehold og avklaringer mellom ulike brukere av området.

Tiltaket vurderes som negativt (-) for annen verdiskaping.

9.8 Oppsummering vurdering av følgekonskvenser for reiseliv og turisme

De vurderte skadereduserende tiltakene har ulike følgekonskvenser for reiseliv og turisme. Tiltak som reduserer bruken av området til reindrift (skjermer høstsesongen), reduserer en konkret konflikt med Femundløpet eller begrenser samlet omfang av reindriftsinfrastruktur, vurderes som positive. Dette gjelder tiltak 1, 3 og 4. Tiltakene reduserer enten tidsrommet med mulig konflikt, fjerner en direkte arealkonflikt eller begrenser antall inngrepspunkter.

Tiltak 2 vurderes å ha ubetydelige konsekvenser. Et nytt samlegjerde ved Søvollen kan gi lokale virkninger knyttet til fysisk inngrep, visuell påvirkning og kortvarig aktivitet ved skilling, men virkningene vurderes som små og geografisk avgrensede. Dette skyldes blant annet at området tidligere har vært brukt som gjerdeplass, at anlegget ligger ved vinterbrøytet vei og at det forventes å bli brukt sjelden og kortvarig.

Tiltakene som innebærer buffersone og sperregjerder vurderes samlet sett som mer problematiske. Buffersonen kan gi lokale positive virkninger, men kan samtidig gi mer konsentrert reindriftsaktivitet i andre deler av tilleggsområdet og vurderes derfor som nøytral. Sperregjerder kan gi barrierer for ferdsel, redusere opplevelsen av sammenhengende natur- og friluftsområder og skape praktiske utfordringer for skiløpere, hundekjørere, jegere og andre brukere. Tiltak 6, 7 og 8 vurderes hver for seg som noe negative (-), men dersom mange eller alle sperregjerdene etableres, vurderes den samlede virkningen for reiseliv og turisme å kunne bli betydelig negativ (- -).

Tabell 9-1 Vurdering av følgekonskvenser av tiltak for reiseliv og turisme.

	Tiltak 1	Tiltak 2	Tiltak 3	Tiltak 4	Tiltak 5	Tiltak 6*	Tiltak 7 og 8*
Vurdering for reiseliv og turisme	+	0	+	+	0	-	-

*Tiltak 6, 7 og 8 er vurdert til noe negativ (-) når hvert tiltak eller delområde vurderes enkeltvis. Dersom mange eller alle sperregjerdene realiseres, vurderes de samlede ulemperne for reiseliv og turisme å kunne bli betydelig negativ (- -).

9.9 Oppsummering vurdering av følgekonskvenser for annen verdiskaping

De vurderte skadereduserende tiltakene har også ulike følgekonskvenser for annen verdiskaping. Tiltak som skjermer høstbasert utmarksbruk eller begrenser samlet omfang av infrastruktur, vurderes som positive. Dette gjelder tiltak 1 og 4. Virkningene er særlig knyttet til jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet og annen utmarksbasert aktivitet, men vurderes samlet som avgrensede. Tiltak 3 vurderes til null for annen verdiskaping ettersom tilpasningen av gjerdeanlegget først og fremst reduserer en konflikt med Femundløpet, som er vurdert under reiseliv og turisme.

Tiltak 2 vurderes å ha ubetydelige konsekvenser for annen verdiskaping. Et nytt samlegjerde ved Søvollen kan gi enkelte lokale virkninger, men tiltaket vurderes ikke å påvirke eksisterende eller forventet framtidig verdiskaping i vesentlig grad. Virkningene er avgrensede ettersom anlegget ligger ved vinterbrøytet veg, tidligere har vært brukt som gjerdeplass og forventes å bli brukt sjelden og kortvarig.

Tiltakene som innebærer buffersone og sperregjerder vurderes samlet sett å ha begrensede eller negative konsekvenser for annen verdiskaping. Buffersonen vurderes som nøytral, fordi mulige lokale positive virkninger kan motsvares av økt press i andre deler av tilleggsområdet. Sperregjerder kan gi praktiske ulemper for jakt, løshundbruk, hundetrening, jaktprøver, kursvirksomhet og grunneierbasert utmarksbruk. Enkeltstående delstrekninger under tiltak 7 og 8 er vurdert som noe negativt (-), men dersom mange eller

alle sperregjerdene etableres, vurderes den samlede virkningen for annen verdiskaping å kunne bli betydelig negativ (- -).

Tabell 9-2 Vurdering av følgekonskvenser av tiltak for annen verdiskaping.

	Tiltak 1	Tiltak 2	Tiltak 3	Tiltak 4	Tiltak 5	Tiltak 6*	Tiltak 7 og 8*
Vurdering for annen verdiskaping	+	0	0	+	0	-	-

*Tiltak 6, 7 og 8 er vurdert som noe negativt (-) når hvert tiltak eller delområde vurderes enkeltvis. Dersom mange eller alle sperregjerdene realiseres, vurderes de samlede ulempene for annen verdiskaping å kunne bli betydelig negativ (- -).

10 Referanser

- Artsdatabanken. (2018). *Norsk rødliste for naturtyper 2018*. Hentet fra <https://artsdatabanken.no/rodlisefornaturtyper>
- Engerdal kommune. (2023). *Forslag til planprogram for revisjon av kommuneplanens arealdel*.
- Engerdal kommune. (2026). *Bestemmelser og retningslinjer – kommuneplanens arealdel*.
- Forskrift om konsekvensutredninger. (2017). *Forskrift om konsekvensutredninger (FOR-2017-06-21-854)*. Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>
- Hedmark Birøkerlag. (2026). *Kart over vandreplasser*. Hentet 04 29, 2026 fra <https://innbi.no/kart-over-vandreplasser/>
- Hofton, T., & Framstad, E. (2006). *Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog på Statskog SFs eiendommer. Delrapport 2 Årsrapport for registreringer i Midt-Norge 2005. NINA Rapport 151*. NINA, Siste Sjanse, Miljøfaglig Utredning.
- Innovasjon Norge. (2026). *Verdiskapingstall*. Hentet 4 26, 2026 fra <https://reiseliv.innovasjon norge.no/artikkel/verdiskapingstall>
- Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet. (2017). *Forskrift om konsekvensutredninger (FOR-2017-06-21-854)*. Lovdata.
- Landbruksdirektoratet. (2026). *Normaler for landbruksveier - med byggebeskrivelse og veileder for klimatilpasning og naturfare*.
- Lovdata. (2007). *Lov om reindrift*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-15-40>
- Mattilsynet. (2014). *Veiledning til enkelte bestemmelser i dyrevelferdsloven og underliggende forskrifter, relatert til hold av rein*.
- Miljødirektoratet. (2023). *Konsekvensutredning av klima og miljø – veileder (M-1941)*. Miljødirektoratet.
- NHO Reiseliv. (2025). *Tall og fakta om reiselivsnæringen*. Hentet 4 26, 2026 fra <https://www.nhoreiseliv.no/tall-og-fakta/tall-og-fakta-om-norsk-reiseliv/#verdiskaping>
- NIBIO. (2017). *Velferdskriterier i reindriften. En studie av velferdsindikatorer og mulige kvalitetskriterier for rein og reinkjøtt. NIBIO rapport vol. 3 nr. 55*. NIBIO.
- NIBIO. (2023). *Vurdering av gjerdeløsninger for rein - NIBIO-rapport vol. 9 nr. 10*.
- NIBIO. (2024). *Utredning av mulig tilleggsareal for vinterbeite for Sør-Fosen sijte og Nord-Fosen sijte - NIBIO rapport vol. 10 nr. 98*.
- Norconsult. (2026). *Konsekvensutredninger av Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite for Fovsen Njaarke sijte. Fagrappport friluftsliv*.
- NVE. (2019). *Forslag til nasjonal ramme for vindkraft*.
- NVE. (2026). *NVE Atlas*.
- Opinion. (2022). *Ringvirkninger. En analyse av reiselivets bidrag til verdiskaping i Rørosregionen*. Hentet fra <https://www.roros.no/bo-og-leve/medlemmer/innsikt/rapporter/ringvirkningsanalyse>

Os kommune. (2023). *Os kommune – revisjon av kommuneplanens arealdel*.

Os kommune. (2025). *Os kommune – revisjon av kommuneplanens arealdel. Planbeskrivelse 2025-2035.*

Hentet fra

<https://api.arealplaner.no/api/kunder/os3430/dokumenter/432/download/planbeskrivelse%20sluttbehandling%20april%2025.pdf>

Statens vegvesen. (2021). *Konsekvensanalyser – håndbok V712*.

Statistisk sentralbyrå. (2024). *Satellittregnskap for turisme*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå:

<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/nasjonalregnskap/statistikk/satellittregnskap-for-turisme>

Statistisk sentralbyrå. (2026). *01222: Befolkning og kvartalsvise endringer, etter region og kvartal*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/01222>

Statistisk sentralbyrå. (2026). *03174: Eksisterende bygningsmasse. Fritidsbygg, etter region, år og bygningstype*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/03174>

Statistisk sentralbyrå. (2026, 3 3). *06265: Boliger, etter region, år og bygningstype*. Hentet 4 26, 2026 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06265>

Statistisk sentralbyrå. (2026, 02 26). *13472: Sysselsatte per 4. kvartal, etter region, næring (SN2007), år og sektor*. Hentet 04 26, 2026 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/13472>

Tolga kommune. (2024). *Kommuneplanens arealdel for Tolga 2024-2034. Utredning - Tomtereserve fritidsbebyggelse*.

Vedlegg 1

Referat fra innspillsmøte om konsekvenser for reiseliv og turisme (Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite)

Dato: 22.4.26	Sted: Teams	Tid: Kl. 12-13.30
Møteleder: Kristine Korneliussen (Norconsult)		Referent: Einar Bowitz (Norconsult)

Deltakelse

Antallet deltakere varierte litt gjennom møtet da enkelte kom inn underveis i møtet, men totalt deltok 16 personer i tillegg til de to fra Norconsult.

Introduksjon

Kristine Korneliussen fra Norconsult innledet med å presentere formål, agenda samt rammer for møtet. Hun presenterte deretter kort bakgrunnen for utredningen og hva tiltaket som skal utredes grovt innebærer. Deretter sa hun litt om hva fagutredningen om reiseliv, turisme og annen verdiskaping vil omfatte og hvordan konsekvensutredningen gjennomføres. Det ble deretter åpnet for kommentarer og innledende spørsmål før det ble åpnet for innspill til de tre temaene: Dagens bruk av området til turisme og reiselivsaktiviteter, forventet påvirkning på turisme og reiseliv og forslag til avbøtende tiltak.

Innspill som ble gitt i møtet

Innspill som omhandler prosess m.m.

Det ble påpekt av flere at det var uheldig at møtet var stengt for videresending da det gjorde det vanskelig å videreformidle til andre interessenter. Det ble også stilt spørsmål om hvordan Norconsult hadde gått frem for å sørge for at invitasjonen havnet hos de riktige interessentene.

Norconsult understreket at møtet ikke var stengt for videresending for å begrense deltakelsen, men for å holde oversikt over hvilke aktører som ble invitert i møtet. Hun beklaget dersom dette opplevdes som begrensende og understreket at dersom det er aktører som ikke har fått anledning til å delta i møtet, så er de velkommen til å kontakte henne i etterkant av møtet.

Norconsult viste til at invitasjonen ble sendt ut til de som hadde gitt høringsinnspill som berørte teamet for fagutredningen i høringen av mandatet for utredningen, samt til aktører som Norconsult har kartlagt i oppstarten av utredningsarbeidet. Det ble også oppfordret i invitasjonen til å gi beskjed til fagutredere (Kristine Korneliussen) dersom det var andre som burde motta invitasjonen enn de som sto på mottakerlista, men Norconsult uttrykte forståelse for at det kan ha opplevdes som en barriere.

Det kom et innspill om at utredningen av infrastrukturbehov for reindrifta (rapport fra 10.03.2026) har for mange åpne spørsmål til at det er mulig å beskrive endelige konsekvenser for reiseliv og turisme. Det ble etterlyst kartfesting av gjerdeanlegget og påpekt at det fortsatt er usikkerhet rundt endelig plassering m.m.

Innspill om dagens situasjon for reiseliv og turisme i området

Håmmålsfjell-Sålekinna (heretter omtalt som «området») er i dag et viktig og mye brukt område for reiseliv/turisme og friluftsliv, særlig i vinterhalvåret. Området benyttes av både kommersielle aktører, som f.eks. tilbyr guiding o.l., og av privatpersoner/turister som bidrar til inntekter for reiselivsnæringen og andre næringer gjennom at de overnatter i området m.m. Bruken av området bidrar til inntekter for næringslivet, også utenfor området, og den samlede bruken av området utgjør en vesentlig del av den lokale og regionale verdiskapingen.

Dagens bruk omfatter blant annet:

- Hyttebasert turisme (utleie og private hytter)
- Jakt og jaktprøver
- Hundekjøring, både trening og arrangement (spesielt Femundløpet)
- Preparerte skiløyper, alpinanlegg og ferdsel utenom preparert løypenett, på randonee, fjellski og truger.
- Guidede turer, overnatting og utstyrsutleie

Flere aktører understreket at hele området er i aktiv bruk, også utenfor oppkjørte traseer, og at mye av aktiviteten foregår på vinterstid. Stillhet, urørthet og fravær av tekniske inngrep ble beskrevet som helt sentrale kvaliteter for opplevelse og attraktivitet.

Femundløpet går gjennom området og er en særlig viktig aktør. Femundløpet er verdens største langdistanse hundeløp, med 37 års historikk. De har totalt 650 km løypetrase i regionen. I utredningsområdet har de løypetrase mellom Rørø - Tufsingdalen - Buvika, og delvis felles trase mellom Tufsingdalen - Tolga og Tolga - Rørø. De har sjekkpunkt i Tufsingdalen og Tolga. Det ble vist til ringvirkningsanalysen for Femundløpet som ble gjort av Opinion i 2025 som har anslått at besøkende bruker nærmere 32 mill. kr. i forbindelse med løpet. I tillegg er det mange hundekjørere som har valgt å bosette seg i området pga. treningsmulighetene. Det ble anslått at det fins om lag 100 kenneler i regionen og stor betydning for bosetting og kompetanse

Johnsgård turistsenter kjører opp skiløyper rundt Kvennvikhøgda og tilbyr guidede turer på randonee og fjellski, særlig i områdene ved Sålekinna og Kvennvikhøgda. I tillegg driver de hytteutleie og utleie av ski- og friluftsutstyr. Overnatting i forbindelse med hundepøver i området er en viktig inntektskilde for dem. Hundepøver kan gi inntekter på rundt 100 000 kr. per helg.

Røste hyttetun og camping har ikke selv guidede turer i området, men de anbefaler sine gjester å gå turer i området på egenhånd. De har noe av sitt inntektsgrunnlag fra turister/besøkende som benytter området. De har også inntekter fra hytteutleie m.m. i forbindelse med Femundløpet og disse inntektene er en viktig del av inntektsgrunnlaget. Stillhet, tilgjengelighet og opplevelsen av urørt natur er en viktig egenskap med området som gjør at folk ønsker å benytte det.

Hodalen fjellstue leier ut hytter, bl.a. til jegere og deltakere på fuglehundprøver, særlig i mars–april og i jaktseasonen fram til jul. Disse aktivitetene utgjør en viktig del av deres inntektsgrunnlag, og er også et viktig bidrag til verdiskapingen i bygda.

Hodalen idrettslag kjører skiløyper i området og har også noen åpne buer i området. Løypenettet deres ligger i stor grad ved og innenfor fjellbåndet, blant annet områder nær Håmmålsfjellet. De har både lokale og hytteiere blant sine brukere. Hytteiere legger igjen betydelige midler lokalt, både direkte og indirekte.

Det ble pekt på at det også fins andre aktører i og rundt området, som Basecamp Os. I tillegg er det en del private hytter i området og det leies også ut hytter i privat regi. Det er også en betydelig reserve av regulerte, men ubebygde hyttetomter i området, særlig i Hodalen og tilgrensende områder.

Det ble også påpekt at området allerede berøres av eksisterende reindrift, og at dette i dag medfører enkelte konflikter og begrensninger, blant annet har det vært avlysning av hundepøver og utfordringer for løypepreparering.

Innspill om forventet påvirkning på reiseliv og turisme av tiltaket

Deltakerne var gjennomgående samstemte i at etablering av vinterbeite for tamrein i området vil gi betydelige og i hovedsak negative konsekvenser for reiseliv og turisme.

Dersom området blir vinterbeite for Fosen-reinen kan det medføre båndlegging av arealer som i dag brukes aktivt og begrensninger i ferdsel, jakt, trening og arrangement. Det kan gi økt risiko for avlysninger av jakt- og hundepøver, noe som allerede er en utfordring i dag da det allerede har vært avlyste aktiviteter på grunn av rein i prøve- og jaktområder. Rein i jaktarealer er en stor utfordring, og jakt med hund kan i praksis ikke gjennomføres. Det er omfattende jakt i området i dag, herunder avholdes det store jakthundpøver, som fuglehundpøver. Det er snakk om 750-900 ekvipasjer årlig. Begrensninger for jakt gir direkte tap av inntekter. Risiko for avlysning av pøver vil gjøre området mindre attraktivt som prøvearena. Det er i dag jakt på elg i området frem til jul. Dersom reinen vil være i området før jul kan det innskrenke jaktperioden og gi restriksjoner på ferdsel m.m. i forbindelse med jakt.

Økt motorisert ferdsel knyttet til gjeting, transport og eventuell vinteråpen vei ble vurdert som særlig negativt. Mange tilreisende til området søker området nettopp på grunn av stillhet og opplevelse av urørt natur. Støy fra skutere m.m., spor i terrenget og visuelle inngrep (gjerder, veier, anleggsarbeid) er faktorer som vil redusere områdets attraktivitet både vinter og sommer.

Det ble også trukket fram at gjeting på barmark kan bli aktuelt i perioder med lite snø, noe som kan sette varige spor i terrenget og påvirke landskapsopplevelsen også i sommersesongen.

Det ble uttrykt bekymring for at tiltaket kan redusere verdien på eksisterende hytter og redusere områdets attraktivitet for nye hyttekjøpere. Det har bl.a. tidligere vært en prosess med planlegging av et nytt sykkelnett i området. Denne typen videreutvikling vil bli mindre aktuelt dersom området blir vinterbeite for reinsdyr.

Femundløpet kan påvirkes negativt på flere måter. Rein kan ødelegge løypene, noe som kan være utfordrende mtp. hundenes velferd da de er avhengige av en viss kvalitet på løypene. Dersom deler av området blir utilgjengelig, kan det gjøre det svært vanskelig eller umulig å gjennomføre arrangementet. Bortfall av Femundløpet vil gi betydelige negative konsekvenser for næringsliv, bosetting m.m.

Det ble i møtet pekt på at det er stor risiko for sammenblanding av Fosenrein og annen rein. Dette kan gi langt flere dyr enn 2100, med anslag opp mot 15–20 000 rein i enkelte perioder.

Det ble også uttrykt bekymring for stor uforutsigbarhet knyttet til reinens bevegelser. Flere pekte på at rein flytter seg raskt og uavhengig av administrative grenser, noe som vanskeliggjør planlegging av jakt, pøver, arrangementer og reiselivsdrift. Risiko for sammenblanding av rein kan i enkelte perioder gi vesentlig større reinmengder enn det som er lagt til grunn, med betydelig økt belastning på området.

Det er lite trolig at muligheten til å se rein vil bidra positivt til turisme og reiseliv. Den effekten vil trolig være marginal. Det er allerede mulig å se rein i området, og mange turister/brukere av området vil nok heller unngå områder med rein, bl.a. av hensyn til reinen.

Innspill om aktuelle avbøtende tiltak

Det var betydelig skepsis til om avbøtende tiltak kan redusere konsekvensene for turisme og reiseliv til et akseptabelt nivå. Avbøtende tiltak som er nyttige/nødvendige for andre fagområder, som sperregjerder, kan tvert imot bidra til ytterligere negative konsekvenser for reiseliv og turisme. Flere stilte spørsmål ved realismen i foreslåtte avbøtende tiltak og viste til erfaringer fra eksisterende reindrif, der gjeting allerede oppleves som utfordrende.

Sperregjerder

Sperregjerder vil trolig være nødvendig for å skjerme jordbruksarealer, alpinanlegg m.m., men det vil være et omfattende inngrep som gir økte barrierer for ferdsel og reiselivsaktivitet og reduserer opplevelsen av urørt natur. Sperregjerder kan også komme i konflikt med traseer (f.eks. løypene til Femundløpet) og skiløyper, og det kan redusere muligheten for hundekjørere til å trene i området.

Det ble pekt på at omfanget av sperregjerder kan bli svært stort, med anslag på mange mil sammenhengende gjerder i kombinasjon med tverrgjerder. Flere understreket at gjerdeanleggene i seg selv må vurderes som et betydelig inngrep med egne konsekvenser for landskap, ferdsel, opplevelse og reiseliv.

Vinteråpen vei

Dette vil trolig ikke ha nevneverdig positiv effekt for reiseliv/turisme, men kan tvert imot endre områdets preg av urørthet, både sommer- og vinterstid.

Dialog og samhandling

Bedre dialog og samhandling mellom reindrifta og berørte aktører ble fremhevet som nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å redusere konsekvenser for reiseliv og turisme. Dette har man en del erfaring med allerede, og erfaringene tilsier at det er lav tillit mellom partene og begrenset effekt av dialog. Manglende lokal kunnskap og kapasitet hos nye aktører ble også trukket fram.

Avgrense bruk av deler av området

Det vil i praksis være vanskelig/umulig å holde reinen borte fra deler av området. Man har allerede erfaring med at det er vanskelig, og Fosen-reineierne kjenner heller ikke området godt nok til at de vil kunne klare dette.

Vedlegg 2

Referat fra innspillsmøte om konsekvenser for annen verdiskaping (Håmmålsfjellet-Sålekinna som vinterbeite)

Dato: 23.4.26	Sted: Teams	Tid: Kl. 12-12:45
Møteleder: Kristine Korneliussen (Norconsult)		Referent: Einar Bowitz (Norconsult)

Deltakelse

Antallet deltakere varierte litt gjennom møtet da enkelte kom inn underveis i møtet, men totalt deltok 15 personer samt en AI-drevet møteassistent, i tillegg til de to fra Norconsult.

Introduksjon

Kristine Korneliussen fra Norconsult innledet med å presentere formål, agenda samt rammer for møtet. Hun presenterte deretter kort bakgrunnen for utredningen og hva tiltaket som skal utredes grovt innebærer. Deretter sa hun litt om hva fagutredningen om reiseliv, turisme og annen verdiskaping vil omfatte og hvordan konsekvensutredningen gjennomføres. Det ble deretter åpnet for kommentarer og innledende spørsmål før det ble åpnet for innspill til de tre temaene: Dagens bruk av området til annen verdiskaping, forventet påvirkning på annen verdiskaping og forslag til avbøtende tiltak.

Innspill som ble gitt i møtet

Innspill som omhandler prosess m.m.

Det ble uttrykt bekymring for en stram tidslinje i utredningsarbeidet, og risiko for at innspill ikke rekker å bli tilstrekkelig vurdert. Det ble også reist spørsmål om hvordan et svært stort omfang av innspill til ulike KU-tema skal håndteres på en måte som sikrer god kvalitet og helhetlig vurdering.

Flere pekte på at korte innspillsfrister og til dels tilfeldig informasjonsflyt kan føre til at relevante aktører og perspektiver ikke blir fanget opp.

Det ble understreket behov for bedre informasjon om prosess, særlig knyttet til konsekvenser av at reindriftsloven eventuelt legges til grunn for området. Flere pekte på at dersom reindriftsloven legges fullt ut til grunn, vil dette gi omfattende føringer for annen aktivitet, og at behovet for tydelig informasjon om dette er stort. Det ble etterlyst mer kunnskap og åpenhet om hvilke faktiske konsekvenser det vil få for eksisterende og framtidige næringsaktiviteter.

Fagutreder Kristine Korneliussen presiserte at fristen for å levere innspill til denne fagutredningen er i løpet av uke 18, og at informasjonen i innkallingen om uke 17 var feil, men hun oppfordret til å sende ev. innspill så raskt som mulig. Hun oppfordret også til å melde inn relevante aktører som ikke var til stede, slik at disse eventuelt kan kontaktes ved behov.

Innspill om dagens situasjon for annen verdiskaping i området

Det pågår undersøkelser av vindressurser i området i regi av regional energileverandør. Området sees også i sammenheng med et planlagt datasenterområde på Tynset som vil gi økt behov for energi. Regionen vil ha et stort behov for energi i løpet av kort tid, og grunnet store begrensninger på en rekke områder grunnet vern, reindrift m.m. er dette utfordrende og det vil ha store konsekvenser dersom Håmmålsfjell-Sålekinna blir utelukket mtp. utbygging av vindkraft.

Området benyttes i dag til ulike former for næringsaktivitet og verdiskaping.

Anne-Lise Lysgård driver Anne-Lises trafikksskole har snøskuterkurs i området, inklusive skredkurs og opplæring som gir førerkort og mulighet til å kjøre beredskapsoppdrag for hjelpekorps, kraftlag m.m. Sesongen er fra november til april. Økonomisk er det variabelt hva hun har i omsetning fra denne virksomheten da det kan variere fra sesong til sesong, men hun kan ha mellom 170 000 til 800 000 i omsetning for en sesong. Virksomheten har stor betydning for lokalsamfunnet, men har også ringvirkninger utover området da det også kommer tilreisende for å delta på opplæringen.

Cato Martin Jonassen er relativt ny gårdbruker som har planlagt og igangsatt etablering av et hundesenter i Øversjødalen. Han har investert 4,5 mill. til nå og har midler til videre investering, men planene er lagt på is nå fordi virksomheten ikke vil være forenelig med at det går rein i området.

Det er betydelig vinteraktivitet i området, med bruk bl.a. fra hundekjørere, skiløpere og randonee. Sålekinna har blant annet blitt et veldig populært sted for ski/randonee, og det er et ganske nytt fenomen. Hundekjøring er en etablert aktivitet i området, blant annet knyttet til større arrangementer som Femundløpet. Området vurderes som særlig godt egnet for hundekjøring, med tilbud for et bredt spekter av brukere. Søndre deler av Sålekinna benyttes også som beiteområde for sau.

Innspill om forventet påvirkning på annen verdiskaping av tiltaket

Det ble uttrykt betydelig bekymring for at tiltaket, og særlig en eventuell anvendelse av reindriftsloven, vil kunne legge sterke begrensninger på eksisterende og framtidig verdiskaping i området.

Det ble påpekt risiko for at både direkte og kumulative virkninger av tiltaket ikke blir tilstrekkelig belyst, spesielt sett i sammenheng med allerede eksisterende bruk og andre planlagte inngrep.

Det ble pekt på at usikkerhet rundt framtidige rammevilkår allerede har ført til at planlagte investeringer og videre utvikling er stoppet eller utsatt. Anne-Lise Lysgård må søke om tillatelse årlig for å drive virksomhet i området. Hun opplever at dette skyldes at området nå er aktuelt som vinterbeite for rein. Tiltaket kan i så måte sies å allerede ha negative virkninger for annen verdiskaping i området.

Det ble også vist til at framtidige forretningsideer og utviklingsmuligheter i området kan være vanskelig å synliggjøre i en KU-prosess, ettersom aktører vegrer seg for å dele uferdige eller kommersielt sensitive planer.

Innspill om aktuelle avbøtende tiltak

Det ble påpekt at dialog mellom reindrift og andre brukere historisk har vært krevende. Det kom få konkrete forslag til avbøtende tiltak i møtet, blant annet på grunn av usikkerhet om handlingsrommet dersom reindriftsloven legges til grunn.

Vedlegg 3

Oppsummering av innsendte innspill

Dato	Avsender	Innhold
22.04.2026	Øyvind Christensen, Holla gård/Nord- Østerdal Utmarkstjenester	Aktøren er kritisk til prosessen. Peker på at området har betydelig økonomisk verdi knyttet til elg- og rypejakt. Elgjakta, særlig løshundjakt i ulvefrie områder, har høy etterspørsel. Flytting av tamrein kan redusere verdien gjennom redusert jaktbar elgbestand som følge av forstyrrelser og sperregjerder i trekkveier, samt ved at løshundjakt blir vanskelig eller umulig. Også rypejakta vurderes som verdifull. Reingjerder kan gi økt dødelighet hos rype, og tilstedeværelse av rein kan gjøre jakt og trening med løs hund mindre attraktiv i deler av sesongen.
23.04.2026	Roar Eckermann, Daglig leder i Dalsbygda Jaktlag SA, Styremedlem i Hummelfjell Sameie, Representant i Grunneierutvalget	Aktøren understreker at jakt utgjør en betydelig del av reiselivsaktiviteten i og rundt utredningsområdet, med mange ulike tilbydere og tilhørende tjenester som jaktkort, guiding, overnatting, kjøttforedling og hundetrening. Det anslås at jaktinteressene innenfor utredningsområdet alene representerer om lag 6 000–7 000 bruksdager årlig, tilsvarende rundt 3 300–3 500 turisdøgn, og en samlet verdiskaping på om lag 8–9 mill. kroner per år. For randsonene rundt området anslås omfanget og verdiskapingen å være om lag dobbelt så høy. Det påpekes at reindriftsaktivitet, særlig på barmark før jul, samt etablering av sperregjerder, kan gi betydelige negative konsekvenser for jakt, jaktutøvelse og tilhørende verdiskaping. Inntekter fra jakt fremheves som avgjørende for grunneierlag og sameier, og viktige for flere berørte næringsaktører.
23.04.2026	Engerdal kommune	Engerdal kommune påpeker at det aktuelle området, sammen med Galtåsen, trolig er blant de få gjenværende arealene i kommunen med potensial for fremtidig vindkraftutbygging, ettersom store deler av kommunen allerede er vernet eller bundet av reindrift og andre hensyn. Dersom området blir tatt i bruk som vinterbeite for reindrift, fremheves behovet for betydelig kompensasjon til kommunen som følge av ytterligere arealbindinger. Kommunen understreker også at kompensasjon bør vurderes for andre berørte aktører som kan få økonomiske tap som følge av tiltaket.
23.04.2026	Torgeir Tronslien	Aktøren peker på at det årlig avholdes tre vinterprøver for stående fuglehund i området i mars–april, med deltakelse på om lag 750–900 ekvipasjer, arrangert av regionale fuglehundklubber. Arrangementene gir lokale ringvirkninger i form av overnatting, handel og leie av lokaler, blant annet ved at ett av arrangementene gir rundt 30 000 kroner i inntekter til lokalt overnattingssted, i tillegg til inntekter fra servering. Det fremheves også at slike arrangementer bidrar til langsiktig verdiskaping ved å gjøre området kjent for nye brukere, blant annet gjennom salg av hyttetomter og aktivitet for lokale utbyggere og entreprenører.
23.04.2026	Ingrid Fossum	Beskriver Håmmålsfjellet-Sålekinna som et attraktivt område for kiting, med gode vind- og snøforhold. Vurderer at vinterbeite og

		ferdselsrestriksjoner kan redusere eller fjerne aktiviteten, med negative konsekvenser for vinterbasert friluftsliv og reiseliv.
23.04.2026	Cato Martin Jonassen	Opplýser at det er investert i gårdsbruk med utmarksrettigheter for å etablere grunnlag for framtidig hundesenter, med planlagt full drift fra 2027. Eiendommen og aktiviteten benyttes i dag til trening og jakt med stående fuglehund i perioden 21. august til 1. april, blant annet gjennom små treningspartier, privattimer og trening av kundehunder og egne konkurransehunder. Store deler av treningsområdene ligger innenfor antatt beiteområde for rein, og aktøren peker på at dette kan få betydning for videre utvikling av virksomheten og annen lokal verdiskaping knyttet til hundesport.
25.04.2026	Monica Bye Spånberg, Johnsgård Turistsenter AS	Opplýser at vinterturisme utgjør om lag halvparten av virksomheten, med rundt 3 000 gjestedøgn i relevant periode. Området benyttes i stor grad til langrenn, fjell- og toppturer, hundekjøring samt trening og prøver for fuglehund, og urørt natur er en sentral del av produktet. Aktøren uttrykker bekymring for at flytting av rein kan medføre ødelagte skiløyper, økt driftskostnad, redusert attraktivitet for gjester med hund og risiko for at hundep prøver ikke kan gjennomføres. Gjerder, støy fra skuter og drone samt begrensninger på bruk av løs hund trekkes frem som forhold som kan påvirke både gjesteopplevelse og økonomi negativt. Det påpekes at tiltaket kan få alvorlige konsekvenser for bedriftens videre drift, og at økonomisk kompensasjon vurderes som eneste reelt avbøtende tiltak.
28.04.2026	Cecilie Arnemo Åsmul, daglig leder NØK Fornybar AS	Innspillet viser til pågående kartlegging og utredning av vindkraftpotensial i Os kommune. 2 av 3 områder som er foreslått utredet videre ligger i tiltaksområdet. NØK Fornybar har hatt oppstartsmøte med Os kommune om planinitiativ og planinitiativ ble sendt inn til NVE i juni 2025. Det opplyses om betydelig samlet potensial for kraftproduksjon i tiltaksområdet. Innspillet peker på mulige økonomiske ringvirkninger for kommune og grunneiere gjennom produksjonsavgift, skatteinntekter og grunneierbetalinger.
30.4.2026	Mia Faldmo, Daglig leder Destinasjon Femund Engerdal	Innspillet viser til at Håmmålsfjellet-Sålekinna er et viktig område for natur- og opplevelsesbasert reiseliv, med betydelig bruk knyttet til vinterbasert friluftsliv og turisme. Det pekes på at etablering av vinterbeite for rein kan medføre redusert tilgjengelighet, ferdsselsrestriksjoner og svekket opplevelseskvalitet, særlig i vinter- og vårsesongen. Dette vurderes å kunne få negative konsekvenser for besøksgrunnlag, aktivitetstilbud og lokal verdiskaping innen reiselivsnæringen. Innspillet peker også på økt konfliktnivå mellom reindrift og eksisterende friluftsliv- og reiselivsbruk, samt behov for tydelige avbøtende tiltak og forutsigbarhet for berørte aktører.
10.5.2026	Gjermund Holøyen	Innspillet viser til at det årlig registreres i overkant av 400 passeringer på bomveien over Øversjødalsfjellet fra Øversjødalen, i tillegg til et betydelig antall som kjører motsatt vei. Veien beskrives som en viktig ferdsselsåre og som en opplevelse i seg selv, ettersom traseen går gjennom et urørt fjellområde og ble bygget for hånd på dugnad. Den fungerer også som adkomst til populære turmål som Sålekinna og Sletthøa.

		Det understrekes at veien er privat og finansieres utelukkende gjennom bominntekter. Aktøren peker på at dersom tiltaket fører til redusert bruk av veien, vil bominntektene falle bort, noe som kan gjøre det umulig å opprettholde nødvendig vedlikehold. Dette vurderes å kunne få negative konsekvenser for lokal ferdsel, friluftsliv og tilgjengelighet til sentrale turmål.
--	--	--